

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΡΙΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1956

ΙΣΤ
ΑΡΧ
1956

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

43

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

1. ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
2. ΚΡΙΤΩΝ

18712

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1956

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

ΕΙΣ ΑΓΩΓΗ

1. Βίος τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Πλάτων ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 427 π. Χ. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ Ἀρίστων καὶ Περικτιόνη κατήγοντο ἐξ εὐγενῶν, πλουσίων καὶ ἀρχαίων γενῶν τῆς Ἀττικῆς.

Λόγῳ τῆς καταγωγῆς του ταύτης ἔτυχεν ὁ Πλάτων ἐπιμελοῦς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως. Παρὰ τὰ ἄλλα δὲ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ χαρίσματα, τὰ ὅποια συνετέλεσαν εἰς τὴν προκοπὴν καὶ εὐδοκίμησιν αὐτοῦ ὡς μαθητοῦ, ἦτο προικισμένος καὶ ὑπὸ καλλιτεχνικῆς καὶ ποιητικῆς διαθέσεως, ἡ ὅποια κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐξεδηλώθη εἰς ποιητικὰ δοκίμια.

Εἰκοσαετῆς περίπου ὁ Πλάτων ἐγκατέλιπε τὴν ποίησιν καὶ ἐτράπη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Εἰς τὴν στροφὴν αὐτὴν τοῦ νεαροῦ Πλάτωνος συνετέλεσεν ἡ προσωπικότης τοῦ Σωκράτους, παρὰ τῷ ὁποίῳ προσελθὼν ἐμαθήτευσεν περὶ τὰ 10 ἔτη. Ἀλλὰ καὶ ἄλλος λόγος παρώρμησεν αὐτὸν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις ἀφ' ἑνός, ἡ ἰδιάζουσα πρὸς τὴν γενεθλίον πόλιν ἀγάπη ἀφ' ἑτέρου, ἐγέννησαν ἐνωρίτατα εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν πόθον πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξέθρεψαν τὸ μέγα ὄνειρον τῆς ζωῆς του, ὅπως ἀναμορφώσῃ τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς ἰδίας πατρίδος καὶ ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου διὰ τῆς φιλοσοφίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου διδασκάλου (399 π. Χ.) φοβηθεὶς, μήπως καταδιωχθῆ, κατέφυγε μετ' ἄλλων μαθητῶν πρὸς τὸν σωκρατικὸν Εὐκλείδην εἰς τὰ Μέγαρα. Βραδύτερον περιηγήθη τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κυρήνην, διὰ νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν περιθρῦλητον αἰγυπτιακὸν πολιτισμὸν καὶ πλουτίσῃ τὰς γεωμετρικὰς γνώσεις του διὰ τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὸν διάσημον Κυρηναῖον μαθηματικὸν Θεόδωρον. Περὶ δὲ τὸ 388 ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ἵνα μυθῆ εἰς τὴν πυθαγόρειον φιλοσοφίαν. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Σικελίαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Εἰς τὰς πρὸς Σικελίαν ταύ-

τας αποδημίας του ώθησε τὸν φιλόσοφον ἢ ἐλπίς, ὅτι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν τυράννων θὰ κατώρθωνε νὰ πραγματώσῃ τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ ἰδανικόν, τὴν ὀργάνωσιν δηλ. πολιτείας ὑπὸ ἄρχοντα ἐμφορούμενον σωφροσύνης καὶ φιλοσοφικοῦ πνεύματος. Ἄλλ' εἰς τὰς προσδοκίας του ταύτας διεψεύσθη ὁ Πλάτων. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀποδημίας ἦλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς τυράννους. Καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου παρεδόθη εἰς τὸν Σπαρτιάτην Πόλλιν καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πωληθῇ ὡς δοῦλος ἐν Αἰγίνῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ νεωτέρου ἐξεδιόχθη ἐκ τῆς αὐλῆς. Ἐν τούτοις παρὰ τὰς περιπετείας ταύτας αἱ ἀποδημιαί του Πλάτωνος εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἀπέβησαν δι' αὐτὸν εὐεργετικαὶ ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς φιλοσοφικῆς τελειώσεως αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἀναστροφῆς δηλ. πρὸς τοὺς Πυθαγορείους ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ εὐκαιρία νὰ συμπληρώσῃ τὸ φιλοσοφικὸν του σύστημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι καταφανῆς ἡ ἐπίδρασις τῆς διδασκαλίας τοῦ Πυθαγόρου ἰδίᾳ εἰς τὴν περὶ ψυχῆς καὶ ἀριθμῶν θεωρίαν.

Ἐπανελθὼν ὁ Πλάτων εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν πρώτην εἰς Σικελίαν ἀποδημίαν (387 π.Χ.) ἵδρυσεν εἰς κατάφυτον χῶρον ἔξω τοῦ Διπύλου, τὴν Ἀκαδημειαν (ΝΔ τοῦ Κολωνοῦ), φιλοσοφικὴν σχολήν, ἢ ὁποία ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς θέσεως ἐκλήθη καὶ αὕτῃ Ἀκαδημεια. Ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ περιβάλλοντος τῆς σχολῆς ὁ Πλάτων ἀφωσιώθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν πολυπληθῶν μαθητῶν του καὶ τὴν συγγραφὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν ἔργων του, ἐκ τῶν ὁποίων μανθάνομεν τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα.

Ὀγδοηκοντούτης τὴν ἡλικίαν καὶ διατηρῶν ὄλην τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ νοῦ ἀπέθανεν αἰφνιδίως τῷ 347 π.Χ. καὶ ἐτάφη παρὰ τὴν Ἀκαδημειαν, ἢ ἀκριβῆς θέσις τῆς ὁποίας ἀπεκαλύφθη ἐσχάτως.

2. Συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος.

Γνήσια συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος σφίζονται μέχρις ἡμῶν 36 ὄλα, ἐκτὸς τῆς Ἀπολογίας, ἐν διαλογικῇ μορφῇ. Ἐξαιρέσει τῶν Νόμων, εἰς ὅλους τοὺς διαλόγους τὴν συζήτησιν διευθύνει ὁ Σωκράτης, τοῦ ὁποίου τὴν διαλογικὴν διδασκαλίαν ἐμιμήθη ὁ φιλόσοφος καὶ διδάσκων καὶ γράφων. Κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτην ἐρευνῶνται ὅλα τὰ σοβαρὰ προβλήματα τοῦ πνευματικοῦ, ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναπτύσσονται αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος ὡς ἰδέαι αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους.

Ἐκαστος τῶν διαλόγων ἐπιγράφεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σπουδαιοτέρου μετὰ τὸν Σωκράτη ἐκ τῶν διαλεγομένων προσώπων, π. χ. Πρωταγόρας, Γοργίας, Φαίδων, Κρίτων κλπ.

3. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Πλάτωνος Ἀπολογίαν Σωκράτους.

α) Τὰ πρὸ τῆς ἀπολογίας.

Ὁ Σωκράτης (469 - 390 π. Χ.), τοῦ ὁποίου τὴν αὐτοβιογραφίαν τρόπον τινὰ θὰ παρακολουθήσομεν εἰς τὴν Ἀπολογίαν του, ἐκτὸς τῶν πολυπληθῶν θαυμαστῶν καὶ ἀφωσιωμένων φίλων εἶχε καὶ ἐχθροὺς θανασίμους.

Τῷ 399 π. Χ. τρεῖς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὁ Μέλητος, νεαρὸς καὶ ἄσημος ποιητής, ὁ Ἄνυτος, βιομήχανος καὶ πολιτευόμενος, καὶ ὁ Λύκων, ἀδόκιμος ῥήτωρ, ὑπέβαλον διὰ τοῦ Μελήτου γ ρ α φ ῆ ν, ἤτοι μῆνυσιν, ἀ σ ε β ε ί α ς κατὰ τοῦ Σωκράτους. Τὸ αἰτιολογικὸν τῆς κατηγορίας ἦτο, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς θεοὺς, τοὺς ὁποίους παρεδέχετο ἡ πολιτεία, καὶ ὅτι διέστρεφε τὴν ψυχὴν τῶν νεαρῶν μαθητῶν του καὶ ὠδήγει αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ὡς προσῆκον τίμημα, δηλαδὴ ποινή, διὰ τὸ καταγγελλόμενον ἀδίκημα ὠρίζετο εἰς τὴν μῆνυσιν ὁ θάνατος.

Ἡ γ ρ α φ ῆ τοῦ Μελήτου ἐπεδόθη κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας εἰς τὸν ἄ ρ χ ο ν τ α β α σ ι λ έ α — ἓνα ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, — εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπῆγοντο τὰ ἀδικήματα ἀσεβείας.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς καταγγελίας ἐκλήθησαν οἱ ἀντίδικοι ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος βασιλέως. Ἀφοῦ δ' ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ κατηγορία, ὁ μὲν Μέλητος ἐβεβαίωσεν ἐνόρκως — ἀ ν τ ω μ ὁ σ α τ ο, κατὰ τὸν δικανικὸν ὅρον — τὸ περιεχόμενον τῆς καταγγελίας, ὁ δὲ Σωκράτης ἐνόρκως ἐπίσης ἀπέκρουσε τὴν ἀποδιδομένην κατηγορίαν. Συγχρόνως ἐδήλωσαν καὶ οἱ δύο, ὁ Μέλητος, ὅτι θὰ παραστῆ εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν καὶ προφορικῶς, ὁ Σωκράτης, ὅτι θὰ προσέλθῃ κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἵνα ἀπολογηθῆ.

Μετὰ ταῦτα ἡ ὑπόθεσις ἠκολούθησε τὴν κανονικὴν ὁδόν. Παρεπέμφθη δηλ. εἰς τὴν Ἡλιαίαν, τῆς ὁποίας ἐν τμημα ἐκ 501 δικαστῶν ἔμελλε νὰ τὴν ἐκδικάσῃ.

Κατά τὴν ὀρισθεῖσαν δικάσιμον ὁ Σωκράτης, ἐλεύθερος μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, προσήλθεν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἄφου δὲ προηγήθησαν αἱ ἀπαραίτητοι διατυπώσεις καὶ οἱ κληρωθέντες δικασταὶ κατέλαβον τὰς ἔδρας των, πρῶτος ὁ Μέλητος ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἀνέπτυξε τὸ κατηγορητήριον. Μετ' αὐτὸν οἱ δύο ἄλλοι συγκατήγοροι Ἄνυτος καὶ Λύκων συνηγόρησαν ἢ ἐδευτερολόγησαν, (ὅπως ἐλέγετο εἰς τὴν νομικὴν γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον τὸν λόγον, διὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ κατηγορητήριον). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν ἀρχικὴν ἔγγραφον κατηγορίαν προσέθεσεν ὁ Μέλητος διὰ ζώσης καὶ νέα στοιχεῖα. Ἰδιαιτέρως, φαίνεται, ἐτόνισεν, ὅτι ὁ Σωκράτης παρῶτρυνε τοὺς νέους νὰ περιφρονοῦν τὸ καθεστῶς πολίτευμα καὶ ἐπὶ πλέον, ὅτι δύο διεστραμμέναί φύσεις, ὁ Ἄλιβιάδης καὶ ὁ Κριτίας, ὑπῆρξαν μαθηταὶ του. Συγχρόνως ὤρισεν ἐκ νέου τὴν ποινὴν, ἣ ὅποια κατὰ τὴν κρίσιν του ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν Σωκράτη, αὕτη δὲ ἦτο ὁ θάνατος.

Μετὰ ταῦτα ἐκλήθη ὁ Σωκράτης νὰ ἀπολογηθῇ. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι, καίτοι οἱ μαθηταὶ τοῦ φιλοσόφου εἶχον μεριμνήσει νὰ παρασκευάσουν εἰς αὐτὸν ἀπολογίαν διὰ δοκιμωτάτου λογογράφου, τοῦ Λυσίου, συντεταγμένην καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς δικανικῆς ῥητορείας, ὁ Σωκράτης ἤρνήθη νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ. Μὲ τὴν συνείδησιν ἡρεμὸν ἐδήλωσεν, ὅτι τὴν ἀπολογίαν του παρεσκευάζεν ὁ ἴδιος διὰ βίου πράττων ἀείποτε τὸ ἀγαθόν.

β) Ἡ ἀπολογία.

Ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους, ὅπως συνέθεσε καὶ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ Πλάτων, διαίρεται εἰς τρία μέρη. Τὸ πρῶτον (κεφ. 1 - 24) ἀποτελεῖ τὴν κυρίως ἀπολογίαν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Σωκράτης ἀνατρέπει μίαν πρὸς μίαν τὰς κατηγορίας τῶν ἀντιδίκων του. Τὸ δεῦτερον (κεφ. 25 - 28) περιέχει τὰς ἀντιπροτάσεις τοῦ Σωκράτους περὶ τῆς ἐπιβλητέας εἰς αὐτὸν ποινῆς μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου διὰ ψηφοφορίας, ὅτι θεωρεῖ αὐτὸν ἔνοχον τῆς ἀποδιδομένης κατηγορίας. Τὸ τρίτον, τέλος (κεφ. 29 - 33), τὸ ὅποιον ἐλέχθη μετὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν τοῦ δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπεβλήθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, εἶναι προσλαλιὰ πρὸς τοὺς καταδικάσαντας καὶ ἀθώωσαντας αὐτὸν δικαστάς.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ (ΗΘΙΚΟΣ)

1. "Ο τι μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμεν· οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. καίτοι ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι· μάλιστα δὲ αὐτῶν ἐν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν, ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον, ὡς χρὴ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι, μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν· τὸ γὰρ μὴ αἰσχυνθῆναι, ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὴν μηδ' ὀπωστιοῦν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν τάληθῆ λέγοντα· εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, ἢ τι ἢ οὐδὲν ἀληθές εἰρήκασιν· ὑμεῖς δ' ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκῆ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχούσιν ὀνόμασι· πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρέπει, ὦ ἄνδρες, τῆδε τῆ ἡλικίᾳ ὥσπερ μαιρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι· καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου, δι' ὧν περ εἶωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἵνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοι, μήτε θαυμάζωιν μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα. ἔχει γὰρ οὕτωσί· νῦν

ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγωνῶς ἑβδομήκοντα· ἀτεχνῶς οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως· ὥσπερ οὖν ἄν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὦν, ξυνεγιγνώσκειτε δήπου ἄν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷσπερ ἐτεθράμμην, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέομαι δίκαιον, ὡς γέ μοι δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἔαν· ἴσως μὲν γὰρ χεῖρων, ἴσως δὲ βελτίων ἄν εἴη· αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μή· δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή, ῥήτορος δὲ τάληθῆ λέγειν.

2. Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα καὶ τοὺς πρώτους κατηγορούς, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερα καὶ τοὺς ὑστέρους· ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατηγοροὶ γεγόνασι πρὸς ὑμᾶς καὶ πάλαι πολλά ἤδη ἔτη καὶ οὐδὲν ἀληθές λέγοντες, οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὧ ἄνδρες, οἱ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες ἐπειθόν τε καὶ κατηγοροῦν ἐμοῦ οὐδὲν ἀληθές, ὡς ἔστι τις Σωκράτης σοφὸς ἀνὴρ, τὰ τε μετέωρα φροντιστῆς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἀνεζητηκῶς καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν· οὗτοι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοὶ εἰσὶ μου κατηγοροὶ· οἱ γὰρ ἀκούοντες ἠγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας οὐδὲ θεοὺς νομίζουσιν. ἔπειτὰ εἰσιν οὗτοι οἱ κατηγοροὶ πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἤδη κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ἧ ἄν μάλιστα ἐπιστεύσατε παῖδες ὄντες, ἔνιοι δ' ὑμῶν καὶ μειράκια, ἀτεχνῶς ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἰδέναι καὶ εἰπεῖν, πλὴν εἴ τις κωμωδοποιὸς τυγχάνει ὦν· ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμέ-

νοι ἄλλους πείθοντες, οὗτοι πάντων ἀπορώτατοί εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἶόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ' ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογοῦμενόν τε καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἀξιώσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττούς μου τοὺς κατηγορούμενους γινώσκοντες, ἐτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἐτέρους δὲ τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω· καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογῆσασθαι· καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἤκουσατε κατηγορούμενων καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. εἶεν· ἀπολογητέον δὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελεῖσθαι τὴν διαβολήν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῶν χρόνῳ ἔσχετε, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ. βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτως γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογοῦμενον· οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πᾶν με λανθάνει, οἶόν ἐστιν· ὅμως τοῦτο μὲν ἴτω ὅπη τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

3. Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς, τίς ἡ κατηγορία ἐστίν, ἐξ ἧς ἢ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ἢ δὴ καὶ πιστεύων Μελήτης με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν· τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγορῶν τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν· Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται ζητῶν τά τε ὑπὸ γῆς καὶ οὐράνια καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν καὶ ἄλλους τὰ αὐτὰ ταῦτα διδάσκων. τοιαύτη τίς ἐστι· ταῦτα γὰρ ἐωρᾶτε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτη τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαίω. καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστιν, μὴ πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τοσαύτας δίκας φύγοιμι· ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ τού-

των, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι. μάρτυρας δὲ αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν, ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου· πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοὶ εἰσιν· φράζετε οὖν ἀλλήλοις, εἰ πώποτε ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτων γινώσθε, ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τᾶλλα περὶ ἐμοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

4. Ἀλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδὲν ἐστίν, οὐδέ γ' εἴ τις ἀκηκόατε, ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές· ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἶός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους ὡσπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἴππίας ὁ Ἡλεῖος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὧ ἄνδρες, οἶός τ' ἐστὶν ἰὼν εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων τοὺς νέους, οἷς ἕξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσι, τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολιπόντας, σφίσι ξυνεῖναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσειδέναι. ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνὴρ ἐστὶ Πάριος ἐνθάδε σοφός, ὃν ἐγὼ ἡσθόμην ἐπιδημοῦντα. ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ, ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλιᾶ τῷ Ἴππονίκῳ· τοῦτον οὖν ἀνηρόμην — ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱεε — ὧ Καλλιᾶ, ἦν δ' ἐγὼ, εἰ μὲν σου τῷ υἱεε πάλω ἢ μόσχῳ ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἔμελλεν αὐτῷ καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ ποιήσῃν τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν· ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἵππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπῳ ἐστὸν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῷ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμων ἐστίν; οἶμαι γὰρ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν υἱέων κτῆσιν. ἔστι τις, ἔφην ἐγὼ, ἢ οὐ; ἴ πάνυ γε, ἦ δ' ὅς.

‘τίς’, ἦν δ’ ἐγώ, ‘καὶ ποδαπός, καὶ πόσου διδάσκει;’ ‘Εὐήνος’, ἔφη, ‘ὦ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μνῶν’. καὶ ἐγὼ τὸν Εὐήνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει. ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμενην τε καὶ ἡβρυνόμενην ἄν, εἰ ἐπιστάμην ταῦτα· ἀλλ’ οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

5. Ὑπολάβοι ἄν οὖν τις ὑμῶν ἴσως· ἀλλ’, ὦ Σώκρατες, τὸ σὸν τί ἐστὶ πρᾶγμα; πόθεν αἱ διαβολαὶ σοὶ αὗται γεγόνασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μὴ τι ἔπραττες ἄλλοιον ἢ οἱ πολλοί· λέγε οὖν ἡμῖν, τί ἐστίν, ἵνα μὴ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν’. ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων, καὶ γὰρ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδείξει, τί ποτ’ ἐστὶ τοῦτο, ὃ ἐμοὶ πεποίηκε τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν. ἀκούετε δὴ. καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν, εἰ μὲντοι ἴστε, πᾶσιν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι’ οὐδὲν ἄλλ’ ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἥπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σοφία. τῶ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός. οὗτοι δὲ τάχ’ ἄν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ κατ’ ἀνθρώπον σοφίαν σοφοὶ εἶεν, ἢ οὐκ ἔχω, τί λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι, ἀλλ’ ὅστις φησὶ ψεύδεται τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέγει. καὶ μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε, μηδὲ ἂν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν· οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν λέγω, ἀλλ’ εἰς ἀξιοχρεῶν ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ ἐμῆς, εἰ δὴ τίς ἐστὶ σοφία καὶ οἶα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε ποῦ. οὗτος ἐμός τε ἐταῖρος ἦν ἐκ νέου καὶ ὑμῶν τῶ πλήθει ἐταῖρός τε καὶ ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ’ ὑμῶν κατῆλθε. καὶ ἴστε

δή, οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὅτι ὀρμήσειε. καὶ δὴ ποτε καὶ εἰς Δελφούς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καί, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες· ἤρετο γὰρ δὴ, εἴ τις ἐμοῦ εἶη σοφώτερος. ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι· καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὕτως μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκε.

6. Σκέψασθε δέ, ὧν ἕνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω γὰρ ὑμᾶς διδάξειν, ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονε. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας ἐνεθυμούμην οὕτως· τί ποτε λέγει ὁ θεός, καὶ τί ποτε αἰνίττεται ; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ξύνοῖδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὢν. τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι ; οὐ γὰρ δήπου ψεύδεται γε· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν, τί ποτε λέγει. ἔπειτα μόγις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην. ἤλθον ἐπὶ τινὰ τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα, εἶπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ, ὅτι οὕτως ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα· διασκοπῶν οὖν τοῦτον — ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι ἔπαθον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, — καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶναι δ' οὐκ ἄπειτα ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι, ὅτι οἶοιτο μὲν εἶναι σοφός, εἶη δ' οὐκ. ἐντεῦθεν οὖν τούτω τε ἀπηχθόμην καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων· πρὸς ἑμαυτὸν δ' οὖν ἀπιῶν ἐλογιζόμην, ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν ἀγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὗτος μὲν οἶεται τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὥσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι. οἶομαι γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτω σοφώτερος εἶναι, ὅτι, ἂ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι εἰδέναι. ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ἦα τῶν ἐκεῖνου δοκούντων σοφωτέρων

εἶναι, καί μοι ταῦτά ταῦτα ἔδοξε· καί ἐνταῦθα κάκεινῶ καί ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμην.

7. Μετά ταῦτ' οὖν ἤδη ἐφεξῆς ἦα, αἰσθανόμενος μὲν καί λυπούμενος καί δεδιώς ὅτι ἀπηχθανόμην, ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι· ἴτεον οὖν σκοποῦντι τὸν χρησμόν, τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τοὺς τι δοκοῦντας εἰδέναι. καί νῆ τὸν κύνα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, — δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τάληθῆ λέγειν — ἦ μὴν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον· οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἔδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν, ἄλλοι δὲ δοκοῦντες φαυλότεροι ἐπιεικέστεροι εἶναι ἄνδρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην ἐπιδειῖξαι ὥσπερ πόνους τινὰς πονοῦντος, ἵνα μοι καὶ ἀνέλεγκτος ἡ μαντεία γένοιτο. μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικούς ἦα ἐπὶ τοὺς ποιητὰς τοὺς τε τῶν τραγωιδῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων καὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἃ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτούς, τί λέγοιεν, ἴν' ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, τάληθῆ· ὅμως δὲ ῥητέον· ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν, ὀλίγου αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν. ἔγνω οὖν καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφία ποιοῖεν, ἃ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὶ καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὥσπερ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμοδοί· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι· τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες· καὶ ἅμα ἡσθόμην αὐτῶν διὰ τὴν ποιήσιν οἰομένων καὶ τᾶλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν. ἀπῆα οὖν καὶ ἐντεῦθεν τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι ὥπερ καὶ τῶν πολιτικῶν.

8. Τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνους ἦα· ἐμαυτῷ γὰρ ξυνήδη οὐδὲν ἐπισταμένω, ὡς ἔπος εἰπεῖν. τούτους δὲ γ' ἤδη, ὅτι εὐρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους· καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐψεύσθην, ἀλλ' ἠπίσταντο, ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην, καὶ μου ταύτῃ σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταυτό μοι ἔδοξαν ἔχειν ἀμάρτημα, ὅπερ καὶ οἱ ποιηταί, καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί· διὰ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι ἕκαστος ἠξίου καὶ τᾶλλα τὰ μέγιστα σοφώτατος εἶναι, καὶ αὐτῶν αὕτη ἢ πλημμέλεια ἐκείνην τὴν σοφίαν ἀπέκρυπτεν· ὥστ' ἐμὲ ἐμαυτὸν ἀνερωτῶν ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ, πόττερα δεξαίμην ἂν οὕτως, ὥσπερ ἔχω, ἔχειν, μήτε τι σοφὸς ὦν τὴν ἐκείνων σοφίαν μήτε ἀμαθὴς τὴν ἀμαθίαν, ἢ ἀμφοτέρω, ἃ ἐκεῖνοι ἔχουσιν, ἔχειν· ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησμῷ, ὅτι μοι λυσιτελοῖ, ὥσπερ ἔχω, ἔχειν.

9. Ἐκ ταυτησὶ δὴ τῆς ἐξετάσεως, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλὰ μὲν ἀπέχθειαί μοι γεγονάσι καὶ οἶαι χαλεπώταται καὶ βαρύταται, ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι, ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι, σοφὸς εἶναι· οἴονται γὰρ με ἕκαστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω. τὸ δὲ κινδυνεύει, ὧ ἄνδρες, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶ καὶ οὐδενός· καὶ φαίνεται τοῦτ' οὐ λέγειν τὸν Σωκράτη, προσκεχρησθῆναι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος, ὥσπερ ἂν εἰ εἴποι, ὅτι οὗτος ὑμῶν, ὧ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις, ὥσπερ Σωκράτης, ἔγνωκεν, ὅτι οὐδενὸς ἀξίός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν. ταῦτα οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιμῶν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ κατὰ τὸν θεόν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ ξένων ἂν τινα οἶωμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδάν μοι μὴ δοκῇ, τῷ θεῷ βοηθῶν ἐνδείκνυμαι, ὅτι οὐκ ἐστὶ σοφός· καὶ ὑπὸ ταύ-

της τῆς ἀσχολίας οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξιαι μοι σχολή γέγονεν ἄξιον λόγου οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἐν πενία μυρία εἰμι διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν.

10. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες, οἷς μάλιστα σχολή ἐστίν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων, αὐτόματοι χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἶτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν· κάπειτα, οἶμαι, εὐρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδόντων δὲ ὀλίγα ἢ οὐδέν. ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, ἀλλ' οὐχ αὐτοῖς, καὶ λέγουσιν, ὡς Σωκράτης τίς ἐστι μιαινότατος καὶ διαφθείρει τοὺς νέους· καὶ ἐπειδὴν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ, ὅτι ποιῶν καὶ ὅτι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν, ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ θεοὺς μὴ νομίζειν καὶ τὸν ἦττω λόγον κρείττω ποιεῖν. τὰ γὰρ ἀληθῆ, οἶομαι, οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατάδηλοι γίνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ οὐδέν· ἅτε οὖν, οἶμαι, φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοί, καὶ ζυντεταγμένως καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ ἐμοῦ, ἐμπεπλήκασιν ὑμῶν τὰ ὅσα καὶ πάσαι καὶ σφοδρῶς διαβάλλοντες. ἐκ τούτων καὶ Μέλητός μου ἐπέθετο καὶ Ἄνυτος καὶ Λύκων, Μέλητος μὲν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν ἀχθόμενος, Ἄνυτος δὲ ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολιτικῶν, Λύκων δὲ ὑπὲρ τῶν ῥητόρων. ὥστε, ὅπερ ἀρχόμενος ἐγὼ ἔλεγον, θαυμάζοιμ' ἂν, εἰ οἷός τ' εἶην ἐγὼ ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ οὕτω πολλὴν γεγυῖαν. ταῦτ' ἐστὶν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ ληθῆ, καὶ ὑμᾶς οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν ἀποκυρψάμενος ἐγὼ λέγω οὐδ' ὑποστειλάμενος, καίτοι οἶδα σχεδόν,

ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι· ὁ καὶ τεκμήριον, ὅτι ἀληθῆ λέγω καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολὴ ἢ ἐμὴ καὶ τὰ αἷτια ταῦτά ἐστὶν καὶ ἐάντε νῦν ἐάντε αὖθις ζητήσητε ταῦτα, οὕτως εὐρήσετε.

11. Περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγόρου, αὕτη ἔστω ἰκανὴ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς· πρὸς δὲ Μέλητον τὸν ἀγαθὸν τε καὶ φιλόπολιν, ὡς φησι, καὶ τοὺς ὑστέρους μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογεῖσθαι. αὖθις γὰρ δὴ, ὡσπερ ἐτέρων τούτων ὄντων κατηγόρων, λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀντωμοσίαν· ἔχει δὲ πῶς ὧδε· Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν τοὺς τε νέους διαφθείροντα καὶ θεοὺς οὐς ἢ πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά. τὸ μὲν δὴ ἐγκλήμα τοιοῦτόν ἐστιν· τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἐν ἕκαστον ἐξετάσωμεν. φησὶ γὰρ δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφθείροντα. ἐγὼ δέ γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλητον, ὅτι σπουδῆ χαριεντίζεται, ῥαδίως εἰς ἀγῶνα καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιοῦμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν τούτῳ πώποτε ἐμέλησεν· ὡς δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσομαι καὶ ὑμῖν ἐπιδειξάμι.

12. Καί μοι δεῦρο, ὦ Μέλητε, εἰπέ· ἄλλο τι ἢ περὶ πολλοῦ ποιεῖ, ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται; « ἐγώ γε »· ἴθι δὴ νῦν εἰπέ τούτοις, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ· δῆλον γὰρ ὅτι οἷσθα, μέλον γέ σοι. τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα ἐξευρών, ὡς φῆς, ἐμὲ εἰσάγεις τουτοισὶ καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποιοῦντα ἴθι εἰπέ καὶ μῆνυσον αὐτοῖς, τίς ἐστίν· ὄρα, ὦ Μέλητε, ὅτι σιγᾶς καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αἰσχρόν σοι δοκεῖ εἶναι καὶ ἰκανὸν τεκμήριον οὗ δὴ ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐδὲν μεμέληκεν; ἀλλ' εἰπέ, ὦ ἄγαθέ, τίς αὐτοὺς ἀμείνους ποιεῖ; « οἱ νόμοι ». ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ τίς ἄνθρωπος,

ὅστις πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο οἶδε, τοὺς νόμους. « οὗτοι, ὦ Σώκρατες, οἱ δικασταί ». πῶς λέγεις, ὦ Μέλητε ; οἶδε τοὺς νέους παιδεύειν οἷοί τέ εἰσι καὶ βελτίους ποιοῦσι ; « μάλιστα ». πότερον ἅπαντες ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ' οὐ ; « ἅπαντες ». εὖ γε νῆ τὴν Ἥραν λέγεις, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὠφελούντων. τί δὲ δὴ ; οἶδε οἱ ἀκροαταὶ βελτίους ποιοῦσιν ἢ οὐ ; « καὶ οὗτοι ». τί δὲ οἱ βουλευταί ; « καὶ οἱ βουλευταί ». ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλητε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκκλησιασταί, διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους ; ἢ κάκεινοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες ; « κάκεινοι ». πάντες ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι καλοὺς κάγαθοὺς ποιοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω· οὕτω λέγεις ; « πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω ». πολλὴν γ' ἐμοῦ κατέγνωκας δυστυχίαν, καὶ μοι ἀπόκριναί· ἢ καὶ περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν ; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς πάντες ἄνθρωποι εἶναι, εἷς δὲ τις ὁ διαφθείρων ; ἢ τοῦναντίον τούτου πᾶν εἷς μὲν τις ὁ βελτίους οἷός τ' ὦν ποιεῖν ἢ πάνυ ὀλίγοι, οἱ ἵππικοί, οἱ δὲ πολλοί, ἐάνπερ ζυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθεύρουσιν ; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλητε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ζώων ; πάντως δῆπου, ἐάντε σὺ καὶ Ἄνυτος οὐ φῆτε, ἐάντε φῆτε· πολλὴ γὰρ ἂν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Μέλητε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι, ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων, καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σχυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδὲν σοι μεμέληκε περὶ ὧν ἐμὲ εἰσάγεις.

13. Ἐπι δὲ ἡμῖν εἰπέ, ὦ πρὸς Διὸς Μέλητε, πότερον ἔστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολιταῖς χρηστοῖς ἢ πονηροῖς ; ὦ τᾶν, ἀπόκριναί· οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτῶ· οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ κακὸν τι ἐργάζονται τοὺς ἀεὶ ἐγγυτάτῳ ἑαυτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθὸν τι ; « πάνυ γε ». ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ζυνόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι ;

ἀποκρίνου, ὦ ἀγαθέ· καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι ; « οὐ δῆτα ». φέρε δῆ, πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα τοὺς νεωτέρους καὶ πονηροτέρους ποιῶντα ἐκόντα ἢ ἄκοντα ; « ἐκόντα ἔγωγε ». τί δῆτα, ὦ Μέλητε ; τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος τηλικόσδε ὢν, ὥστε σὺ μὲν ἔγνωκας, ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακὸν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀγαθόν, ἐγὼ δὲ δὴ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἤκω, ὥστε καὶ τοῦτ' ἀγνοῶ, ὅτι, ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ξυνόντων, κινδυνεύσω κακὸν τι λαβεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ὥστε τοῦτο τὸ τοσοῦτον κακὸν ἐκὼν ποιῶ, ὡς φῆς σὺ ; ταῦτα ἐγὼ σοι οὐ πείθομαι, ὦ Μέλητε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλ' ἢ οὐ διαφθείρω ἢ, εἰ διαφθείρω, ἄκων, ὥστε σὺ γε κατ' ἀμφοτέρα ψεύδει. εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλὰ ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νοουθετεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι, ἐάν μάθω, παύσομαι ὃ γε ἄκων ποιῶ· σὺ δὲ ξυγγενέσθαι μὲν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες καὶ οὐκ ἠθέλησας, δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἷ νόμος ἐστίν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως.

14. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστίν, ὃ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελήτω τούτων οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πρόποτε ἐμέλησεν. ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν, πῶς με φῆς διαφθεῖρειν, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους ; ἢ δῆλον δὴ ὅτι κατὰ τὴν γραφὴν, ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν, οὐς ἢ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά ; οὐ ταῦτα λέγεις, ὅτι διδάσκων διαφθείρω ; « πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω ». πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν, ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπέ ἔτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσιν τουτοισί. ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι

μαθεῖν, πότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζεις εἶναι τινὰ θεούς, καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεούς, καὶ οὐκ εἰμὶ τὸ παράπαν ἄθεος οὐδὲ ταύτῃ ἀδικῶ, οὐ μέντοι οὐσπερ γε ἡ πόλις, ἀλλὰ ἑτέρους, καὶ τοῦτ' ἐστίν, ὃ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἑτέρους· ἢ παντάπασι με φῆς οὔτε αὐτὸν νομίζεις θεούς τοὺς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν; « ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς ». ὦ θαυμάσιε Μέλητε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω θεούς εἶναι, ὡσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; « μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν ». Ἀναξαγόρου οἶε κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλητε, καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε καὶ οἶε αὐτοὺς ἀπείρους γραμμάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναι, ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων; καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μανθάνουσιν, ἃ ἕξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένους Σωκράτους καταγελᾶν, ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα; ἀλλ', ὦ πρὸς Διός, οὕτωςί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι; « οὐ μέντοι μὰ Δία οὐδ' ὀπωστιοῦν ». ἄπιστος γ' εἶ, ὦ Μέλητε, καὶ ταῦτα μέντοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, σαυτῶ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ οὐτοσί, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστῆς καὶ ἀκολασίης καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὑβρεῖ τινὶ καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι γράφασθαι. εἶοικε γὰρ ὡσπερ αἰνιγμα ξυντιθέντι διαπειρωμένῳ· « ἄρα γνώσεται Σωκράτης ὁ σοφὸς δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου καὶ ἐναντί' ἐμαυτῶ λέγοντος, ἢ ἕξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας; » οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς ἑαυτῶ ἐν τῇ γραφῇ, ὡσπερ ἂν εἰ εἴποι· ἀδικεῖ Σωκράτης θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων. καίτοι τοῦτ' ἐστὶ παίζοντος.

15. Συνεπισκέψασθε δὴ, ὦ ἄνδρες, ἥ μοι φαίνεται ταῦτα

λέγειν· σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκρισαι, ὦ Μέλητε· ὑμεῖς δέ, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρητησάμην, μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰωθότι τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι. ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλητε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει ; ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω· ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν οὐ νομίζει, ἵππικὰ δὲ πράγματα ; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν· εἰ μὴ σὺ βούλει, ἀποκρίνεσθαι, ἐγὼ σοὶ λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοισί. ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ γε ἀπόκρισαι. ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει ; « οὐκ ἔστιν ». ὡς ὠνησας, ὅτι μόγις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος. οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῆς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινὰ εἴτε παλαιά. ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ· εἰ δὲ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλὴ ἀνάγκη νομίζειν μέ ἐστιν· οὐχ οὕτως ἔχει ; ἔχει δὴ τίθημι γάρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνει· τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἤτοι θεοὺς γε ἡγούμεθα ἢ θεῶν παῖδας ; φῆς ἢ οὐ. « πάνυ γε ». οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ φῆς, εἰ μὲν θεοὶ τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη, ὃ ἐγὼ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον φάναι ἐμὲ θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδὴ περ γε δαίμονας ἡγοῦμαι· εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδες εἰσι νόθοι τινες ἢ ἐκ νυμφῶν ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μὴ ; ὁμοίως γὰρ ἀτοπον εἶη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἡγοῖτο καὶ ὄνων τοὺς ἡμιόνους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. ἀλλ', ὦ Μέλητε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην ἢ ἀπορῶν ὅ τι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθές ἀδίκημα· ὅπως δὲ σὺ τινα πείθοις ἂν καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων, ὡς οὐ τοῦ αὐτοῦ ἔστιν καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι, καὶ αὖ τοῦ αὐτοῦ μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς μήτε ἥρωας, οὐδεμία μηχανή ἐστιν.

16. Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μέλητου γραφήν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας, ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα· ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλούς, εὖ ἴστε, ὅτι ἀληθές ἐστι. καὶ τοῦτ' ἐστίν, ὃ ἐμὲ αἰρήσει, ἐάνπερ αἰρήῃ, οὐ Μέλητος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἢ τῶν πολλῶν διαβολῆ τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλούς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἤρηκεν, οἷμαι δὲ καὶ αἰρήσειν· οὐδὲν δὲ δεινόν, μὴ ἐν ἐμοὶ στῆ. ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις· « εἴτ' οὐκ αἰσχύνει, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν ; » ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι, ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἶε δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὕφελός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττη, πότερον δίκαια ἢ ἀδίκαια πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. φαῦλοι γάρ ἂν τῷ γε σῶ λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασιν, οἳ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θέτιδος υἱός, ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε παρὰ τὸ αἰσχρὸν τι ὑπομεῖναι, ὥστε ἐπειδὴ εἶπεν ἢ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἐκτορα ἀποκτεῖναι, θεὸς οὔσα, οὕτωςί πως, ὡς ἐγὼ οἷμαι· « ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἐταίρῳ τὸν φόνον, αὐτὸς ἀποθανεῖ· αὐτίκα γάρ τοι », φησί, « μεθ' Ἐκτορα πότμος ἐτοῖμος ». ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγόωρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακὸς ὢν καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, « αὐτίκα », φησί, « τεθναίνῃ δίκην ἐπιθείς τῷ ἀδικούντι, ἵνα μὴ ἐνθένδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, ἄχθος ἀρούρης ». μὴ αὐτὸν οἶε φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου ; οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ· οὐ ἂν τις ἑαυτὸν τάξῃ ἡγήσάμενος βέλτιστον εἶναι ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῆ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε θάνατον μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

17. Ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἶην εἰργασμένος, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μὲν με οἱ ἄρχοντες ἔταττον, οὓς ὑμεῖς εἴλεσθε ἄρχειν μου καὶ ἐν Ποτειδαίᾳ καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν, οὗ ἐκεῖνοι ἔταττον, ἔμενον ὡσπερ καὶ ἄλλος τις καὶ ἐκινδύνευον ἀποθανεῖν, τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὡς ἐγὼ ᾤθηθην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντα με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεῖς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὅτιοῦν πρᾶγμα λίποιμι τὴν τάξιν. δεινὸν μὲντ' ἂν εἶη, καὶ ὡς ἀληθῶς τότ' ἂν με δικαίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ καὶ δεδιῶς θάνατον καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι οὐκ ὦν. τὸ γὰρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὧ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναί ἐστιν ἃ οὐκ οἶδεν· οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνει τῶ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὄν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες, ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστί. καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἢ ἐπονείδιστος, ἢ τοῦ οἶεσθαι εἰδέναί ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δ', ὧ ἄνδρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰ δὴ τῶ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἂν, ὅτι οὐκ εἰδῶς ἰκανῶς περὶ τῶν ἐν Ἄδου οὕτω καὶ οἶομαι οὐκ εἰδέναί· τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῶ βελτίονι, καὶ θεῶ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχρὸν ἐστίν, οἶδα. πρὸ οὖν τῶν κακῶν, ὧν οἶδα, ὅτι κακά ἐστίν, ἃ μὴ οἶδα, εἰ καὶ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει, οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ φεύξομαι· ὥστε οὐδ' εἴ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, ὃς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμέ δεῦρο εἰσελθεῖν ἢ, ἐπειδὴ εἰσῆλθον, οὐχ οἶόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με, λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς, εἰ διαφευξοίμην, ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει, πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται, — εἴ μοι πρὸς ταῦτα εἶποιτε· ὧ Σώκρατες, νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφίεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ'

ᾧτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ διατρίβειν μηδὲ φιλοσοφεῖν· ἐάν δὲ ἄλλως ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανεῖ· εἰ οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίετε, εἴποιμ' ἂν ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῶ θεῷ ἢ ὑμῖν, καὶ ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἶός τε ᾧ, οὐ μὴ παύσωμαι φιλοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελεύομένός τε καὶ ἐνδεικνύμενος ὅτῳ ἂν ἀεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων, οἷάπερ εἶωθα, ὅτι, ᾧ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖός ὢν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνει ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελεῖ οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητῇ καὶ φῆ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω, καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, φάναι δέ, ὄνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀσπῶ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μου ἐγγυτέρω ἔστέ γένει. ταῦτα γὰρ κελύει ὁ θεός, εὐ ἴστε, καὶ ἐγὼ οἶομαι οὐδέν πω ὑμῖν μεῖζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῶ θεῷ ὑπηρεσίαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωμαίων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται λέγων, ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδία καὶ δημοσίᾳ. εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά· εἰ δὲ τίς μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει. πρὸς ταῦτα φαίην ἂν, ᾧ Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ ἢ μή, καὶ ἢ ἀφίετε ἢ μὴ ἀφίετε, ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι.

18. Μὴ θορυβεῖτε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν· καὶ γάρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες· μέλλω γάρ οὖν ἄττα ὑμῖν ἐρεῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς· ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναίτο· οὐ γὰρ οἶομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι· ἀποκτείνειε μεντ' ἂν ἢ ἴσως ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλη κακὰ, ἐγὼ δ' οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἂ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτινύναι. νῦν οὖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὡς τις ἂν οἶοιτο, ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν ἐμοῦ καταψηφισάμενοι· ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἀποκτείνητε, οὐ ῥαδίως ἄλλον τοιοῦτον εὐρήσετε, ἀτεχνῶς, εἰ καὶ γελιοτέρου εἰπεῖν, προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὥσπερ ἵππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέρω καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος· οἷον δὴ μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθεικέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὄνειδιζων ἓνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥαδίως ὑμῖν γενήσεται, ὧ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἄνυτῳ ῥαδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἶτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰ μὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψει κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος, οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθένδε ἂν κατανοήσαιτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἀπάντων ἡμεληκέναι καὶ ἀνέ-

χεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰεὶ, ἰδίᾳ ἐκάστῳ προσίοντα ὡσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ ὄρατε καὶ αὐτοί, ὅτι οἱ κατήγοροι, τᾶλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἤτησα. ἱκανὸν γάρ, οἶμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα, ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

19. Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα συμβουλευῶ περιῶν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον συμβουλευεῖν τῇ πόλει. τούτου δὲ αἰτίον ἐστίν, ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμωδῶν Μέλητος ἐγράψατο· ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἐστίν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον φωνή τις γιγνομένη, ἣ, ὅταν γένηται, αἰεὶ ἀποτρέπει με τούτου, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε· τοῦτ' ἐστίν, ὃ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράττειν. καὶ παγκάλλως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι· εὖ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλη καὶ οὗτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὗτ' ἂν ἐμαυτόν· καὶ μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τάληθῆ· οὐ γὰρ ἐστίν ὅστις ἀνθρώπων σωθήσεται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλήθει οὐδενὶ γνησίως ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι μαχοῦμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

20. Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους, ἀλλ', ὁ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. ἀκούσατε δὴ μου τὰ ἔμοι ξυμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι οὐδ' ἂν ἐνὶ ὑπεικάθοιμι παρά τὸ δίκαιον δείσας θάνατον, μὴ ὑπείκων δὲ ἅμ' ἂν καὶ ἀπολοιμήν. ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικὰ μὲν καὶ δικανικά, ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γάρ, ὦ Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἤρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχίς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγούς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐβούλευσθε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρω χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε· τότε ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρά τοὺς νόμους καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἐτοιμῶν ὄντων ἐνδεικνύειν με καὶ ἀπάγειν τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελυόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ὄμην μᾶλλον με δεῖν διακινδυνεύειν ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως· ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὖ μεταπεμφάμενοί με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν θόλον προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ἵνα ἀποθάνοι· οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοῖς πολλὰ προσέταττον βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν· τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ αὖ ἐνεδειξάμην, ὅτι ἔμοι θανάτου μὲν μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, οὐδ' ὀτιοῦν, τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. ἐμὲ γάρ ἐκείνη ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρὰ οὔσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῆς θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ὄχοντο εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἤγαγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ὀχόμεν ἁπιῶν οἴκαδε· καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη· καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες.

21. Ἄρ' οὖν ἂν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι, εἰ ἔπραττον τὰ δημόσια, καὶ πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἐβροθήθουν τοῖς δικαίοις καί, ὡσπερ χρῆ, τοῦτο περὶ πλείστου ἐποιοῦμην; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδεὶς. ἀλλ' ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ βίου δημοσίᾳ τε, εἴ πού τι ἔπραξα, τοιοῦτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτὸς οὗτος, οὐδενὶ πώποτε ξυγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων οὐδενί, οὓς οἱ διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμούς μαθητὰς εἶναι. ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ' ἐγενόμην· εἰ δέ τις μου λέγοντος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμεῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα, οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δὲ οὐ, ἀλλ' ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν, καὶ ἐάν τις βούληται ἀποκρινόμενος ἀκούειν ὧν ἂν λέγω. καὶ τούτων ἐγὼ εἴτε τις χρηστὸς γίγνεται εἴτε μὴ, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μήτε ὑπεσχόμην μηδενὶ μηδὲν πώποτε μάθημα μήτε ἐδίδαξα· εἰ δέ τις φησι παρ' ἐμοῦ πώποτέ τι μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ, ὅ τι μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.

22. Ἀλλὰ διὰ τί δήποτε μετ' ἐμοῦ χαίρουσί τινες πολλὸν χρόνον διατρίβοντες; ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὓσι δ' οὐ ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδές. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγὼ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ, ᾧπερ τίς ποτε καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὀτιοῦν προσέταξε πράττειν. ταῦτά, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἔστι καὶ εὐέλεγκτα· εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε τῶν νέων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθορα, χρῆν

δήπου, εἴτε τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν, ὅτι νέοις οὖσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πρόποτέ τι ξυνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἤθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφούς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ἐμοῦ τι κακὸν ἐπεπόνθησαν αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι, νῦν μεμνησθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. πάντως δὲ πάρεσιν αὐτῶν πολλοὶ ἐνταυθοῖ, οὓς ἐγὼ ὀρῶ, πρῶτον μὲν Κρίτων οὐτοσί, ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης, Κριτοβούλου τοῦδε πατήρ· ἔπειτα Λυσανίας ὁ Σφήτιος, Αἰσχίνου τοῦδε πατήρ· ἔτι Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεὺς οὐτοσί, Ἐπιγένους πατήρ· ἄλλοι τοίνυν οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγονάσι, Νικόστρατος ὁ Θεοζοτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου — καὶ ὁ μὲν Θεόδотος τετελεύτησεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδεηθείη, — καὶ Πάραλος ὁδε ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· ὁδε δὲ Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφός οὐτοσί Πλάτων, καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ὁδε ἀδελφός· καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐγὼ ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινὰ ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ παρασχέσθαι Μέλητον μάρτυρα, εἰ δὲ ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω, ἐγὼ παραχωρῶ, καὶ λεγέτω, εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. ἀλλὰ τούτου πᾶν τούναντίον εὐρήσετε, ὧ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοίμους τῷ διαφθείροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὡς φασι Μέλητος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἐμοὶ ἀλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὅτι ξυνίσασσι Μελήτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθεύοντι ;

23. Εἶεν δὴ, ὧ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδὸν ἐστί ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα. τάχα

δ' ἂν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτοῦ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδέηθη τε καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδία τε αὐτοῦ ἀναβιβασάμενος, ἵνα ὅ τι μάλιστα ἐλεηθείη, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλων πολλούς, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τάχ' οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας αὐθαδέστερον ἂν πρὸς με σχοίη, καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις θεῖτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον. εἰ δὴ τις ὑμῶν οὕτως ἔχει, — οὐκ ἄξιῶ μὲν γὰρ ἔγωγε — εἰ δ' οὖν, ἐπεικῆ ἂν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν λέγων, ὅτι ἐμοί, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μὲν πού τινες καὶ οἰκεῖοι· καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὀμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων, ὥστε καὶ οἰκεῖοι μοί εἰσι καὶ υἱεῖς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς, εἷς μὲν μειράκιον ἤδη, δύο δὲ παιδία· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιζόμενος, ὦ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων· ἀλλ' εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μὴ, ἄλλος λόγος, πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν καὶ ὅλῃ τῇ πόλει οὐ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε ὄντα καὶ τοῦτο τούνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθές εἴτ' οὖν ψεῦδος· ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστι τὸ Σωκράτη διαφέρειν τινὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφία εἴτε ἀνδρεία εἴτε ἄλλη ἡτινιοῦν ἀρετῇ τοιοῦτοι ἔσονται, αἰσχρὸν ἂν εἶη· οἷουσπερ ἐγὼ πολλάκις ἐόρακά τινας, ὅταν κρίνωνται, δοκοῦντας μὲν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινὸν τι οἰομένους πείσεσθαι, εἰ ἀποθανοῦνται, ὥσπερ ἀθανάτων ἐσομένων, ἂν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε· οἱ ἐμοὶ δοκοῦσιν αἰσχύνῃν τῇ πόλει περιάπτειν, ὥστε ἂν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν, ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετήν,

οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἐν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. ταῦτα γάρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὀτιοῦν εἶναι, οὔτ', ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἔλεεινὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιοῦντος ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.

24. Χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὧ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κἀθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὁμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους· οὐκ οὐκ χρὴ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιπορκεῖν οὐθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι· οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. μὴ οὖν ἀξιοῦτέ με, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μῆτε ἠγούμαι καλὰ εἶναι μῆτε δίκαια μῆτε ὅσια, ἄλλως τε μέντοι νῆ Δία πάντως καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτου τουτουῖ. σαφῶς γὰρ ἂν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὁμωμοκότας, θεοὺς ἂν διάσκοιμι μὴ ἠγγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἑμαυτοῦ, ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γάρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρίναι περὶ ἐμοῦ, ὅπη μέλλει ἐμοὶ τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν.

**Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου
περὶ ἐνοχῆς τοῦ Σωκράτους.**

25. Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἀλλὰ τέ μοι

πολλά ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγονός τοῦτο, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν· οὐ γὰρ ὀρόμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολὺ· νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, εἰ τριάκοντα μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀποπεφεύγη ἄν· Μέλητον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι, εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἂν ὄφλε χιλίας δραχμὰς οὐ μεταλαβῶν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων.

26. Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. εἶεν· ἐγὼ δὲ δὴ τίνας ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας; τί οὖν; τί ἀξίός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτεῖσαι, ὅτι μαθὼν ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἤγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὠνπερ οἱ πολλοί, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνωμοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἡγησάμενος ἐμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτ' ἰόντα σφάζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα, οἷ ἐλθὼν μήτε ὑμῖν μήτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ ἕκαστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγὼ φημι, ἐνταῦθα ἦα, ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μήτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθείη, ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο, μήτε τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως, τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι· τί οὖν εἰμι ἀξίος παθεῖν τοιοῦτος ὢν; ἀγαθὸν τι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθαι· καὶ ταῦτά γε ἀγαθὸν τοιοῦτον, ὅτι ἂν πρέποι ἐμοί. τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτη, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακλεύσει; οὐκ ἔσθ' ὅτι μᾶλλον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,

πρέπει οὕτως, ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι, πολὺ γε μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ ξυνωρίδι ἢ ζεύγει νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν. ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι· καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶμαι, ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως.

27. Ἴσως οὖν ὑμῖν καὶ ταῦτι λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὥσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὧ Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἐκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγεμθα· ἐπεὶ, ὡς ἐγῶμαι, εἰ ἦν ὑμῖν νόμος, ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ πολλὰς, ἐπέισθητε ἄν· νῦν δ' οὐ ῥάδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πεπεισμένος δὴ ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν πολλοῦ δέω ἑμαυτὸν γε ἀδικῆσειν καὶ κατ' ἑμαυτοῦ ἔρεῖν αὐτός, ὡς ἀξιός εἰμι τοῦ κακοῦ καὶ τιμῆσεσθαι τοιούτου τινὸς ἑμαυτῷ. τί δείσας; ἢ μὴ πάθω τοῦτο, οὗ Μέλητός μοι τιμᾶται, ὃ φημι οὐκ εἰδέναί οὐτ' εἰ ἀγαθὸν οὐτ' εἰ κακὸν ἔστιν; ἀντὶ τούτου δὴ ἔλωμαί τι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμῆσάμενος; πότερον δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμοτηρίῳ δουλεύοντα τῇ αἰεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ, τοῖς ἔνδεκα; ἀλλὰ χρημάτων, καὶ δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτείσω; ἀλλὰ ταυτόν μοι ἔστιν, ὅπερ νῦν δὴ ἔλεγον· οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα, ὅποθεν ἐκτείσω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμῆσωμαι; ἴσως γὰρ ἂν μοι τούτου τιμῆσαιτε· πολλὴ μεντὰν με φιλοψυχία ἔχει, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι, ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταιί μου οὐχ οἰοί τε ἐγένεσθε ἐνεργεῖν τὰς ἐμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασι

καὶ ἐπιφθονώτεροι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτάς οἴσουσι ῥαδίως; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Ἀθηναῖοι. καλὸς οὖν ἂν μοι ὁ βίος εἴη ἐξελθόντι τηλικῶ-
δε ἀνθρώπῳ ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξε-
λαυνομένῳ ζῆν. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος
ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι ὥσπερ ἐνθάδε· κἂν μὲν τούτους
ἀπελεύνω, οὗτοι ἐμὲ αὐτοὶ ἐξελεύσιν, πείθοντες τοὺς πρεσβυ-
τέρους· ἐὰν δὲ μὴ ἀπελεύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰ-
κεῖοι δι' αὐτοὺς τούτους.

28. Ἴσως οὖν ἂν τις εἴποι· «σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν
ἄγων, ὦ Σώκρατες, οὐχ οἶός τ' ἔσει ἡμῖν ἐξελθῶν ζῆν;»
τουτὶ δὴ ἐστὶ πάντων χαλεπώτατον πείσαι τινας ὑμῶν· ἐὰν
τε γὰρ λέγω, ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο
ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένῳ·
ἐὰν τ' αὖ λέγω, ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ὃν ἀν-
θρώπῳ τοῦτο, ἐκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποι-
εῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγο-
μένου καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος, ὁ δὲ ἀνεξέταστος
βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἔτι ἤττον πείσεσθέ μοι
λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως, ὡς ἐγὼ φημι, ὦ ἄνδρες, πεί-
θειν δὲ οὐ ῥάδιον. καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴθισμαι ἐμαυτὸν ἀξιούν
κακοῦ οὐδενός· εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν
χρημάτων, ὅσα ἐμελλον ἐκτεῖσειν· οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην· νῦν
δέ, οὐ γὰρ ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα, ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτεῖσαι,
τοσοῦτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. Ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτεῖ-
σαι ὑμῖν μνᾶν ἀργυρίου· τοσοῦτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ
ὕδε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ
Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμῆσασθαι, αὐ-
τοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι· τιμῶμαι οὖν τοσοῦτου, ἐγγυηταὶ δὲ ὑμῖν
ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεοι.

Μετὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην.

29. Οὐ πολλοῦ γ' ἔνεκα χρόνου, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἔξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν, ὡς Σωκράτη ἀπεκτόνατε, ἄνδρα σοφόν. φήσουσι γὰρ δὴ με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἰμι, οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὀνειδίζουσιν. εἰ οὖν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐρομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο· ὁρᾶτε γὰρ δὴ τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον. λέγω δὲ καὶ τότε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους· ἴσως με οἴεσθε, ὧ ἄνδρες, ἀπορία λόγων ἐλαλωκέναι τοιούτων, οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ὦμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ' ἀπορία μὲν ἐάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷ' ἂν ὑμῖν ἤδιστα ἦν ἀκούειν, θρηνοῦντός τέ μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιῶντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγὼ φημι. οἶα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' οὔτε τότε ὦήθην δεῖν ἔνεκα τοῦ κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἰροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν. οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' ἐμὲ οὔτε ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι, ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον· καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται, ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ἂν τις ἐκφύγοι καὶ ὄπλα ἀφείς καὶ ἐφ' ἱκετεῖαν τραπεύμενος τῶν διωκόντων· καὶ ἄλλαι μηχαναὶ πολλαὶ εἰσιν ἐν ἐκάστοις τοῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐὰν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν. ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ἦ χαλεπόν, ὧ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον, πο-

νηρίαν· θάττον γὰρ θανάτου θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄτε βραδύς ὢν καὶ πρεσβύτης ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἐάλων, οἱ δ' ἐμοὶ κατήγοροι ἄτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ τοῦ θάττονος, τῆς κακίας· καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλῶν, οὗτοι δ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὀφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἔγωγε τῷ τιμῆματι ἐμμένω καὶ οὗτοι. ταῦτα μὲν που οὕτως καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν.

30. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησιμωδῆσαι, ὃ καταψηφισάμενοί μου· καὶ γὰρ εἶμι ἤδη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησιμωδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι· φημι γάρ, ὦ ἄνδρες, οἱ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἤξειν εὐθύς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν νῆ Δία ἢ οἶαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε· νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ δίδοναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγὼ φημι· πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἦσθαι νεώτεροι· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται, ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. εἰ γὰρ οἴεσθε ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους ἐπισχῆσιν τοῦ ὄνειδίζειν τινὰ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ οὔτε καλὴ, ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥάστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολοῦειν, ἀλλ' ἑαυτὸν παρασκευάζειν, ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισάμενοις μαντευσάμενος ἀπαλλάττομαι.

31. Τοῖς δὲ ἀποψηφισάμενοις ἠδέως ἂν διαλεχθῆιν ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουὶ πράγματος ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ἀσχολίαν ἀγούσι καὶ οὐπω ἔρχομαι· οἱ ἐλθόντα με δεῖ τεθάναι. ἀλλὰ μοι, ὦ ἄνδρες, παραμείνατε τοσοῦτον χρόνον·

οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους, ἕως ἔξεστιν. ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις οὖσιν ἐπιδειῖξαι ἐθέλω τὸ νυνὶ μοι ξυμβεβηκός, τί ποτε νοεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, — ὑμᾶς γὰρ δικαστὰς καλῶν ὀρθῶς ἂν καλοῖην — θαυμάσιόν τι γέγονεν. ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντική ἢ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ αἰεὶ ἦν καὶ πάνυ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιομένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν· νυνὶ δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἅπερ ὀρᾶτε καὶ αὐτοί, ταυτί, ἃ γε δὴ οἰηθεῖη ἂν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι. ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξίοντι ἔωθεν οἴκοθεν ἡναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἡνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδαμοῦ μέλλοντί τι ἐρεῖν· καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δὴ με ἐπέσχε λέγοντα μεταξὺ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ περὶ αὐτὴν τὴν πράξιν οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἡναντιώταί μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· κινδυνεύει γὰρ μοι τὸ ξυμβεβηκός τοῦτο ἀγαθὸν γεγογῆναι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἡναντιώθη ἂν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μὴ τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

32. Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῆδε, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστὶν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστιν τὸ τεθνάναι· ἡ γὰρ οἶον μὴδὲν εἶναι μὴδὲ αἴσθησιν μὴδεμίαν μὴδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολὴ τις τυγχάνει οὔσα καὶ μετοίκησις τῇ ψυχῇ τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἴτε μὴδεμία αἴσθησις ἐστὶν, ἀλλ' οἶον ὕπνος, ἐπειδάν τις καθεύδων μὴδ' ὄναρ μὴδὲν ὀρᾷ, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα, ἐν ἣ οὔτω κατέδαρθεν, ὥστε μὴδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας

τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτη τῇ νυκτὶ δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν, πόσας ἄμεινον καὶ ἥδιον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα εὐαριθμητοὺς ἂν εὐρεῖν αὐτὸν ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἔγωγε λέγω καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία νύξ. εἰ δ' αὖ οἷον ἀποδημησαί ἐστιν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον καὶ ἀληθῆ ἐστι τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσιν ἅπαντες οἱ τεθνεῶτες, τί μεῖζον ἀγαθὸν τούτου εἶη ἂν, ὧ ἄνδρες δικασταί; εἰ γὰρ τις ἀφικόμενος εἰς Ἄδου, ἀπαλλαγείς τουτωνί τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὐρήσει τοὺς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθος καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι, ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἄρα φαύλη ἂν εἶη ἢ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὅρφεϊ ζυγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ Ὀμήρῳ ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις θέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ· ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστῆ ἂν εἶη ἢ διατριβῆ αὐτόθι, ὅποτε ἐντύχοιμι Παλαμῆδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμώνος καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν, ἀντιπαραβάλλοντι τὰ ἑμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐκ ἂν ἀηδῆς εἶη. καὶ δὴ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα ὡσπερ τοὺς ἐνταῦθα διάγειν, τίς αὐτῶν σοφός ἐστιν καὶ τίς οἴεται μὲν, ἔστι δ' οὐ. ἐπὶ πόσῳ δ' ἂν τις, ὧ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιάν ἢ Ὀδυσσεά ἢ Σύσυφον ἢ; — ἄλλους μυρίους ἂν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας· οἷς ἐκεῖ διαλέγεσθαι καὶ ξυνεῖναι καὶ ἐξετάζειν ἀμήχανον ἂν εἶη εὐδαιμονίας. πάντως οὐ δήπου τούτου γε ἕνεκα οἱ ἐκεῖ ἀπο-

κτείνουσι· τά τε γάρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἔστιν.

33. Ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρή, ὦ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἐν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλὰ μοι δηλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι. διὰ τοῦτο καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον. καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγοροῖς οὐ πᾶνυ χαλεπαίνω· καίτοι οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου καὶ κατηγοροῦν, ἀλλ' οἴόμενοι βλάπτειν τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὴν ἠβήσωσι, τιμωρήσασθε, ὦ ἄνδρες, ταῦτά ταῦτα λυποῦντες, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς, καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι μηδὲν ὄντες, ὄνειδίσετε αὐτοῖς, ὡσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὣν δεῖ, καὶ οἶονταί τι εἶναι ὄντες οὐδενός ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονηὼς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. ἀλλὰ γάρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὀπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

1. ὅ τι πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν = ποίαν ἐντύπωσιν ἔχουν προκαλέσει εἰς τὴν ψυχὴν σας οἱ λόγοι τῶν κατηγορῶν μου. — οὖν = ὅπωςδὴποτε. — ὑπ' αὐτῶν = ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν λόγων των. — ὀλίγου = σχεδόν. — ἐπιλανθάνομαι ἐμαυτοῦ = λησμονῶ ποῖος εἶμαι. — πιθανῶς = πειστικῶς. — ὡς ἔπος εἰπεῖν = διὰ τὰ περιορισθῆ εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν ἔκφρασιν, παρατήρησιν. — θαυμάζω τί τινος = δοκιμάζω ἐκπληξιν διὰ κάτι, τὸ ὁποῖον λέγει ἢ κάμνει τις. — εὐλαβοῦμαι = προσέχω. — αὐτίκα = εὐθὺς ἀμέσως. — μηδ' ὅπωςτιοῦν = καθόλου, κάθε ἄλλο. — εἰ μὴ ἄρα = ἐκτὸς ἂν ἴσως. — εἰ μὲν τοῦτο λέγουσιν = ἂν πραγματικῶς αὐτὸ τὸ νόημα ἔχη ὁ λόγος των. — ὁμολογοίην κλπ. = ὁμολογοίην εἶναι ῥήτωρ (δεινός,) [ἄλλ'] οὐ κατὰ τούτους (= κατὰ τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν περὶ ῥήτορος). — οὐ μέντοι· ἐνν. ἀκούσεσθε. — ῥῆμα = φράσις. — ὄνομα = λέξις. — κεκοσμημένος = διηνησιμένος μὲ ρητορικὰ σχήματα. — εἰκῆ λεγόμενα = λόγοι ἀπλοῦ. — ἐπιτυχῶν = τυχαῖος, ἀβίαστος. — εἰσέρχομαι εἰς ὑμᾶς = παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας. — πλάττοντι· κατὰ τὸ νοούμενον πρὸς τὸ τῆδε τῆ ἡλικία, τὸ ὁποῖον = τηλικῶδε ὄντι. — πλάττω λόγους = πορνεύω τὸ λεκτικόν μου. — καὶ μέντοι = καὶ ἀκόμη μάλιστα. — καὶ πάνυ· δέομαι. — παρίεμαι = ζητῶ ὡς χάριν. — ἐπὶ τῶν τραπεζῶν = πλησίον τῶν τραπεζῶν τῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ τοικιστῶν νοοῦνται αἱ τράπεζαι τῶν ἀργυραμοιβῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τοποθετημέναι ὑπὸ τὰς στοὰς τῆς ἀγορᾶς, ὅπου οἱ ξένοι ἀντήλλασσον τὰ νομίσματά των. Σημειωτέον, ὅτι οἱ κύριοι τῶν τραπεζῶν, οἱ τραπεζῖται, ὅπως ἐλέγοντο, ἐδέχοντο καὶ καταθέσεις ἐπὶ μικρῷ τόκῳ καὶ ἐδάνειζον εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην χρημάτων μὲ ὑπερβολικὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τόκον. — ἴνα· ἐπίρ. = ὅπου. — ἄλλοθι· πρὸ πάντων εἰς τὰς παλαιίστρας, εἰς τοὺς περιπάτους καὶ εἰς τὰ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηῶν ἐργαστήρια τῶν διαφόρων τεχνιτῶν. Διότι ὁ Σωκράτης δὲν

ἐδίδασκεν εἰς κλειστὸν χώρον καὶ ὠρισμένους μαθητάς, ἀλλὰ παντοῦ ὅπου ἦσαν ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ τὸν ἀκούσουν. — **θορυβῶ** = προβαίνω εἰς θορυβώδεις ἀποδοκιμασίας. — **ἔχει οὕτως**· τὸ πρᾶγμα = μὲ ἐμὲ συμβαίνει τὸ ἐξῆς. — **ἐπὶ δικαστήριον ἀναβαίνω** = ἀναβαίνω τὴν κλίμακx τοῦ δικαστηρίου, παρουσιάζομαι εἰς τὸ δικαστήριον. — **ἀτεχνῶς** = ὅλως διόλου. — **ἡ ἐνθάδε λέξις** = ἡ φρασεολογία ποῦ χρησιμοποιεῖται ἐδῶ, ἡ δικανικὴ γλῶσσα. — **ὡσπερ ἄν...** **ξυνέγνωτε ἄν**· ὁ β' ἄν πλεοναστικῶς. — **φωνή** = διάλεκτος. — **ἐν οἷσπερ ἐτεθράμην** (= **τέθραμμαι**) = τὰ ὁποῖα ἔχω μάθει ἀπὸ μικρὸς εἰς τὴν πατρίδα μου. — **καὶ δὴ καὶ νῦν** = οὕτω καὶ νῦν. — **δίκαιον**· ὄν. — **ὁ τρόπος τῆς λέξεως** = ἡ μορφή τοῦ λόγου. — **χείρων... βελτίων**· τοῦ συνήθους. — **αὕτη** = αὐτό.

2. **δίκαιός εἰμι** = δικαιούμαι· ὁμιλεῖ οὕτως ὁ Σ., διότι ἡ ἀπολογία τοῦ πρὸς τὰς πρῶτας κατηγορίας εἶναι τι ἐκτὸς θέματος. — **πολλὰ ἤδη ἔτη**· δηλ. κατηγοροῦντες. — **τοὺς ἀμφὶ "Αὐτον"**· ἴδε εἰσαγωγὴν (σ. 7). — **τὰ μετέωρα** = τὰ οὐράνια φαινόμενα. — **φροντιστής** = ἐρευνητής. — **τὰ ὑπὸ γῆς** = τὰ μυστικά τῆς γῆς. — **ὁ ἦττων...** **ὁ κρείττων λόγος** = τὸ ἄδικον, τὸ δίκαιον· οἱ σοφισταὶ πρῶτοι ἐκαυχῶντο, ὅτι εἶχον τὴν ἰκανότητα τὸν ἦττω λόγον κρείττω ποιεῖν καὶ τὸν κρείττω ἦττω. — **οὐδὲ θεοὺς νομίζειν**· τοιαύτη πράγματι ἀντίληψις ἐκράτει περὶ τῶν φυσικῶν λεγομένων φιλοσόφων· ἀλλ' ὁ Σωκράτης πᾶν ἄλλο ἢ φυσικὸς φιλόσοφος ἦτο· αὐτὸς ἴσα ἴσα ἔστρεψε τὴν φιλοσοφικὴν ἐρευναν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, περὶ τὸν ὁποῖον ἠσχολοῦτο οἱ φυσικοὶ φιλόσοφοι, εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου. — **κατηγορηκότες εἰσὶ** = **κατηγόρηκασι**. — **λέγοντες**· ἐνν. εἰσὶ. — **ἐπιστεύσατε ἄν**· ὡς ὑπόθεσις νοητέα: **εἰ ἐτύχετε ἀκούσαντες**. — **ἀτεχνῶς**· συναπτέον τῷ ἐρήμην. — **ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατος**· ἐστὶ τὸδε. — **εἰ τις κωμωδοποιός**· ἐννοεῖ τὸν Ἀριστοφάνη, ὁ ὁποῖος τῷ 423 π.Χ. διέσπυρεν εἰς τὰς Νεφέλας τοῦ τὸν Σωκράτη ὡς τὸν κορυφαῖον τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων. Περὶ τοῦ πράγματος θὰ ὁμιλήσῃ σαφέστερον εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον. — **χρῶμαι φθόνῳ καὶ διαβολῇ** = ἔχω ἐλάττηριον τὸν φθόνον καὶ τὴν συκοφαντικὴν διάθεσιν. — **ἀναπείθω** = παραπλανῶ. — **ἀνέπειθον**· περὶ τῆς ἐνοχῆς μου. — **ἄπορος** = ὁ ἐμβάλλων εἰς ἀμηχανίαν, ὁ ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος. — **ἀναβιβάζομαί τινα** =

προσάγω τινὰ ὡς μάρτυρα εἰς τὸ δικαστήριον. — **ἀξιῶ** = παραδέχομαι. — **πολὺ μᾶλλον** = πολὺ περισσότερον καιρὸν. — **εἶπεν** = ἔστω, ἕως ἐδῶ καλά. — **διαβολή** = ἡ ἐκ τῆς διαβολῆς ἐσφαλμένη γνώμη. — **ἐν οὕτως ὀλίγω χρόνω**· ὅσον δηλ. ἐπέτρεψεν ἡ **κλεψύδρα**· ἦτο δὲ ἡ κλεψύδρα δοχεῖον, τὸ ὁποῖον ἔφερον εἰς τὸν πυθμένα ὁπάς· διὰ τῶν ὁπῶν τούτων διέρρεε τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐπληροῦτο ἡ κλεψύδρα, τρόπον τινὰ κρυφίως· ἐκ τούτου τὸ ὄνομα τοῦ δοχείου (κλέπτειν - ὕδωρ). Διὰ τῆς κλεψύδρας ἐκμανίζετο ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεως τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος τῆς κλεψύδρας ἦτο ἄλλοτε ἄλλη. Εἰς τὰς μικρὰς δίκας ἦτο συνήθως εἰς ἀμφορεύς· εἰς τὰς σπουδαίας ἔφθανε καὶ τοὺς δώδεκα. Ἐννοεῖται, ὅτι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν δικαστικῶν ἐγγράφων ἡ ροὴ τοῦ ὕδατος διεκόπτετο. — **οὕτως γενέσθαι**· νὰ ἐξορίσω ἐκ τῆς ψυχῆς σας τὴν πεπλανημένην γνώμην. — **ἄμεινον** ἢ τὸ μὴ ἐξελέσθαι. — **πλέον τι ποιῶ** = κατορθῶνω κάτι, ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐτὸ τὸ κάτι θὰ ἦτο ἡ ἀγαθὴ γνώμη περὶ τοῦ Σωκράτους. — **τοῦτο**· ἡ προσπάθειά μου. — **ἴτω** = ἄς ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον, ἄς ἀποβῆ.

3. ἀναλαμβάνω = ἀνασκοπῶ. — **πιστεύω τινί** = στηρίζομαι ἐπὶ τινος. — **γράφομαί τινα γραφήν** = ὑποβάλλω ἐγγράφως κατὰ τινος μῆνυσιν (διὰ δημόσιον ἀδίκημα). — **ὥσπερ κατηγορῶν** = ὅπως ἂν ἐπρόκειτο περὶ πραγματικῶν κατηγορῶν· διότι ἡ μορφή τῆς κατηγορίας, τὴν ὁποίαν κατωτέρω ὑποτυπώνει ὁ Σωκράτης, εἶναι σχεδίασμα ἰδικόν του, γινόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων τῶν διαβολῶν τὰς ὁποίας ἔθετον εἰς κυκλοφορίαν οἱ παλαιοὶ ἐκ τῶν κατηγορῶν του. — **ἀντωμοσία** = ἔνοχος μῆνυσις κατὰ τινος (ἴδε εἰσαγωγὴν σ. 7). — **ἀδικῶ** = εἶμαι ἔνοχος ἀδικήματος, ἀποτελῶ δημόσιον κίνδυνον. — **καὶ περιεργάζεται**· ὁ **καὶ** ἐπεξηγηματικός. — **περιεργάζομαι** = χάνω τὸν καιρὸν μου εἰς περιττὰ καὶ ἐπιβλαβῆ πράγματα. — **ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ**· εἰς τὰς Νεφέλας. Ἐκεῖ ὁ Σ. παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «ἐπὶ κρεμάθρας αἰωρούμενος καὶ ἀποσκοπτῶν τὰ μετέωρα», ὅταν δὲ ἐν ἐκ τῶν σπουδαιότερων προσώπων τῆς κωμῳδίας τὸν ἐρωτᾷ, τί κάμνει ἐκεῖ ἐπάνω, αὐτὸς ἀποκρίνεται: **ἀεροβατῶ καὶ περιφρονῶ** (= **περιεργάζομαι**) **τὸν ἥλιον**. — **περιφέρομαι** = αἰωροῦμαι ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω. — **καὶ**

οὐχ ὡς... ἐπιστήμην· ἡ πλοκὴ : καὶ λέγω (τοῦτο) οὐχ ὡς ἀτιμάζων τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην (δηλ. τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν). — μὴ πως = διὰ τὸ μὴ. — φεύγω δίκην = ὑφίσταμαι δικαστικὴν δίωξιν διὰ τῆς κατηγορίας. — ἀλλὰ· ἔνν. λέγω ταῦτα. — ἐμοὶ γάρ· ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὸ οὐχ ὡς ἀτιμάζων. — μέτεστί μοι τινος = ἔχω ἰδέαν τινός. — αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς = τοὺς πολλοὺς ὑμῶν αὐτῶν. — περὶ ἐμοῦ ἃ = ἃ περὶ ἐμοῦ.

4. ἀλλὰ γάρ· βραχυλογία· τὸ πλήρες = ἀλλὰ τί δεῖ πλείω λέγειν· καὶ γάρ· ὡς ἐρμηνευθῆ = καὶ πράγματι. — τούτων δηλ. τῶν περιεχομένων εἰς τὰς πρώτας κατηγορίας. — οὐδὲν ἔστιν· ἔνν. ἀληθές. — ἐπεὶ = μολονότι. — **Γοργίας ὁ Λεοντίνος**· διάσημος σοφιστῆς ἐκ Λεοντίνων τῆς Σικελίας, πατὴρ τῆς ἐντέχνου ρητορείας. Ἐγκατασταθεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας ἵδρυσε ρητορικὴν σχολὴν καὶ εἰσέπραττε παρὰ τῶν μαθητῶν του ὑψηλὰ δίδακτρα. Συνήθως ἐλάμβανεν 100 μνᾶς. Δίδακτρα ἐπίσης ἐλάμβανον καὶ ἄλλοι σοφισταί. — **Πρόδικος ὁ Κεῖος**· κατήγετο ἐκ τῆς νήσου Κέω (σημερ. Τζιά)· ἡ διδασκαλία του εἶχεν ὑποκείμενον θέματα γλωσσικὰ καὶ ἠθικὰ καὶ παρείχετο ἀντὶ μετρίας ἀμοιβῆς (1/2, 1, 2, 4, 50 δραχμ.). — **Ἴππίας ὁ Ἡλεῖος**· διάσημος καὶ οὗτος σοφιστῆς, πλουτήσας ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἔργου του. — προῖκα = δωρεάν. — σύνειμι = συναναστρέφομαι, μαθητεύω. — τούτους πείθουσιν· ἀντὶ πείθειν (οἶός τ' ἔστί)· ὁ πληθυντικὸς κατὰ τὸ νοούμενον· διότι τούτων ἕκαστος = πάντες οὗτοι. — ἀπολείπω = διακόπτω. — ἐπεὶ· αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην πρότασιν : καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτοί. — τελῶ = πληρώνω. — **Καλλία τῷ Ἴππονίου**· ὁ Καλλίας ἦτο ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Ἀθηναῖος, κατασπαταλήσας τὸν πλοῦτόν του εἰς ἐπιδείξεις ἀκαίρους. — ἦν· παρατ. τοῦ ποιητικοῦ ρ. ἡμῖ = λέγω· παρ' ἀττικοῖς τίθενται παρενθετικῶς οἱ τύποι ἦν δ' ἐγώ, ἦ δ' ὅς (= οὗτος) ἔχω· μετ' ἀπαρεμφ. = δύναμαι. — λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι = λαβεῖν ἐπὶ μισθῷ, πληρωμῇ. — ἡ προσήκουσα ἀρετὴ = ἡ δεξιότης, ἡ ὁποία προσιδιάζει εἰς τὴν φύσιν τινός. — ἀνθρωπίνῃ καὶ πολιτικῇ ἀρετῇ = ἡ ἱκανότης, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν τέλειον ἄνθρωπον καὶ τὸν χρηστὸν πολίτην. — πάνυ γε = μάλιστα. — **Εὐνός**· σοφιστῆς καὶ ποιητῆς ἀρκούμενος εἰς ὀλίγα δίδακτρα. — μνᾶ· ποσὸν (ὄχι νόμισμα) 100 δραχμῶν. — ἐμμελῶς· μετ' εἰρωνείας, ἡ ὁποία

σκοπὸν ἔχει νὰ ἐξάρη τὴν μεταξὺ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Εὐθύνου καὶ τοῦ τμήματος τῆς διδασκαλίας του δυσαρμονίαν. — **καλλύνομαι** = καμαρώνω. — **ἀβρύνομαι** = τὸ παίρνω ἐπάνω μου. — **ἀλλ' οὐ· ἔνν.** καλλύνομαι καὶ ἀβρύνομαι.

5. ὑπολαμβάνω· ἔνν. τὸν λόγον = διακόπτω ἐρωτῶ. — **τί ἐστὶ τὸ σὸν πρᾶγμα** = τί συμβαίνει μὲ σέ. — **περιττός** = ἐξαιρετικός. — **πραγματεύομαι** = σοβαρῶς καταγίνομαι εἰς τι. — **ἔπειτα** = ἐν τούτοις. — **ταυτί· συναπτέον τῶ ὁ λέγων.** — **ὄνομα τοῦ σοφοῦ.** — **ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην ;** ἔνν. λέγεις· ἡ ἐρώτησις ὑποβάλλεται δῆθεν ὑπὸ τινος τῶν δικαστῶν. — **ἀνθρωπίνη·** καὶ ἐπομένως ἀπλῆ. — **κινδυνεύω·** μετ' ἀπαρεμφ. (**εἶναι**) = φαίνεται. — **τάχα** = ἴσως. — **ἢ οὐκ ἔχω** κλπ. = ἢ, ἀν τοῦτο θεωρηθῆ ὑπερβολή, δὲν ἤξεύρω, πῶς νὰ τὴν χαρακτηρίσω. — **φησί·** ἔνν. **ἐπίστασθαί με αὐτήν.** — **μέγα τι λέγω** = μεγαληγορῶ, λέγω παχιά λόγια. — **ἀξιόχρεως** = ἀξιόπιστος. — **ὕμιν** = κατὰ τὴν κρίσιν σας. — **ἀναφέρω** = ἀποδίδω. — **τὸν Θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς·** δηλ. τὸν Ἀπόλλωνα. — **Χαιρεφῶντα·** ἀφωσιωμένον ὑπαδὸν τοῦ Σωκράτους. — **τὸ πλῆθος** = ὁ δῆμος. — **ξυνέφυγε τὴν φυγὴν·** νοεῖται ἢ μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν τριάκοντα φυγῆ ἐξ Ἀθηνῶν τῶν ἐπιφανῶν δημοκρατικῶν. — **κατέρχομαι** — **ἐπανάρχομαι** ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα· ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐξορίστων δημοκρατικῶν μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς δημοκρατίας ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν (403 π.Χ.). — **σφοδρὸς** = ἐνθουσιώδης. — **ὄπερ λέγω** = διὰ νὰ ἐπαναλάβω τὴν παράκλησιν, τὴν ὁποίαν ὑπέβαλα ἀνωτέρω. — **ἀναιρῶ** = χρησιμοδοτῶ. — **μηδένα σοφώτερον εἶναι· «ἀνδρῶν ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος»** ἦτο ἡ ἀπάντησις τῆς Πυθίας. — **ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· ὁ Χαιρεκράτης.**

6. αἰνίττεται· διότι οἱ χρησμοὶ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἦσαν αἰνιγματώδεις καὶ διαφοροῦμενοι. — **θέμις·** ἔνν. ἐστίν = ἐπιτρέπεται. — **μόγισ πάνυ** = μετὰ μεγάλης δυσκολίας. — **ζήτησις** = ἔρευνα. — **ἐνταῦθα** = ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ σοφοῦ τούτου. — **εἶπερ που** = παρὰ ὅπουδῆποτε ἄλλοῦ. — **διασκοπῶ τινα** = ὑποβάλλω τινὰ εἰς ἐξονυχιστικὴν ἐξέτασιν. — **πάσχω πρὸς τινα** = ἀποκομίζω τὴν ἐντύπωσιν παρὰ τινος. — **καὶ διαλεγόμενος** = (**διασκοπῶν**) ἐν τῷ διαλέγε-

σθαι. — ἔδοξέ μοι· ἀνακολούθως πρὸς τὸ διασκοπῶν καὶ διαλεγόμενος ἀντὶ ἐνόμισα. — ἀπεχθάνομαί τινι = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα. — (τοῦτου) μὲν = (τοῦτου) μὴν = ἀσφαλῶς, = ὡσπερ οὖν = ὅπως εἶναι γεγονός. — ζοικα = δοκῶ. — ἐνταῦθα = κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐλέγχου τοῦτου.

7. τὸ τοῦ θεοῦ = τὸ νόημα τῆς ἀποκρίσεως τοῦ θεοῦ. — σκοποῦντι τὸν χρησμόν = ἐν τῇ ἐρεύνη τοῦ χρησμοῦ. — ἰτέον· ἐνν. ἐστίν· ἐπανάληψις τοῦ κατ' ἰδίαν διαλογισμοῦ τοῦ Σωκράτους. — νῆ τὸν κύνα· ὁ Σωκράτης, διὰ νὰ μὴ ὀρκίζεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Διὸς ἢ ἄλλων θεῶν δι' ἀσήμαντα πράγματα (πρβλ. τὴν γραφικὴν ἐντολήν : οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ), ἐχρησιμοποιοῦει συνήθως εἰς τοὺς ὅρκους του τὰ ὀνόματα ζώων ἢ δένδρων. Ἰδιαιτέρως προσφιλὴς εἰς αὐτὸν ὄρκος ἦτο νῆ τὸν κύνα ἢ νῆ τὸν χῆνα. — ἡ μὴν· ἐπὶ ὄρκων καὶ ἰσχυρῶν διαβεβαιώσεων = σὰς διαβεβαιῶ. — ἔπαθόν τι τοιοῦτον = ἐδοκίμασα τὴν ἐξῆς ἀνέλπιστον ἐκπληξιν. — εὐδοκιμῶ = χαίρω ὑπολήψεως. — ἐνδεῆς εἰμι τοῦ πλείστου (τῆς σοφίας) = παρουσιάζω μεγίστας ἐλλείψεις εἰς τὴν σοφίαν. — κατὰ τὸν θεόν = σχετικῶς μὲ ὅ,τι ἐδογματίσεν ὁ θεός. — ἐπιεικῆς = ἱκανός, ἀνώτερος. — εἶναι· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ἔδοξάν μοι. — φρονίμως ἔχω = εἶμαι σοφός. — πλάνη = περιπλανήσεις. — ἐμὴν = ἐμοῦ. — πονῶ = ἐκτελῶ ἄθλον· ἡ μετοχὴ πονοῦντος ὑποθετικῆ. — ἀνέλεγκτος = ἀδιαφιλονίκητος. — διθυράμβων· ὁ διθύραμβος ἦτο εἶδος πομπώδους ποιήσεως πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου κατ' ἀρχάς, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν. — ἀναλαμβάνω = λαμβάνω εἰς χεῖρας. — μάλιστα πραγματεύομαι = τυγχάνω μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐπεξεργασίας. — διηρώτων ἄν· δηλοῦ ἐπανάληψιν τῆς πράξεως = ἡρώτων εἰς κάθε διδομένην εὐκαιρίαν. — ὀλίγου (δεῖν)· συναπτέον τῷ βέλτιον (τῶν ποιητῶν) ἄν ἔλεγον (εἰ ἡρωτῶντο). — φύσις = φυσικὴ προδιάθεσις. — ἐνθουσιάζω = ἐμπνέομαι ἀπὸ θεῖαν ἐμπνευσιν. — θεόμαντις = θεόληπτος προφήτης (ὅπως λ.χ. ἡ Πυθία). — χρησμοδός = ὁ δίδων χρησμούς εἰς στίχους. — τῷ αὐτῷ· δηλ. εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀγνοίας. — περιγεγονέναι ἐνν. τῶν ποιητῶν. — περιεἰμι — ὑπέριμι = εἶμαι ἀνώτερος.

8. δημιουργός = τεχνίτης, βιομήχανος. — ἐξεργάζομαι τὴν τέ-

χνην = ἐξασκῶ τὴν τέχνην μὲ ἐπιτυχίαν. — **τὰ μέγιστα** = τὰ σοβαρώτατα ζητήματα· ἐννοεῖ τὰ πολιτικά. — **πλημμέλεια** = ἐλάττωμα. — **ὕπερ τοῦ χρησμοῦ** = ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ χρησμοῦ.

9. ἀπέχθεια = ἀντιπάθεια. — **καὶ οἶαι χαλεπώταται** = τοιαῦται ἀπέχθειαι, οἶαι ἂν εἶσαν χαλεπώταται· κατ' ἐννοίαν = καὶ μάλιστα... — **χαλεπὸς** = ἐπικίνδυνος. — **βαρὺς** = ἐμπαθής. — **τοῦτο** = τὸ γνωστὸν· ὁμοίως καὶ κατωτέρω τῶν χρησμῶν τούτῳ. — **λέγεσθαι**· ὑποκείμεν. **ἐγώ**. — **ὄνομα**· σύστοιχον ἀντικείμενον τοῦ λέγεσθαι. — **ἐξελέγξω**· μὴ σοφὸν ὄντα. — **τὸ δὲ** = κατ' ἀλήθειαν ὅμως. — **τοῦτο**· δηλ. τὸ σοφὸν εἶναι, τὸν ὄρον « σοφός ». — **οὐδενὸς ἀξιὸς εἶμι** = δὲν ἀξίζω τίποτε. — **(ἐγὼ) μὲν = (ἐγὼ) μὴν**. — **βοηθῶ τῷ Θεῷ** = θέτω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ θεοῦ· τοῦτο λέγει ὁ Σωκράτης, διότι τὸ « γινῶθι σαυτὸν » ἦτο γενικὸν αἴτημα τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου. — **πράττω τι τῶν τῆς πόλεως ἀξίων λόγου** ἀσχολοῦμας μὲ τὰ πολιτικά ἐπωφελῶς. — **μυρίος** = ἀμέτρητος, ἀφάνταστος· διότι ὅλη ἡ περιουσία τοῦ Σωκράτους ἦτο ἀξίας 5 μῶν.

10. ἐξετάζω = ἐλέγχω. — **ἦ** = ἦ διὰ τὴν ἀκρίβειαν. — **οὐχ αὐτοῖς**· διὰ τὴν ἀμάθειάν των. — **ἀπορῶ** = εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν. — **ταῦτα** = τὰ γνωστά προχειρολογήματα. — **ὅτι** = ὅτι διαφθείρει **διδάσκων** (ἐξ οὗ ἐξαρτῶνται αἱ αἰτιατικαὶ τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ τὰ ἀπαρέμφοτα νομίζουσιν καὶ ποιεῖν). — **φιλότιμος** = φιλόδοξος, ἐγωῖστής. — **σφοδρὸς** = ἐμπαθής. — **ξυντεταγμένως** = ἀπὸ συμφώνου. — **πιθανῶς** = κατὰ τρόπον πειστικόν. — **σφοδρῶς** = μὲ λύσσαν. — **ἐκ τούτου** = ἀπὸ τὴν ἐμπάθειαν αὐτὴν κινούμενος. — **ἀρχόμενος ἔλεγον**· κεφ. 2. — **οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν** = ἐνῶ ἔχει λάβει τόσον εὐρείας διαστάσεις. — **ὑποστέλλομαι τι** = ἐκ φόβου (διὰ τὸ σαρκίον μου) παραλείπω τι. — **τοῖς αὐτοῖς** = διὰ τὸν ἴδιον λόγον (δηλ. τῷ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι καὶ ὑποστέλλεσθαι, ἧτοι διὰ τὴν ἐλευθεροστομίαν του). — **ὅ**· δηλ. ἡ ἀπέχθεια. — **αὕτη ἐστίν** = αὐτὴν τὴν προέλευσιν ἔχει. — **νῦν** = κατὰ τὴν σημερινὴν διαδικασίαν. — **εὐρήσατε**· ἐνν. ἔχοντα.

11. αὕτη ἐστὼ = ταῦτα ἐστὼ. — **λάβωμεν** = ἄς λάβωμεν καὶ ἄς ἐξετάσωμεν. — **ἔχει ὧδέ πως**· κατ' ἀρχαίαν μαρτυρίαν τὸ κείμενον

τῆς γραφῆς εἶχεν ὡς ἐξῆς· «τάδε ἐγράφατο καὶ ἀντωμόσατο Μέ-
λητος Μελήτου Πιτθεὺς Σωκράτει Σωφρονίσκου Ἀλωπεκῆθεν. Ἀδι-
κει Σωκράτης οὐδὲ μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ
δαιμόνια καινὰ εἰσηγούμενος· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.
Τίμημα θάνατος». — τὸ **ἐγκλημα** = τὸ κατηγορητήριον. — **ἐν ἑκα-
στον**· κεφάλαιον. — **σπουδῇ χαριεντίζομαι** = παίζω με ζητήματα
σοβαρά. — **ῥαδίως** = με ἐλαφρὰν συνείδησιν. — **εἰς ἀγῶνα καθίστη —
μί τινα** = ἐμπλέκω τινα εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα. — **σπουδάζω** = ἐν-
διαφέρομαι σοβαρῶς.

12. μοι = παρακαλῶ. — **ἄλλο τι**· ἐνν. ποιεῖς = σὲ ἀπασχολεῖ τί-
ποτε ἄλλο. — **ἔγωγε** = βεβαιότατα. — **βελτίους**· ἐνν. ἑαυτῶν. — **οἱ
νεώτεροι**· νοοῦνται οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μέχρι τοῦ 20 ἔτους· οἱ πέραν
αὐτοῦ ἦσαν ἐκκλησιασταί. — **μέλον γέ σοι**· αἰτ. ἀπόλυτος = **ἐπεὶ
μέλει σοι** (εἰδέναι, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ). — **μηνύω** =
ἀποκαλύπτω. κατονομάζω. — **οὐ δοκεῖ**· τὸ σιγᾶν. — **ᾧ ἄγαθὲ καὶ
ὠγαθὲ** = χρυσέ μου ἄνθρωπε. — **βέλτιστε** = ἐντιμότετε κύριε. — **τί δὲ
δῆ**· ἐνν. λέγεις περὶ τοῦδε. — **ἄρα** = ἴσως. — **πάνυ σφόδρα τοῦτο
λέγω** = αὐτὸ διακηρύττω με ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων μου. —
καταγιγνώσκω τινός τι = θεωρῶ τινα ὡς τι. — **ἦ** = ἀλήθεια ; —
ἵππικὸς = ὁ ἐντριβῆς εἰς τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ με τοὺς ἵππους. —
ξύνειμι ἵπποις = ἀνακατεύομαι με ἵππους. — **χρῶμαι ἵπποις** =
παίρνω εἰς τὰ χέρια μου ἵππους. — **ἐὰν οὐ φῆτε ἀντὶ μὴ φῆτε**·
ἀλλὰ τὸ **οὐ φῆτε** ἀποτελεῖ μίαν ἔννοιαν = ἀρνεῖσθε.

13. πρὸς Διὸς = εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Διὸς. — **ᾧ τᾶν** = φίλε. —
πάνυ γε = μάλιστα. — **οἱ ξυνόντες** = ἐκεῖνοι μετὰ τῶν ὁποίων ἔρχε-
ταί τις εἰς συνάφειαν. — **καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει**· κατὰ τὸ ἀττικὸν
δίκαιον ἑκάτερος ἐκ τῶν διαδίκων εἶχε τὸ δικαίωμα κατὰ τὴν διάρ-
κειαν τῆς ἀγορεύσεως αὐτοῦ νὰ ὑποβάλλῃ πρὸς τὸν ἀντίδικον ἐρωτή-
σεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀπαντᾷ. — **μοχθη-
ρὸς** = ἀνήθικος. — **ταῦτα**· δηλ. τὴν λογικὴν αὐτὴν, ὅτι τόσον μεγάλον
κακὸν κάμνει ἐκ προθέσεως. — **τῶν τοιούτων**· γενικὴ τῆς αἰτίας. —
εἰσάγειν· τὸν δρᾶστην. — **οἱ**· ἐπίρρ. = ὅπου.

14. δῆλον δῆ ὅτι· ἐνν. φῆς με διαφθείρειν. — **γράφομαι**

γραφῆν = καταγγέλλω ἐγγράφως διὰ δημόσιον ἀδίκημα. — οὐ ταῦτα λέγεις... διαφθείρω = οὐ λέγεις, ὅτι διδάσκων ταῦτα διαφθείρω. — μὲν οὖν· πρὸς ἐπίτασιν τοῦ πάνυ σφόδρα. — μανθάνω = ἐννοῶ. — ἄρα = κατ' ἀκολουθίαν. — τὸ παράπαν = τελείως. — ταύτη = ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο. — Ἀναξαγόρου οἶει κατηγορεῖν· Ἀναξαγόρας, διάσημος φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν τῆς Μ. Ἀσίας — σημερινὰ Βουρλά, — ἔζησε κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα (500 - 428 π. Χ.) καὶ ἠσχολεῖτο κυρίως μὲ τὰ μαθηματικά καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Ὁριμος τὴν ἡλικίαν ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας (462 π. Χ.), ὅπου ἐξέδωκε τὸ περὶ φύσεως ἔργον του, τοῦ ὁποίου μόνον ἀποσπάσματα διεσώθησαν. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀνέπτυσε κατὰ τοὺς παλαιοὺς τὰς θεωρίας, τὰς ὁποίας ἀποδίδει εἰς τὸν Σωκράτη ὁ Μέλητος. — τῶνδε· δηλαδὴ τῶν δικαστῶν. — καὶ δὴ = τότε, ἐν τῇ ταύτῃ περιπτώσει. — εἰ πάνυ πολλοῦ· ἐνν. πρίαίντο = ἂν δεχθῶμεν ἔστω, ὅτι τὰ ἡγόραζον μὲ τὸ ἀνώτατον ὄριον τῆς τιμῆς. — δραχμῆς· γενικὴ τῆς ἀξίας. — ἐκ τῆς ὀρχήστρας· οὕτως ἐκαλεῖτο τόπος τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ὑπῆρχον τὰ βιβλιοπωλεῖα. — ἄτοπος = παράδοξος. — οὐδ' ὀπωστιοῦν = ἀπολύτως καθόλου. — ἄπιστος = ἀπίστευτος. — καὶ ταῦτα μέντοι = καὶ τὸ σπουδαιότερον. — ὑβριστῆς = ὑπερόπτης, ἐξημμένη κεφαλή. — ἀκόλαστος = θρασύς. — νεότης = νεανικὴ παραφορά. — ἀτεχνῶς· συναπτέον τῷ ὕβρει, ἀκολασία, νεότητι. — ἔοικεν· δηλ. ἀνθρώπων. — συντίθημι = καταρτίζω. — διαπειρωμένῳ· ἡ μετοχὴ αἰτιολογικὴ = διότι θέλει νὰ δοκιμάσῃ — δὴ = ὅπως ὅλοι τὸν γνωρίζομεν. — ἐναντία ἑμαυτῷ λέγω = ἀντιφάσκω. — ὡσπερ ἂν· λέγοι τὰ ἐναντία ἑαυτῷ.

15. ξυνεπισκοποῦμαι = ἐξετάζω ἀπὸ κοινοῦ (μὲ ἄλλον). — ἦ = πῶς. — ταῦτα λέγειν· ὅτι δηλ. περιπίπτει εἰς αὐτὰς τὰς ἀντιφάσεις. — παραιτοῦμαί τινα = ὑποβάλλω πρὸς τινα παράκλησιν. — τῷ εἰωθότι τρόπῳ = μὲ τὴν συνήθη μέθοδόν μου (δηλ. διαλογικῶς, ἀπὸ τῶν γνωστῶν παραδειγμάτων εἰς τὰ ἄγνωστα). — μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω = ἄς μὴ φωνασῆ περὶ ἄλλων καὶ ἄλλων. — ἵππικὰ πράγματα = ζητήματα σχετικὰ μὲ τοὺς ἵππους. — τὸ ἐπὶ τούτῳ = εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐρώτησιν. — δαίμονας· δαίμονες καλοῦνται κατώτεραι θεότητες, οἱ υἱοὶ θεῶν καὶ ὄχι αὐτοὶ οἱ θεοί. — ὡς ὠνησας (τοῦ ρ. ὀνήνημι) = πόσον μὲ πύχαρίστησες ! — μόγις = μόλις, μὲ χίλια

βάσανα. — οὖν = τέλος πάντων. — διόμνυμι (ἢ διόμνυμαι) = βεβαιῶ ἐνόρκως. — ἀντιγραφὴ καὶ ἀντωμοσία = γραφή. — τίθημι = θεωρῶ. — ἦτοι = ἢ πάντως. — θεοὶ τινες = εἶδος θεῶν. — αἰνίττομαι· ἐδῶ = προβάλλω αἰνίγματα. — ἐκ νυμφῶν· ὡς λ.χ. ὁ Ἀσκληπιὸς ἀπὸ (τὸν Ἀπόλλωνα καὶ) τὴν νύμφην Κορωνίδα. — ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων· ὡς ὁ Ἡρακλῆς ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Ἀλκμήνης, οἱ Διόσκουροι ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Λήδας κλπ. — ὦν ... λέγονται· ἐνν. εἶναι παῖδες — οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχὶ = εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ μὴ· κατ' ἐννοίαν = εἶναι ἀπολύτως βέβαιον, ὅτι — ἀποπειρώμενος ἡμῶν = ἐπειδὴ ἤθελες νὰ πειραματισθῆς μὲ ἡμᾶς (ἐμὲ καὶ τοὺς δικαστάς). — ἀπορῶ = στεροῦμαι — ὅπως δὲ σύ τινα πείθοις ἄν... οὐδεμία μηχανὴ ἔστι — οὐδεμία μηχανὴ ἔστιν, ὅπως σύ τινα ἀνθρώπων πείθοις ἄν... ἢ πλαγία ἐρωτ. πρότασις ὑποκείμενον ἀντὶ ἀπαρεμφάτου. — οὐ τοῦ αὐτοῦ ἔστιν = δὲν στέκεται λογικῶς ὁ ἴδιος ἄνθρωπος νὰ. — οὐδεμία μηχανὴ ἔστιν = δὲν ὑπάρχει κανεὶς τρόπος = εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον.

16. δοκεῖ μοι οὐ πολλῆς εἶναι ἀπολογίας = φρονῶ, ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἀποδειχθῆ ἀπὸ διεξοδικῆν ἀπολογία. — αἰρῶ = καταδικάζω. — ἐάν περ αἰρῆ = ἂν πράγματι ἔχη τὴν δύναμιν νὰ καταδικάζῃ. — καὶ ἀγαθοὺς ἀνδρας· ὅπως ὁ Παλαμήδης καὶ ὁ Αἴας, περὶ τῶν ὁποίων θὰ κάμῃ λόγον εἰς τὸ κερ. 33. — δεινόν = φόβος. — μὴ ἐν ἐμοὶ στῆ = μήπως τὸ κακὸν σταματήσῃ εἰς ἐμέ. — εἶτα = ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει. — ἐπιτηδεύω = καταπιάνομαι, ἀσκῶ. — ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν = ἀπὸ τὸν ὅποιον εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ (διὰ τοὺς ἄλλους) κάποια, ἔστω καὶ ἀσήμαντος ὠφέλεια. — ἀλλ' οὐ = καὶ ὄχι. — φαῦλος = κατώτερος ἄνθρωπος. — τῶν ἡμιθέων· ἡμίθεοι ἐκαλοῦντο ὄχι μόνον ἥρωες τῶν ὁποίων ὁ ἕτερος τῶν γονέων εἶναι θεὸς — ὡς λ.χ. ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος — ἀλλὰ καὶ οἱ ἥρωες τῶν μυθικῶν χρόνων καὶ μάλιστα οἱ ἀκμάσαντες κατὰ τὰ τρωϊκά. — παρὰ τὸ = ἐμπρὸς εἰς τό. — τὸ αἰσχρὸν = ὁ ἠθικὸς ἐξευτελισμὸς. — οὕτωςί πως· διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἐνθυμεῖται ἀκριβῶς τοὺς ὁμηρικὸς στίχους, τοὺς ὁποίους θὰ ἀναφέρῃ. Παρέλαβε δὲ τούτους ἐκ τοῦ διαλόγου μεταξὺ Θέτιδος καὶ Ἀχιλλεύως, ὅτε ἐκείνη μετέβη μετὰ τῶν Νηρηίδων πρὸς συνάντησιν τοῦ υἱοῦ τῆς ὀδυρομένου διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου

του Πατρόκλου. — **τιμωρῶ τινι τὸν φόνον** = ἐκδικουῖμαι τὸν φόνον τινός. — **τοι=σοι**. — **πότμος** = θάνατος. — **ὁ δέ** = ἐκεῖνος. — **κακὸς ὢν** = μὲ τὸ στίγμα τῆς ἀνανδρίας. — **δίκην ἐπιτίθημί τινι** = τιμωρῶ τινα. — **ὁ ἀδικῶν** = ὁ αἰτιος τοῦ κακοῦ. — **κορωνίς ναῦς** = ἡ ἔχουσα ἄκρα κυρτὰ ναῦς, κυρίως δὲ τὴν πρύμνην· ὄθεν = καμπυλόπρυμος. — **ἄχθος** = βάρος. — **οὕτω γάρ· ὁ γάρ** αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην ἀποκρίσιν· οὐδαμῶς. — **οὕτω ἔχει τῇ ἀληθείᾳ** = ἀποτελεῖ θεμελιώδη ἠθικὴν ἀρχὴν τοῦτο. — **μένω** = μένω ἀκλόνητος.

17. δεινὰ ἐργάζομαι = διαπράττω ἀσυγχώρητον σφάλμα. — **ὕμεις**· διότι τοὺς δικαστὰς θεωρεῖ ὁ Σωκράτης ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. — **ἐν Ποτειδαίᾳ... Ἀμφιπόλει... Δηλίῳ**· ἡ Ποτειδαία, πόλις τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ἐπὶ τοῦ στενοῦ λαίμου, ὁ ὁποῖος συνδέει τὴν χερσόνησον Παλλήνην (Κασσάνδραν) μὲ τὴν στερεάν, ἀπεστατήσε τῷ 432 ἀπὸ τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας καὶ συνετάχθη μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ μετὰ δύο ἔτη παρεδόθη εἰς αὐτούς. Εἰς τὴν πολιορκίαν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Σωκράτης, ὅπως ἐπίσης μετὰ δεκαετίαν εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀμφιπόλεως — ἀθηναϊκῆς ἀποικίας καὶ αὐτῆς πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος, — ἡ ὁποία εἶχεν ἀποστατήσει ὁμοίως ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Μετέσχεν ἐπίσης ὁ Σωκράτης καὶ τῆς μάχης τοῦ Δηλίου (424 π. Χ.), ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν Βοιωτίαν, πλησίον τῆς Τανάγρας, καὶ ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του. — **ὥσπερ καὶ ἄλλος τις** = ὑπὲρ πάντα ἄλλον. — **δεῖν**· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ **τάττοντος** = ὅτε μὲ ἐπεφόρτισε μὲ τὴν ὑποχρέωσιν. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν. — **δέ**· πλεοναστικῶς. — **δοκεῖν γάρ...** — **ἃ οὐκ οἶδεν**. — (τὸ γὰρ **δοκεῖν** ἑαυτῷ εἶναι σοφὸν) ἔστι **δοκεῖν εἰδέναι**, ἃ οὐκ οἶδεν. — **οὐδ' εἰ τυγχάνει** = (οὐδεὶς οἶδεν, οὐ μόνον εἰ τυγχάνει μέγιστον τῶν κακῶν, ἀλλ') οὐδ' εἰ τυγχάνει... — **αὕτη** = ἐκεῖνη. **ἐπονειδιστος** = κατηραμένη. — **ἡ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναι**· ἐπεξήγησις. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. — **ὅτι οὐκ εἰδώς**· ἐπεξήγησις. — **οὕτω** = δι' αὐτὸν τὸν λόγον. — **τῶν κακῶν**· νοεῖ τὴν ἀπειθειαν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ. — **ἃ** (= εἴ τινα) **μὴ οἶδα**· δηλ. τὸν θάνατον. — **τὴν ἀρχήν**· ἐπίρρ. = καθόλου. — **ἤδη** = ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς. — **εἴ μοι εἶποιτε** = ἄν, ἔπα-

ναλαμβάνω... — ἐπὶ τούτῳ, ἐφ' ᾧτε = ὑπὸ τὸν ὄρον νά. — ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ· δηλ. τῷ ἐλέγχῳ. — ἀσπάζομαι = ἀγαπῶ. — φιλιῶ τινά = ἔχω μέσα εἰς τὴν καρδιά μου κάποιον. — ἐνδείκνυμαι = ὑποδεικνύω τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. — ἀριστος ἀνδρῶν = ἐξοχώτατος. — εὐδόκιμος = φημισμένος. — ἰσχύς = ἠθικὴ ἐπιβολή, μεγαλειῶν. — φρόνησις = ἡ πνευματικὴ μόρφωσις. — μᾶλλον = τοσοῦτω μᾶλλον. — εἰμί ἐγγυτέρω τινὸς γένει = συγγενεῦά πρὸς τινά περισσότερον. — ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ = καὶ ὡς ἀτόμων καὶ ὡς μελῶν τῆς ὀργανωμένης πολιτείας. — ταῦτα ἂν εἶη βλαβερά = τότε αὐτὰ (ἡ διδασκαλία μου) ἤμποροῦν νά χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐπιβλαβῆ. — οὐδὲν λέγω = ψευδολογῶ. — πρὸς ταῦτα = ὡς κατακλειῖδα (ὄλων) αὐτῶν.

18. οἷς = τούτοις, ἅ. — βοῶ = φωνάζω δυνατά, βάζω τίς φωνές. — θεμιτὸν = τὸ συγχωρημένον ἀπὸ τὸν θεῖον νόμον. — μεντᾶν = μέντοι ἂν. — μέντοι = τὸ πολὺ πολὺ. — ἐξελαύνω ἐξορίζω· ἡ δὲ ἐξορία ἦτο ἡ πρόσκαιρος ἢ ἰσόβιος (ἀειφυγία). — ἀτιμῶ = στερῶ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων· ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἦτο ἡ γ ε ν ι κ ἢ ἡ κ α τ ἄ π ρ ὸ σ τ α ξ ι ν, τουτέστιν ὠρισμένων μόνον. — που = ἐνδεχομένως. — πολλοῦ δέω ἀπολογοῖσθαι = κάθε ἄλλο παρὰ ἀπολογοῦμαι. — ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν· ἐνν. ἀπολογοῦμαι = λέγω. — μὴ τι ἐξαμάρτητε· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ νοουμένου φοβούμενος. — ἡ δόσις = τὸ δῶρον (ἐννοεῖ τὸν ἑαυτὸν του). — τοῦ θεοῦ = ὕπερ ὁ θεὸς ἐδωρήσατο. — ἀτεχνῶς· συναπτέον τῷ πρόσκειμαι τῇ πόλει. — γελοιότερον = κάπως ἀστεῖον, ὀλίγον ἀστεία παρομοίωσις. — πρόσκειμαι τῇ πόλει = εἶμαι κολλημένος ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν. — γενναῖος = εὐγενής, ἀπὸ καλῆν ράτσιν. — νωθέστερος = ὀλίγον τι νωθρός, δυσκίνητος. — ἐγείρομαι = ζυπνῶ. — μύψ = ἀλογόμυια. — οἶον δὴ = ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως (τὴν ἀλογόμυιαν εἰς τὸ ἄλογον). — τοιοῦτόν τινά = μὲ τοιαύτην περίπου ἀποστολήν. — ὅς· ἀναφορ. αἰτιολ. πρότασις = διότι καὶ ἐγώ. — πείθω = νοθετῶ. — ὀνειδίζω = ἐπιπλήττω. — προσκαθίζω (πηγαίνω καὶ) καθίζω πλησίον (τινός). τάχα· πλεονασμός = ἴσως, εἶναι ἐνδεχόμενον. — ἂν· καὶ οὗτος καὶ ὁ ἀμέσως κατωτέρω εἰς τὸ (ἂν) ἀποκτείναιτε. — ἀχθόμενοι = ἐπειδὴ εἴσθε ἐξηρηθισμένοι (ἀπὸ τὰς διαρκεῖς ἐνοχλήσεις μου). — ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι = ὅπως ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους σηκώνομεν ἀπὸ τὸ κρεβάτι μὲ τὸν ὕπνον εἰς τὰ μάτια. — κρούω = καταφέρω πλῆγμα· ἐδῶ μεταφορικῶς = ἐπιβάλλω σκλη-

ρὰν τιμωρίαν. — **ῥαδίως** = μὲ ἐλαφρὰν τὴν καρδίαν. — **τοιούτος οἶος** = τοιούτος, ὥστε. — **ἐνθένδε** = ἀπὸ τὸ ἐξῆς γεγονός. — **οὐκ ἀνθρωπίνῳ ἔοικεν** = δὲν ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον γίνεται μὲ τοὺς (ἄλλους) ἀνθρώπους. — **τὰ ἔμαυτοῦ** = αἱ ἀτομικαὶ ὑποθέσεις μου. — **οἱ οἰκεῖοι** = ἡ οἰκογένειά μου. — **πράττω τὸ ὑμέτερον** = ἐξυπηρετῶ τὰ συμφέροντά σας. — **πέιθοντα**· ἐνεστώσ τῆς προσπαθείας. — **μισθός** = ἀμοιβή. — **οὕτω**· συναπτέον τῷ ἀναισχύντως. — **ἀπαναισχυντέω** = ἰσχυρίζομαι μὲ ἀσύστολον, κυνικὸν θράσος.

19. ἰδίᾳ = κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας ὁμιλίαις μου. — **πολυπραγμονῶ** = ἀσχολοῦμαι μὲ πολλὰ ζητήματα (ὅπερ ὑπερβαίνει τὸ μέτρον καὶ τὴν κοσμιότητα καὶ ἀποβαίνει ἄξιον κολασμοῦ). — **ἀναβαίνω εἰς τὸ πλῆθος** = παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ πλήθους ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας. — **θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον** ἐνν. σημεῖον. — **δαιμόνιος** = ὑπερφυσικός. — **ἐπικωδωμῶν** = γελοιοποιῶν, θέλων νὰ πωλήσῃ πνεῦμα, ὅπως οἱ κωμικοὶ ποιηταί· διότι ὁ Μέλητος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους μῆνυσιν ἔπαιζε μὲ τὰς λέξεις **θεοὺς - δαιμόνια** (οὗς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια...). — **γράφομαι ἐν τῇ γραφῇ** = ἀναφέρω εἰς τὴν μῆνυσίν μου. — **φωνή τις** = ἐν εἶδος φωνῆς· ἡ περίφημος αὐτὴ φωνή — τὸ **δαιμόνιον**, ὅπως τὸ ὠνόμαζεν ὁ Σωκράτης, ἦτο προφανῶς διαίσθησίς τις, ἡ ὅποια συνεκράτει τὸν Σ. ἀπὸ πάσης παρεκτροπῆς. — **ὅταν γένηται** = ὅταν ἐκδηλωθῇ, ὁμιλήσῃ. — **τὰ πολιτικὰ πράττω** = ἀναμειγνύομαι εἰς τὴν πολιτικὴν. — **ἀπολώλη = ἀπολώλειν**. — **ὑμῖν** = τῷ πλήθει ὑμῶν = εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν δημοκρατικῶν συνελεύσεων ὑμῶν. — **γνησίως** = εὐσυνειδήτως· τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ κατωτέρω **τῷ ὄντι**. — **ιδιωτεύω** = ζῶ μακρὰν τῆς πολιτικῆς. — **δημοσιεύω** = πράττω τὰ τῆς πόλεως.

20. ὑπεικάθοιμι ἀόρ. β' τοῦ **ὑπεῖκω** = ὑποχωρῶ. — **φορτικός** = ὁ προκαλῶν τὴν δυσφορίαν. — **δικανικός** = ὁ χρησιμοποιούμενος ὑπὸ τῶν δικανικῶν ρητόρων διὰ λόγους ἐντυπωσιακοὺς· οἱ ἀγορευόντες δηλ. πρὸ τῶν δικαστηρίων ἀπέφευγον συνήθως νὰ ἀπολογηθοῦν ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἀνέφερον δὲ γεγονότα ἄσχετα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, διὰ νὰ ἐξάρουν τὴν δρᾶσίν των εἰς τὸν καὶ δημόσιον ἰδιωτικὸν βίον αὐτῶν (ἀποχῆ ἀπὸ τῶν δικαστηρίων, ἐκπλήρωσις τῶν φορολογικῶν

καὶ στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων κλπ.) — **ἀρχὴν ἄρχω** = ἀναλαμβάνω ἀξίωμα, ὑπουργεῖα. — **ἐβούλευσα**· τῷ 406 π. Χ. — **πρυτανεύουσα**· περὶ πρυτάνεων καὶ πρυτανευούσης φυλῆς ἴδε ἱστορίαν. — **τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας**· βραχυλογία· τὸ πλήρες = **τοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἀπολομένους ἐκ τῆς ναυμαχίας** (= ἐκ τῆς θαλάσσης, ὅπου ἐγινεν ἡ ναυμαχία)· νοεῖται ἡ ναυμαχία τῶν Ἀργινοῦσῶν, συστάδος νήσων παρὰ τὰ μικρασιατικὰ παράλια ἀπέναντι τῆς Λέσβου. Ἡ ναυμαχία διεξήχθη τῷ 406 π.Χ., μολοντί δὲ κατ' αὐτὴν ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ διοικοῦντες τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον στρατηγοί, 8 τὸν ἀριθμὸν, εἰσήχθησαν εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, « **ὅτι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς** », καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Κατὰ τὴν δίκην ταύτην ὁ Σωκράτης ἦτο πρύτανις — ἴσως ἐπιστάτης, ἦτοι πρόεδρος, τῶν πρυτάνεων — καὶ ἔδειξεν ἐξαιρετικὴν ἀκαμψίαν καὶ ἀφοβίαν ἐν τῇ προασπίσει τοῦ δικαίου. Τὰ τοῦ δραματικοῦ τούτου ἐπεισοδίου τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας παρηκολουθήσαμεν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ τοῦ Ξενοφῶντος (Βιβλ. Α', κεφ. 7). — **τάναντία ψηφίζομαι** = μειοψηφῶ. — **ἐνδείκνυμι** = μηνύω· **ἐνδειξις** ἐκαλεῖτο εἰδικώτερον ἢ ὑποβαλλομένη μήνυσις πρὸς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα ἐναντίον πολίτου, τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο ἡ ἄμεσος σύλληψις καὶ φυλάκισις. — **ἀπάγω** = ὀδηγῶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν αὐτοφώρων ἀδικημάτων· ὁ χρησιμοποιοῦν δηλ. τὴν νομικὴν πράξιν τῆς ἀπαγωγῆς συνελάμβανεν ὁ ἴδιος τὸν ἀδικοῦντα πολίτην καὶ ὠδήγει ἐνώπιον τῆς οἰκείας ἀρχῆς, ἡ ὁποία ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν ἀμέσως τὴν νόμιμον τιμωρίαν. — **ρήτωρ** = πολιτικός. — **κελευόντων καὶ βούωντων = βοῆ κελευόντων**. — **δεσμὸς** = φυλάκισις. — **ὀλιγαρχία ἐγένετο**· τῷ 404· νοεῖται ἡ ὀλιγαρχία τῶν τριάκοντα, ἡ ὁποία ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Αἰγρὸς ποταμοὺς καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Ἀθηνῶν. — **πέμπτον αὐτὸν** = ἐπὶ κεφαλῆς τεσσάρων ἄλλων. — **εἰς τὴν θόλον**· ἡ θόλος ἦτο θολωτὸν οἰκοδόμημα κατὰ τὰς βορείους κλιτύς τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ βουλευτηρίου· ἐπὶ τῆς δημοκρατίας συνήρχοντο εἰς αὐτὴν καὶ συνέτρωγον δαπάναις τῆς πόλεως οἱ πρυτάνεις· ἐπὶ τῶν τριάκοντα μετεβλήθη εἰς Κυβερνεῖον. Εἰς τὴν θόλον ἐπίσης ἦτο καὶ ἡ ἐστία τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκαίετο ἄσβεστον πῦρ. — **Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον**· ἐπιφανῆ δημοκρατικὸν « **καὶ ὄντα καὶ δοκοῦντα ἱκανὸν εἶναι, ἀδικοῦντα δ' οὐδὲν** » κατὰ τὸν

Ξενοφῶντα. — οἶα δὴ... προσέταττον = τοιαύτας, ὡς γνωστὸν, διαταγὰς ἔδιδον. — ἀναπίμπλημι αἰτιῶν = φορτῶν μὲ κατηγορίας συνενοχῆς εἰς ἐγκλήματα. — εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν = ἂν δὲν εἶναι κάπως χονδροειδῆς (ὑπερβολικῆ) ἢ ἔκφρασις αὐτῆ. — οὐδ' ὅτιοῦν = ποσῶς. — ἄδικον — ἀνόσιον = τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους — τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς θεῖους νόμους. — ἐκπλήττω = πτοῶ. — διὰ ταχέων κατελύθη· μετὰ ὀκτῶ μῆνας, ἤτοι τὸν Σ/βριον τοῦ 403 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων φυγάδων·

21. ἂν· εἰς τὸ διαγενέσθαι — διαγίγνομαι = ζῶ. — βοηθῶ τοῖς δικαίοις = ὑπερασπίζω τὸ δίκαιον. — πολλοῦ γε δεῖ· διαγενέσθαι με τοσάδε ἔτη. — οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος· ἐνν. διεγένετο, εἰ ἔπραττε τὰ δημόσια. — εἰ πού τι ἔπραξα = ἂν εἰς καμμίαν περίστασιν διεχειρίσθην ἀρχὴν τινα. — ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι· ὑπονοεῖ τὸν Κριτίαν, τὸν αἰμοβορώτατον τῶν τριάκοντα, καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν τυχοδιώκτην πολιτικόν, τοὺς ὁποίους οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σωκράτους παρουσίαζον ὡς ζωντανὰ δείγματα τῆς ὀλεθρίας διδασκαλίας του, ἐπειδὴ ἐμαθήτευσαν πλησίον του εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν των. — πράττω τὰ ἑμαυτοῦ = ἐκπληρῶ τὴν ἀποστολήν μου. — φθονῶ = ἀπαγορεύω, ἀποκλείω κινούμενος ἐκ ταπεινῶν ἐλατηρίων. — καὶ ἐάν τις... λέγω = καὶ ἐὰν κανεὶς ἔχη τὴν διάθεσιν, ἀκούων ὅσα ἐγὼ λέγω, νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου. — τις· συναπτεῖα τῶ τούτων (τῶν ἀνθρώπων). — ὑπέχω τὴν αἰτίαν = φέρω τὴν εὐθύνην. — ὦν· ἀναφορ. αἰτιολ. πρότασις = ἐφόσον.

22. ἀκηκόατε· κεφ. 10. — ἐξεταζομένοις = διὰ τὴν ἐξέτασιν, τὸν ἔλεγχον. — οὐκ ἀηδές· τὸ ἐξετάζειν. — καὶ παντὶ τρόπῳ· δηλ. μὲ τὰς πτήσεις καὶ τοὺς κρωγμοὺς τῶν πτηνῶν (οἰωνοῖς), μὲ τὰς φωνάς, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐξ ἀοράτων ὄντων (φημιαίς), μὲ σημεῖα τὰ ὁποῖα προαγγέλλουν κάτι, ὅπως λ.χ. τὰ φυσικὰ φαινόμενα (συμβόλοις) καὶ τέλος μὲ τὰς θυσίας. — θεῖα μοῖρα = ἡ θεῖα πρόνοια. — καὶ ἄλλη θεῖα μοῖρα = καὶ ἄλλης φύσεως θέλησις τῆς θεῖας πρόνοιας. — εἰ δὲ μὴ· ἀντι εἶτε. — οἱ προσήκοντες = οἱ συγγενεῖς. — μεμνησθαι καὶ τιμωρεῖσθαι· τὰ ἀπαρέμφορα ἐκ τοῦ χρῆν. — πάντως = πράγματι. — Κρίτων· θὰ τὸν γνωρίσωμεν εἰς τὸν ὁμώνυμον διάλογον. — Σφήττιος· ὁ ἐκ τοῦ δήμου Σφήττου τῆς Ἀκαμαντίδος φυ-

λῆς· ἔκειτο κατὰ τὸ σημερινὸν Κορωπί. — **Αἰσχίνου**· τοῦ σωκρατικοῦ λεγομένου πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ νεωτέρου του Αἰσχίνου τοῦ ρήτορος. — **ἄλλοι τοίνυν οὗτοι** = ἐπὶ πλέον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀπ' ἐδῶ (= οὗτοι). — **διατριβή** = ἀναστροφή. — **ἐκεῖνος**· δηλ. ὁ Θεόδοτος. — **οὐκ ἂν καταδεηθείη**· ἐνν. **Νικοστράτου μή μου καταμαρτυρεῖν**. — **Ἀπολλόδωρος**· ἄλλος ἀφωσιωμένος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους « τᾶλλα δ' εὐήθης », ὅπως λέγει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν ἰδικήν του Ἀπολογία Σωκράτους. — **ἐγὼ παραχωρῶ**· ἐνν. **τοῦ ὕδατος** = ἐγὼ τοῦ δίδω αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Ἐπειδὴ ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεως τῶν ἀντιδίκων ἐκανονίζετο, ὡς εἶδομεν (σελ. 43), διὰ τῆς κλεψύδρας, οὐδεμία διακοπὴ ἐπετρέπετο. Ἐξαιρέσεις ἐγίνετο προκειμένου νὰ ἀναγνωσθοῦν νόμοι, νὰ γίνουιν μαρτυρικαὶ καταθέσεις καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅποτε ἐπὶ τοῦτο τεταγμένος ὑπῆρέτης ἐκράτει τὴν ροὴν τοῦ ὕδατος τῆς κλεψύδρας. Δὲν ἦτο ἐπίσης σπάνιον ὁ ὁμιλῶν διάδικος νὰ προκαλῆ τὸν ἀντίδικον νὰ τὸν ἐλέγξῃ, ἂν ἦτο εἰς θέσιν, « ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὕδατι ». — **τούτου**· τοῦ παρασχέσθαι μάρτυρας καταμαρτυροῦντας. — **λόγον ἔχοιεν**· μήπως δηλ. παρουσιάζοντο καὶ αὐτοὶ ὄντες διεφθαρμένοι.

23. εἶεν δὴ = ἄς εἶναι τέλος πάντων. — **ἀναμνησθεῖς ἑαυτοῦ** = ἐνθυμηθεῖς, τί ἔκαμεν ὁ ἴδιος εἰς ἀνάλογον περίστασιν. — **εἰ ὁ μὲν** = διότι αὐτὸς μὲν. — **ἀγωνίζομαι ἀγῶνα** = ἐμπλέκομαι εἰς δίκην. — **ἐδεήθη καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστὰς** κλπ. ταῦτα πάντα ἦσαν συνηθέστατα εἰς τὰ δικαστήρια τῶν Ἀθηνῶν. — **ἐλεοῦμαι** = προκαλῶ τὴν συμπάθειαν. — **ἄρα** = ὡς ἀποδεικνύουν τὰ πράγματα. — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. — **ὡς ἂν δόξαιμι** = ὅπως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς. — **ἐννοῶ** = λαμβάνω ὑπ' ὄψει μου, κάμνω σκέψεις. — **αὐθαδῶς ἔχω πρὸς τινα** = κινούμενος ἀπὸ ἐγωῖσμόν λαμβάνω ἀπέναντί τινος ἐχθρικήν στάσιν. — **αὐθαδέστερον**· τοῦ δέοντος. — **αὐτοῖς τούτοις** = ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν (λόγω τῆς στάσεώς μου). — **τίθεμαι ψῆφον** = δίδω τὴν ψῆφόν μου. — **μετ' ὀργῆς** = ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ὀργῆς, τοῦ πείσματός του. — **οὕτως** = ὑπ' αὐτὰς τὰς ψυχολογικὰς συνθήκας. — **ἀξιῶ** = πιστεύω. — **μὲν** = μὴν = τοῦλάχιστον. — **γάρ**· αἰτιολογεῖ τὴν ὑπονοουμένην φράσιν : καὶ ὁμιλῶ ὑποθετικῶς, διότι... — **ἐπιεικής** = φρόνιμος. — **καὶ οἰκεῖοι**· πρὸς τὸ **ἐμοὶ** = καὶ ἐμοὶ οἰκεῖοι. — **αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῦ Ὀμήρου**· ἐνν. ἔστι μοι = καὶ δι' ἐμὲ ἰσχύει ἀκριβῶς ὁ γνωστὸς στίχος τοῦ Ὀμήρου (Ὀδυσσ. τ

162 κ.έ.). — πέτρα = βράχος (πέτρος = λίθος). — μειράκιον = παλληκάρι. — τρεῖς · ὁ μεγαλύτερος Λαμπροκλήης καὶ οἱ νεώτεροι Σωφρονίσκος καὶ Μενέζενος. — αὐθαδίζομαι = ἔγω ὑπερβολικὸν ἐγωῖσμόν. — ἀτιμάζω τιὰ = περιφρονῶ, δὲν λογαριάζω κάποιον. — δόξα = ὑπόληψις, ἀξιοπρέπεια. — καλὸν ἔστι = εἶναι τιμητικόν. — τοῦτο τὸ ὄνομα · δηλ. τοῦ σοφοῦ. — ἀλλ' οὖν = τὸ γεγονὸς εἶναι. — δεδογμένον ἔστιν = κρατεῖ ἢ γνώμη. — οἱ δοκοῦντες ὑμῶν = ἐκεῖνοι ἀπὸ σᾶς, διὰ τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἢ γνώμη. — τοιοῦτοι ἔσονται = θὰ παρουσιάζονται μὲ τοιοῦτου εἶδους ἀδυναμίας (δηλ. νὰ ἰκετεύουν τοὺς δικαστὰς). — θαυμάσιος = παράδοξος, ἀλλόκοτος. — ὥστ' ἂν ὑπολαβεῖν = ὥστ' ἂν τις ὑπολάβοι = ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν (= νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα) νὰ σχηματίσῃ κανεὶς τὴν ἀντίληψιν. — Ἀθηναίων · διαιρετική. — ἐν ἀρχαῖς κλπ. ὁ Σωκράτης προφανῶς ὑπαινίσσεται τὸν Περικλέα, ὁ ὁποῖος, ὅπως μᾶς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Περικλέους, ὅτε ἡ σύζυγός του Ἀσπασία ἐδικάζετο ἐπὶ ἀσεβείᾳ, παρουσιάσθη εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐξελιπάρησε τοὺς δικαστὰς διὰ τὴν ἀθώωσίν της « ἀφείς ὑπὲρ αὐτῆς δάκρυα ». — γὰρ = βεβαίως. — τιμαὶ = τιμητικαὶ θέσεις. — εἰσάγω τὰ ἔλεεινὰ ταῦτα δράματα = μεταφέρω (ἐκ τοῦ θεάτρου) εἰς τὰ δικαστήρια αὐτὰς τὰς δραματικὰς σκηνάς, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν συμπάθειαν. — ἡσυχίαν ἄγω = μένω ἤρεμος καὶ ἀτάραχος.

24. χωρὶς τῆς δόξης = ἀσχέτως πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ γοήτρου τῆς πόλεως. — καταχαρίζομαι τὰ δίκαια = ἀπονέμω τὴν δικαιοσύνην χαριστικῶς ποδοπατῶν τὴν ἔνοιαν τοῦ δικαίου. — δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους · συμφώνως πρὸς τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον, ὅστις ἔλεγε : « ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων γνώμη τῇ δικαιοτάτῃ καὶ οὔτε χάριτος ἔνεκ' οὐτ' ἔχθρας ». — δίκαιος = ἠθικός. — ὄσιος = θεάρεστος. — μέντοι = ἴσα ἴσα. — πάντως = πρὸ πάντων. — φεύγω ὑπό τινος = διώκομαι δικαστικῶς ὑπό τινος. — εἰ πείθοιμι ὑμᾶς · ἐνν. καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια. — πείθοιμι...βιαζομένην · οἱ ἔνεστ. δηλοῦν τὴν προσπάθειαν. — ἀτεχνῶς · συναπτέον τῷ κατηγοροίῃ ἂν ἑαυτοῦ. — οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα · ὅτι δηλ. εἶναι ἄθεος. — ἐπιτρέπω = παραδίδω τὸν ἑαυτὸν μου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Σωκράτης πέρατῶναι τὴν ἀπολογία του καὶ ἐπανερχεται εἰς τὴν θέσιν του. Μετὰ ταῦτα οἱ δικασταὶ προβαίνουν εἰς ψηφοφορίαν (**διαψήφισιν**) περὶ τῆς ἀθωότητος ἢ τῆς ἐνοχλῆς αὐτοῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαλογῆς ὑπῆρξε καταδικαστικόν, ὁ δὲ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἐκάλεσε πρῶτον τὸν Μέλητον, ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, τὴν ὁποίαν εἶχε προτείνει διὰ τὸν Σωκράτη· μετὰ τοῦτον κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν Σωκράτη, διὰ τὴν ὄριση καὶ αὐτὸς τὴν ποινὴν, τῆς ὁποίας ἔκρινεν ἄξιον ἑαυτόν. Διότι προκειμένου περὶ ὑποθέσεων, διὰ τὰς ὁποίας τὸ εἶδος τῆς ἐπιβλητέας τιμωρίας δὲν προέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι, εἰς τὴν ποινὴν τοῦ κατηγοροῦ ἀντιπροὔτεινεν ὁ κατηγορούμενος ἰδικὴν του (**ἄγων τιμητός**). Φαίνεται δέ, ὅτι μεταξὺ τῶν δύο τούτων ποινῶν μόνον εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξουν οἱ δικασταὶ κατὰ τὴν δευτέραν διάσκεψιν αὐτῶν.

25. τὸ μὴ ἀγανακτεῖν = ὡς πρὸς τὸ ὅτι δὲν ἀγανακτῶ = εἰς τὸ νὰ μὴ μὲ κατέχη ἀγανάκτησις. — **συμβάλλομαι** = συντελῶ. — **τὸν γεγονότα ἀριθμὸν ἑκατέρων τῶν ψήφων** = τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν καταδικαστικῶν καὶ τῶν ἀθωωτικῶν ψήφων. Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν ὁ Σωκράτης κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν καταδικάσθη διὰ ψήφων 28 ἐπὶ συνόλου 501. — **οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσσεσθαι· ἐνν. τὸν ἀριθμὸν ἑκατέρων τῶν ψήφων** = ὅτι θὰ παρουσιασθῇ τόσον μικρὰ ἢ διαφορὰ. — **παρὰ πολὺ** = πολὺ μεγάλη. — **εἰ μετέπεσον** = ἂν ἐρρίπτοντο εἰς τὴν ἀθωωτικὴν κάλην ἢ ψηφοφορία τῶν δικαστῶν ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ὡς ἐξῆς· εἰς τὸ δικαστήριον ἐτοποθετοῦντο δύο καθίσκοι (εἶδος κληρωτίδων), ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἦτο χαλκοῦς καὶ ἐκαλεῖτο **κύριος** — προωρίζετο διὰ τὰς ἀθωωτικὰς ψήφους —, ὁ δὲ ἄλλος ξύλινος καὶ ἐκαλεῖτο **ἄκυρος** — ὑπεδέχετο τὰς ἀκύρους διὰ τὸν κατηγορούμενον ψήφους, διὰ τῶν ὁποίων ἐλογίζετο ἢ ὑπὲρ τοῦ κατηγοροῦ πλειονοψηφία. Εἰς ἑκάτερον τῶν καθίσκων τούτων ἐρρίπτον οἱ δικασταὶ ἀνὰ μίαν ψῆφον ἐκ τῶν εἰς αὐτοὺς παραδιδομένων δύο· ἦσαν δ' αἱ ψῆφοι αὗται **χαλκᾶ δισκάρια**, τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς τὸ κέντρον κάθετον **ἄξονα**, **τὸν αὐλίσκον**, ὅστις ἐξεῖχε καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ δισκαρίου καὶ αἱ μὲν καταδικαστικαὶ ψῆφοι ἔφερον τὸν αὐλίσκον διάτρητον (**ψῆφος τετραπημένη**), αἱ δὲ ἀθωωτικαὶ πλήρη (**ψῆφος πλήρης**). Οὕτως

ἐπροστατεύετο τὸ μυστικὸν τῆς ψηφοφορίας, διότι δὲν ἐγένετο ἀντιληπτόν, ποίαν ψήφον ἔρριπτεν ὁ δικαστὴς εἰς τὸν κύριον καθίσκον καὶ ποίαν εἰς τὸν ἄκυρον. — **Μέλητον μὲν οὖν καὶ νῦν ἀποπέφευγα** = τὸ βάρος πάντως τῆς κατηγορίας τοῦ Μελήτου τὸ ἔχω ἀποσεισεί ἐκ τῶν ὤμων του καὶ τώρα ἀκόμη. — **ὄφλισκάνω** = καταδικάζομαι εἰς πρόστιμον. — **μεταλαμβάνω** = παίρνω μὲ τὸ μέρος μου. — **τὸ πέμπτον τῶν ψήφων**· διότι, ἂν κατανεμηθοῦν αἱ 281 ψῆφοι, διὰ τῶν ὁποίων ἐκρίθη ἔνοχος ὁ Σωκράτης, εἰς τοὺς τρεῖς κατηγορούς, εἰς τὸν Μέλητον δὲν ἀναλογοῦν οὔτε 100. Κατὰ τὴν ἀπτικὸν δίκαιον ὅμως, ὅταν ὁ κατήγορος δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων τοῦ δικαστηρίου, κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον 1000 δραχμῶν.

26. τιμῶμαί τινί τινος· ἐπὶ τοῦ κατηγοροῦ = προτείνω διὰ τινά τι· ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου ἐλέγετο **τιμῶμαι ἢ ἀντιτιμῶμαι ἑμαυτῷ τινος**. — **ὕμιν** = διὰ νὰ σᾶς ἱκανοποιήσω, νὰ γίνῃ τὸ κέφι σας. — **τῆς ἀξίας**· ἔνν. ποιητής. — **ἀποτίνω** = πληρώνω πρόστιμον. — **ὄ τι μαθῶν** = τί μαθῶν, διότι τί ἔβαλα μὲ τὸν νοῦν μου. — **οἰκονομία** = διοικήσεις τοῦ οἴκου, τὸ σπίτι, ὅπως λέγομεν ἡμεῖς σήμερον. — **δημηγορία** = ἡ πολιτική. — **καὶ τῶν ἄλλων** = καὶ ἀκόμη... — **ξυνωμοσῖαι** = πολιτικοὶ σύλλογοι. — **στάσις** = στάσις κατὰ τοῦ καθεστῶτος. — **ἐπιεικῆς** = ἀξιοπρεπής. — **ἐναυθθα** = εἰς αὐτὰ (χρηματισμὸν, στρατηγίας κλπ.). — **οἷ** = ὅπου, ποῦ. — **μηδενὸς τῶν ἑαυτοῦ**· δηλ. τῶν ὑλικῶν συμφερόντων του. — **ἑμαυτοῦ ἐπιμελοῦμαι** = φροντίζω διὰ τὴν ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν βελτίωσίν μου. — **αὐτῆς τῆς πόλεως** = αὐτῶν τῶν πολιτῶν. — **τιμᾶσθαι**· ἔνν. ἑμαυτῷ. — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. — **ἄγω σχολὴν** = εὐκαιρῶ. — **παρακέλευσις** = ἡ καθοδήγησις πρὸς τὴν ἀρετήν. — **οὕτως ὥς** = τόσον, ὅσον. — **πρυτανεῖον**· κεφ. 20 (θόλος). — **ἵππων**· δηλ. τῶν ἵπποδρομιῶν. — **ξυνωρίς** = ἄρμα συρόμενον ὑπὸ δύο ἵππων. — **ζεῦγος** = τέθριππον ἄρμα. — **νενίκηκεν Ὀλυμπίαςιν**· εἰς τὸ πρυτανεῖον ἐτρέφοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ ὄχι μόνον οἱ πρυτάνεις (κεφ. 20), ἀλλὰ καὶ οἱ πρέσβεις ξένων πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προσέφερον ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πολιτείαν ἢ προσέδιδον εἰς αὐτὴν αἴγλην καὶ δόξαν, ὡς οἱ Ὀλυμπιονῆται.

27. ὡσπερ· ἔνν. ἐδόκουν, ὅτε ἔλεγον. — **ἀντιβόλησις** = παράκλη-

σις (βλ. κεφ. 23). — τὸ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον = τὸ πρᾶγμα (δηλ. τὸ τιμᾶσθαι τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως) δὲν ἔχει οὕτω (τουτέστι δὲν προέρχεται ἀπὸ ὑπερβολικὸν ἐγωϊσμόν). — ἐκὼν εἶναι = ἐκουσίως, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν θέλησίν μου. — διειλέγμεθα· εἰς τὴν κυρίως ἀπολογία (κεφ. 10 - 24). — ὡσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις· ὅπως λ.χ. εἰς τὴν Σπάρτην καὶ γενικῶς εἰς ὅλας τὰς δωρικὰς πόλεις. — μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν· κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον πᾶσα διαδικασία ὤφειλε νὰ περαιωθῇ ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ἔφσεις δὲ κατὰ τῆς ἐκδιδομένης ἀποφάσεως δὲν ἐπετρέπετο. — ἀπολύομαι = ἀνατρέπω. — τί δεῖσας· ἐνν. ἀδικήσω ἑμαυτὸν κλπ. — ἔλωμαι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων· συμφυρμὸς δύο συντάξεων : ἔλωμαί (τι) τούτων, ἃ εὖ οἶδ' ὅτι κακὰ ἔστι καὶ ἔλωμαί τι τῶν, εὖ οἶδ' ὅτι (=εἶμαι βέβαιος), κακῶν ὄντων. δεσμὸς = φυλάκισις. — τοῖς ἑνδεκα· οἱ ἑνδεκα ἦσαν ἄρχοντες κληρωτοί, εἷς ἐξ ἐκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συγκατηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς ὡς ἑνδέκατος· ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο ἐνιαύσιος, ἔργον δὲ εἶχον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, δηλ. τὴν μεταγωγὴν τῶν καταδικαζομένων εἰς τὸ δεσμωτήριον, τὴν φρούρησιν καὶ τὴν θανάτωσιν αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου. Εἶχον ἐπίσης καὶ δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ παραπτωμάτων, διὰ τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ ἐπιβάλλουν καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. — δέομαι — δοῦμαι = εἶμαι ἐγκάθειρκτος. — ἀλλὰ δὴ = ἀλλὰ μήπως ἐπὶ τέλους. — φιλοψυχία = ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τὸ σαρκίον. — πολίτης = συμπολίτης. — διατριβὴ = φιλοσοφικαὶ ἀσχολίαι. — βαρύτεραι ... ἐπιφθονώτεραι· ἢ ὅσον ἐνεργεῖν αὐτάς. — βαρὺς = ἐνοχλητικός. — ἐπίφθονος = μισητός. — ἄρα = φυσικά. — καλός· μετ' εἰρωνείας. — ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμείβομαι = περιπλανᾶμαι ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν εἰς τὴν ἄλλην. — ἐξελαύνομαι = ἀπελαύνομαι. — δι' αὐτοὺς τούτους· ἐκ φόβου μήπως διαφθοροῦν πλησίον του.

28. σιγῶν δέ... ἐξελθὼν ζῆν· ἡ πλοκὴ = ἐξελθὼν δ' ὑμῖν (δοτ. χαριστ.) οὐχ οἶός τ' ἔσει ζῆν σιγῶν καὶ ἡσυχίαν ἄγων. — τοῦτο· δηλ. τὸ σιγᾶν καὶ ἡσυχίαν ἄγειν. — καὶ τῶν ἄλλων = καὶ περὶ τῶν ἄλλων. — ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὅτι. — τὰ δέ = τὸ δέ (κεφ. 27). — ἅμα = ἐπίσης, μετ' τὴν σειράν μου. — νῦν δέ· ἐνν. οὐ δύναμαι χρημάτων τιμήσασθαι. — μνᾶν· κεφ. 4. — αὐτοὶ δέ· ἐνν. φρασί (ἐκ τοῦ κελεύουσιν).

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διεξάγεται νέα ψηφοφορία ἐπὶ τῶν δύο ποινῶν, αἱ ὁποῖαι προετάθησαν παρὰ τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ὑπῆρξεν ἀπροσδόκητον· διὰ μεγάλης πλειονηψηφίας τὸ δικαστήριον ἀπεδέχθη τὴν ὀρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μελήτου ποινὴν τοῦ θανάτου. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου ὁ Σωκράτης ἐπωφελοῦμενος τὸν ὀλίγον χρόνον, ὁ ὁποῖος ἀπηγεῖτο διὰ τὴν καταγραφὴν τῆς ἀποφάσεως εἰς τὰ οἰκεῖα βιβλία καὶ τὴν περαιώσιν τῶν ἀπαραιτήτων διατυπώσεων πρὸς παράδοσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἕνδεκα, ἀπευθύνει ὀλίγας λέξεις πρὸς τοὺς δικαστάς.

29. οὐ πολλοῦ ἔνεκα χρόνου = διότι δὲν μὲ ἀφήσατε νὰ ζήσω ὀλίγα χρόνια ἀκόμη. — **ὄνομα ἔχω** = βγάζω κακὸν ὄνομα, δυσφημοῦμαι. — **πόρρω ἐστὶ τοῦ βίου** = ἔχει προχωρήσει πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀφετηρίαν τῆς ζωῆς. — **τοῦτο**· δηλ. ὅτι ὄνομα καὶ αἰτίαν ἔχετε. — **λόγοι** = ἐπιχειρήματα. — **ἀλίσκομαι** = ; (κεφ. 16). — **ἅπαντα ποιῶ καὶ λέγω** = χρησιμοποιοῦ κάθε μέσον. — **δίκη** = καταδίκη. — **τόλμα** = θράσος. — **τότε**· δηλ. κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπολογίας. — **ἐκείνως**· κατόπιν παρακλήσεων καὶ ἰκεσιῶν καὶ θρήνων καὶ ἀναβάσεως τέκνων καὶ γυναικός. — **ἀλλά**· ἐνν. σκοπεῖσθε. — **δεινός** = γεμᾶτος ζοῆν, ἀκμαῖος. — **ὄξυς** = εὐκίνητος. — **ὄφλισκάνω δίκην θανάτου** = καταδικάζομαι εἰς θάνατον. — **ἐμμένω τῷ τιμήματι** = μένω μὲ τὴν ποιηὴν μου. — **μετριῶς** = ὀρθῶς.

30. τὸ μετὰ τοῦτο = τὸ μέλλον. **χρησιμωδῶ** = κάμνω προφητικὴν ἀποκάλυψιν. Κατὰ τὰς παλαιὰς δοξασίας, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ἀποκτᾷ τὴν δύναμιν νὰ προβλέπῃ τὸ μέλλον. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς ζωῆς. — **ἢ οἶαν** = ἢ τοιαύτην, οἶαν. — **τὸ δὲ** = ἀλλά. — **πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται** = αἱ συνέπειαι θὰ εἶναι κατὰ πολὺ διαφορετικαί. — **κατέχω** = συγχαρῶ. — **χαλεπός** = ἐνοχλητικός. — **ἐπέχω** = ἐμποδίζω. — **τινά** = ἄλλους τινάς. — **ἢ ἀπαλλαγὴ** = ἡ μέθοδος τῆς ἀπαλλαγῆς. — **δυνατός** = ἀποτελεσματικός. — **καλός** = τίμιος, ἠθικός. — **κολούω** = ἐμποδίζω. — **ἀπαλλάττομαι** = ἄς ἀφήνω ὑγείαν, ἄς ἀποχαιρετίζω.

31. τὸ γεγονός πρᾶγμα = τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης. — οἱ ἄρχοντες· δηλ. ὁ ἄρχων βασιλεύς, ὅστις ἔπρεπε νὰ καταχωρίσῃ εἰς τὰ οἰκεῖα μητρῶα τὴν ἀπόφασιν, καὶ οἱ ἔνδεκα. — οἷ = ἐκεῖσε, οἷ. — ἀλλὰ παραμείνατε = ἐμπρὸς λοιπὸν παραμείνατε. — διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους = νὰ συζητήσωμεν μεταξύ μας μετὰ τὴν γλῶσσαν τῶν μύθων· ὑπαινιγμὸς ὑποδηλῶν, ὅτι ὁ Σωκράτης εἰσέρχεται ἤδη εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ μύθου καὶ κατατάσσεται εἰς τὸ πάνθεον τῶν ἡρώων. — τὸ ξυμβεβηκός = τὸ πάθημα, ἢ περιπέτεια. — τί ποτε νοεῖ = ποῖαν σημασίαν ἔχει τέλος πάντων. — ὦ ἄνδρες δικασταί· πρώτην φοράν ἐδῶ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὴν λέξιν δικασταί — ὁ Μέλιτος κατὰ τὴν στιχομυθίαν του πρὸς τὸν Σωκράτη τὴν ἐχρησιμοποίησεν ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς δικαστάς (κεφ. 14), — διότι μόνον ἐκείνους, οἵτινες ἔδωκαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀθροωτικὴν ψῆφον, κρίνει ἀξίους τοῦ τίτλου τοῦ δικαστοῦ ἐν συνειδήσει, ὅτι μόνον αὐτοὶ ἀπένευμαν τὸ δίκαιον. — μαντικὴ = προφητικὴ φωνή. — πυκνή... ἦν = συχνὰ πυκνὰ ἠκούετο. — ἐναντιουμένη· ἡ μετοχὴ συναπτεῖα τῷ ἦν. — ἔωθεν = πρωτῶ. — πολλαχοῦ = εἰς πολλὰς περιστάσεις. — λέγοντα μεταξύ = εἰς τὸ μέσον τῆς ὁμιλίας μου, ἐκεῖ ποὺ ὁμιλοῦσα. — περὶ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν = κατὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως. — οὐκ' ἔσθ' ὅπως = καθόλου. — οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ = ἀσφαλῶς. — ἀγαθόν τι πράττω = ἀποκομίζω κέρδος τι.

32. ἐννοῶ = ἐξετάζω καὶ ἀποσαφῶ. — τῆδε = καὶ ἀπὸ τῆς ἐξῆς πλευρᾶς. — αὐτό· δηλ. ὁ θάνατος. — οἶον μηδὲν εἶναι = τοιοῦτόν ἐστιν, οἶον μηδὲν εἶναι = ἐν εἶδος ἀνυπαρξίας. — κατὰ τὰ λεγόμενα· ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσίοδου, οἱ ὅποιοι ἐδίδασκον, ὅτι αἱ ψυχαὶ μετὰ θάνατον μεταβαίνουν εἰς τὸν Ἄδην ἢ εἰς τὰ Ἡλύσια πεδία ἢ εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων ἢ τὸν Τάρταρον. — μεταβολὴ ... τοῦ τόπου = ἀλλαγὴ τοῦ τόπου διαμονῆς. — τοῦ ἐνθένδε = τοῦ ἐνθάδε. — καὶ εἴτε = καὶ λοιπὸν ἐὰν μὲν. — αἰσθησίς ἐστιν· ὑποκείμενον ὁ θάνατος. — εἴ τινα ἐκλεξάμενον ... εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν· ἢ πλοκὴ = εἴ δύοι εἰπεῖν τινα σκεψάμενον, ἐκλεξάμενον ταύτην τὴν νύκτα... καὶ ἀντιπαραθέντα τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου... ταύτῃ τῇ νυκτί, πόσας..., οἶμαι εὐρεῖν ἂν αὐτὸν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά... εὐαριθμήτους ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ

νύκτας. — **ἀντιπαρατίθημί τινι** = συγκρίνω πρὸς τι. — **καταδαρ-
θάνω** = κατακλίνομαι, κοιμῶμαι. — **μὴ ὅτι** = ὄχι μόνον. — **ιδιώτης** =
κοινὸς ἄνθρωπος. — **εὐαρίθμητος** = ὀλιγοστός, ὁ μετρούμενος εἰς τὰ
δάκτυλα. — **ὁ πᾶς χρόνος** = ὀλόκληρος ἡ αἰωνιότης. — **οὕτω δὲ** = ὑπ'
αὐτὰς ἀκριβῶς τὰς προϋποθέσεις. — **ἄρα** = τάχα. — **Μίνως καὶ Ῥαδά-
μανθος**· υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης· ὁ Μίνως ἐβασίλευσε τῆς Κρή-
της καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς σοφὸς καὶ δίκαιος νομοθέτης·
ἐπικοινωνῶν μετὰ τοῦ πατρὸς του ἀνὰ πᾶν ἔνατον ἔτος ἐνεπνέετο ὑπ'
αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι ἐχρειάζετο διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς νομοθεσίας του.
Λόγω τῆς δικαιοσύνης του ἔγινε μετὰ θάνατον, ὅπως καὶ ὁ ἀδελφὸς του
Ῥαδάμανθος, κριτὴς τῶν ἐν Ἄδῃ νεκρῶν. — **Αἰακὸς καὶ Τριπτό-
λεμος**· ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ἐθαυμάζετο, ὡς ὁ Μί-
νωσ, διὰ τὴν δικαιοσύνην του καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, χάρις εἰς τὴν
ὁποίαν ἔγινε καὶ αὐτὸς μετὰ θάνατον δικαστὴς εἰς τὴν Ἄδην· ὁ δεύτε-
ρος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἐλευσίνος Κελεοῦ, ἔγινε νομοθέτης τῶν
Ἀθηναίων, καθιερώσας τὴν λατρείαν τῶν θεῶν καὶ γενικῶς ἠθικὴν τά-
ξιν εἰς τὴν κοινωνίαν. — **καὶ ἄλλοι ὅσοι** = καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους
ὅσοι. — **φαῦλος** = ἀσήμαντος, ἄσχημος. — **Ὀρφεύς, Μουσαῖος,
Ἡσίοδος**· ὁ Ὀρφεύς καὶ ὁ Μουσαῖος ἦσαν θρησκευτικοὶ ποιηταὶ καὶ
μουσικοὶ· ἔζησαν κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς προσομηρικοὺς χρόνους.
Ὁ Ἡσίοδος εἶναι περισσότερον ἱστορικὸν πρόσωπον, ἀκμάσας τὸν 8ον
αἰῶνα π.Χ. Ἐυσυστηματοποίησε τὴν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ
ἔπους του, τῆς **Θεογονίας**, καὶ ἐδίδαξε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς δι'
ἄλλου ποιήματος, τῶν **Ἔργων καὶ ἡμερῶν**. — **ἐπὶ πόσῳ ἂν τις
δέξαιτ'** = πόσα θὰ ἐδέχετο νὰ πληρώσῃ κανεὶς. — **ἐπεὶ** = καὶ γάρ. —
ἔμοιγε καὶ αὐτῷ = δι' ἐμὲ ἴσα ἴσα. — **Παλαμήδει καὶ Αἴαντι**· καὶ
οἱ δύο ἀναφερόμενοι ἦρωες τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου ἀπέθανον ἀπὸ ἄδικον
κρίσιν. Ὁ Παλαμήδης, υἱὸς τοῦ Ναυπλίου, θαυμαστὸς ἦρωας καὶ διὰ
τὴν ἀνδρείαν καὶ διὰ τὴν σοφίαν του, ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσ-
σέως, ὅτι εὐρίσκετο εἰς συνεννόησιν πρὸς τοὺς Τρῶας καὶ ἐθανατώθη
ὑπὸ τοῦ στρατοῦ διὰ λιθοβολισμοῦ. Ὁ Αἴας πάλιν, υἱὸς τοῦ βασιλέως
τῆς Σαλαμῖνος Τελαμῶνος, ὁ ἀνδρειότερος μετὰ τὸν Ἀχιλλεῖα Ἀχαιός,
ἐπειδὴ ἐθεώρησε τὸν ἑαυτὸν του ἡδικημένον, διότι τὰ ὄπλα τοῦ φονευ-
θέντος Ἀχιλλέως δὲν ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν ἀλλ' εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα, ἠτύο-
κτόνησε. — **οὐκ ἂν ἀηδῆς εἶη**· ἀνακόλουθος ἐπανάληψις τοῦ **θαυμα-
στή** ἂν εἶη. — **καὶ δὴ τὸ μέγιστον**· ἐνν. ἐστὶ τὸδε (δηλ. διάγειν ἐξε-

τάζοντα και έρευνῶντα). — **Σίσυφον** · ὁ Σίσυφος, βασιλεὺς τῆς Ἐφύρης (Κορίνθου) κατὰ τὸν Ὅμηρον, ἦτο ὁ πανουργότατος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον κατεδικάσθη μετὰ θάνατον νὰ κυλίῃ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ἐν Ἄδῃ ὄρους μέγαν λίθον, τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν κατάρθωνε νὰ ἀναβιβάσῃ ἕως ἐκεῖ ἐπάνω· μόλις ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα, τοῦ διέφευγε καὶ ἐκυλίετο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους. — **ἀμήχανον εὐδαιμονίας** = ἐξαιρετικὴ εὐτυχία. — **τούτου ἔνεκα** · δηλ. τοῦ ἐξετάζειν.

33. καὶ ἐν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές = καὶ μία μόνη σκέψις νὰ κυριαρχῇ εἰς τοὺς στοχασμοὺς σας, σκέψις ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἀλήθειαν. — **τὰ πράγματα** = ἡ τύχη. — **τὰ ἐμὰ** = ἡ λύσις τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις μου. — **ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου** = τυχαίως. — **πράγματα** = αἱ ταλαιπωρίαι, τὰ βάσανα τῆς ζωῆς — **οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου**. = δὲν μοῦ ἔδωκαν τὴν καταδικαστικὴν ψῆφον, διότι εἶχον τὰς ἰδικὰς μου ἀντιλήψεις περὶ θανάτου. — **μέντοι** · δηλ. παρὰ τὴν ἐχθρότητα, τὴν ὁποίαν τρέφουν πρὸς ἐμέ. — **πρότερον** = περισσότερον. — **δίκαια πενονθῶς ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν** = θὰ ἔχω τύχει δικαίας ἀνταποδόσεως ἐκ μέρους ὑμῶν (λόγω τῶν σωφρονιστικῶν μαθημάτων πρὸς τοὺς υἱοὺς του). — **ἀλλὰ γάρ** · βραχυλογία· τὸ πλήρες = **ἀλλὰ παύομαι· καὶ γάρ**.

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΚΡΙΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1956

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΚΡΑΤΙΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ θανατικαὶ ποιναὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξετελοῦντο ἀμέσως. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τοῦ Σωκράτους ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀνεβλήθη ἐκ τυχαίου περιστατικοῦ. Τὴν προηγουμένην τῆς δίκης συνέβη νὰ εἶναι ἔτοιμον πρὸς ἀπόπλουν διὰ τὴν Δῆλον τὸ ἱερὸν πλοῖον τῶν Ἀθηναίων. Θὰ μετέφερεν ἐκεῖ τὴν ἐπίσημον ἀντιπροσωπίαν τῆς πόλεως, τοὺς θεωροὺς, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰς μεγάλας ἐορτὰς τῶν γενεθλίων τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, αἱ ὁποῖαι ἐτελοῦντο κατὰ μῆνα Μάιον. Συμφάνως ὅμως πρὸς παλαιὰν συνήθειαν, ἐφ' ὅσον χρόνον διήρκει ἡ θεωρία, δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐκτελεσθῇ θανατικὴ ποινὴ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα μὴ μολυνθῇ ἡ πόλις. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Σωκράτης ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ πλοίου.

Ἀλλὰ τὸ πλοῖον λόγῳ τρικυμίας ἐβράδυνε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ μαθηταὶ καὶ φίλοι τοῦ Σωκράτους συνήρχοντο καθ' ἑκάστην εἰς τὸ δεσμοτήριον καὶ συνεζήτουν μετ' αὐτοῦ, ὅπως καὶ πρότερον. Εἷς ἐκ τῶν φίλων του τούτων ἦτο ὁ γνωστός ἤδη εἰς ἡμᾶς (Ἀπολογ. κεφ. 22 καὶ 28) Κρίτων, πλούσιος Ἀθηναῖος, συνηλικιώτης καὶ συνδημότης τοῦ Σωκράτους. Ὁ Κρίτων λοιπὸν οὗτος καὶ προηγουμένως εἶχε προτρέψει κατ' ἐπανάληψιν τὸν Σωκράτη νὰ δραπετεύσῃ καὶ τώρα, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας τὸ πλοῖον θὰ φθάσῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἔσπευσεν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸ δεσμοτήριον, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ἐντονώτερον τὴν πρότασίν του. Κατὰ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν συνάντησιν διεξάγεται ὁ παρῶν διάλογος, τὸν ὁποῖον ἐξεληθὼν ὁ Κρίτων διηγεῖται εἰς τοὺς συνηθροισμένους καὶ ἀναχμένοντας τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νέας ἀποπέρας τοῦ μαθητά. Τὴν διήγησιν ταύτην τοῦ Κρίτωνος λαβὼν ὡς ὑπόθεσιν ὁ Πλάτων συνέθεσε τὸν ὁμώνυμον διάλογον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσονται ὑψίστης σημασίας ἠθικαὶ καὶ πατριωτικαὶ ἰδέαι.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΩΝ

(Ἡ ΠΕΡΙ ΠΡΑΚΤΕΟΥ, ΗΘΙΚΟΣ)

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ :

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ

1. ΣΩ. Τί τηνικάδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων ; ἢ οὐ πρῶ ἔτι ἐστίν ;

ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Πηνίκα μάλιστα ;¹

ΚΡ. Ὅρθρος βαθύς.

ΣΩ. Θαυμάζω, ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμοτηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι.

ΚΡ. Ξυνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν, καὶ τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ.

ΣΩ. Ἄρτι δὲ ἤχεις ἢ πάλαι ;

ΚΡ. Ἐπιεικῶς πάλαι.

ΣΩ. Εἶτα πῶς οὐκ εὐθύς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι ;

ΚΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤθελον ἐν τοσαύτῃ τε ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι. ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω αισθανόμενος, ὡς ἠδέως καθεύδεις· καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἤδιστα διάγοις. καὶ πολλάκις μὲν δὴ σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνησα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νυκτὶ παρεστῶσα ξυμφορᾶ, ὡς ῥαδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις. *

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἂν, ὦ Κρίτων, πλημμελὲς εἶη ἀγανακτεῖν τηλικούτον ὄντα, εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν.

ΚΡ. Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, τηλικούτοι ἐν τοιαύταις

ξυμφοραῖς ἀλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ἐπιλύεται ἡ ἡλικία μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρουσίᾳ τύχῃ.

ΣΩ. Ἔστι ταῦτα; ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρῶ ἀφιῆσαι;

ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπὴν, οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλὰ ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδεύουσιν πᾶσι χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγὼ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι.

ΣΩ. Τίνα ταύτην; ἢ τὸ πλοῖον ἀφίεται ἐκ Δήλου, οὗ δεῖ ἀφικομένου τεθάναι με;

ΚΡ. Οὐ τοι δὴ ἀφίεται, ἀλλὰ δοκεῖ μὲν μοι ἤξειν τήμερον ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἤκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. δῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγελιῶν, ὅτι ἤξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰς αὔριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν.

2. ΣΩ. Ἄλλ', ὦ Κρίτων, τύχῃ ἀγαθῇ. εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτη ἔστω, οὐ μέντοι οἶμαι ἤξειν αὐτὸ τήμερον.

ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρει;

ΣΩ. Ἐγὼ σοὶ ἐρῶ· τῇ γάρ που ὑστεραία δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ ἢ ἂν ἔλθῃ τὸ πλοῖον.

ΚΡ. Φασὶ γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἤξειν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρας· τεκμαίρομαι δὲ ἕκ τινος ἐνυπνίου, ὃ ἐώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τινι οὐκ ἐγεῖραί με.

ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον;

ΣΩ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ καὶ εὐειδής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ὦ Σώκρατες, ἡματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἴκω

ΚΡ. Ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐναργές μὲν οὖν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

3. ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. ἀλλ', ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι· ὡς ἐμοί, ἐάν σὺ ἀποθά-
νης, οὐ μία ξυμφορὰ ἐστίν, ἀλλὰ χωρὶς μὲν σοῦ ἔστερησθαι
τοιούτου ἐπιτηδείου, οἷον ἐγὼ οὐδένα μήποτε εὐρήσω, ἔτι δὲ
καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν, ὡς οἷός
τ' ὦν σε σφάζειν, εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμελῆσαι.
καίτοι τίς ἂν αἰσχρῶν εἴη ταύτης δόξα ἢ δοκεῖν χρήματα
περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ
πολλοί, ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε ἡμῶν
προθυμουμένων. *Κριτ.*

ΣΩ. Ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν
πολλῶν δόξης μέλει; οἳ γὰρ ἐπεικέστατοι, ὧν μᾶλλον ἄξιον
φροντίζειν, ἠγγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπραῆχθαι, ὥσπερ ἂν πραχθῆ.

ΚΡ. Ἀλλ' ὄραξ δὴ, ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς
τῶν πολλῶν δόξης μέλειν. αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνί,
ὅτι οἷοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξ-
εργάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ μέγιστα σχεδόν, ἐάν τις ἐν αὐτοῖς δια-
βεβλημένος ᾖ.

ΣΩ. Εἰ γὰρ ὠφέιλον, ὦ Κρίτων, οἷοί τ' εἶναι οἱ πολλοὶ
τὰ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι, ἵνα οἷοί τ' ᾗσαν καὶ τὰ μέ-
γιστα ἀγαθὰ, καὶ καλῶς ἂν εἶχε· νῦν δ' οὐδέτερα οἷοί τε·
οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι, ποιοῦσι δὲ
τοῦτο ὅτι ἂν τύχῃσι. *Κριτ.*

4. ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω· τάδε δέ, ὦ Σώκρα-
τες, εἰπέ μοι· ἄρα γε μὴ ἐμοῦ προμηθεῖ καὶ τῶν ἄλλων ἐπι-
τηδείων, μή, ἐάν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν
πράγματα παρέχωσιν ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασι, καὶ ἀναγκα-
σθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν ἢ συχὰ χρήματα,
ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γὰρ τι τοιοῦτον φο-
βεῖ, ἕασον αὐτὸ χαίρειν· ἡμεῖς γὰρ που δίκαιοι ἐσμεν σώσαν-

τές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον καί, ἐὰν δέη, ἔτι τούτου μείζω· ἀλλ' ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει. *B*

ΣΩ. Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

* ΚΡ. Μήτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τάργυρίον ἐστίν, ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαι σε καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. ἔπειτα οὐχ ὄρας τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δεοὶ ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμά χρήματα, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἱκανά. ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἶει δεῖν ἀναλίσκειν τὰμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἔτοιμοι ἀναλίσκειν· εἰς δὲ καὶ κερκόμικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμμίας ὁ Θηβαῖος· ἔτοιμος δὲ καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ, ὥστε, ὅπερ λέγω, μήτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμης σαυτὸν σῶσαι, μήτε, ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελεθῶν, ὅτι χρῶο σαυτῶ· πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε, ὅποι ἂν ἀφίκη, ἀγαπήσουσί σε· ἐὰν δὲ βούλη εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι, οἳ σε περὶ πολλοῦ ποιήσουσι καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν ^{ἐν}κατὰ Θετταλίαν. *B*

* *MF* 5. Ἐτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδεις περὶ σαυτὸν γενέσθαι, ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσάν σε διαφθεῖραι βουλόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ υἱεῖς τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὓς σοὶ ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰχῆσει καταλιπών, καὶ τὸ σὸν μέρος, ὅτι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράξουσι· τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκός, τοιούτων, οἷάπερ εἴωθε γίγνεσθαι ἐν ταῖς ὄρφανίαις περὶ τοὺς ὄρφανούς. ἢ γὰρ οὐ χρὴ ποιεῖσθαι παιῖδας ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα; σὺ δὲ μοι δοκεῖς τὰ βραθυμότατα αἰρεῖσθαι· χρὴ δέ,

ἄπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρεῖος ἔλοιτο, ταῦτα αἰρεῖσθαι,²
 φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντός τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι.
 ὡς ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτηδεῖων
 αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σέ ἀνανδρία
 τινὶ τῇ ἡμετέρα πεπραῆχθαι, καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ
 δικαστήριον ὡς εἰσῆλθεν ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν
 τῆς δίκης ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί, ὡς περ
 κατάγελως τῆς πράξεως, κακία τινὶ καὶ ἀνανδρία τῇ ἡμετέρα
 διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν, οἵτινές σε οὐχὶ ἐσώσαμεν οὐδὲ
 σὺ σαυτόν, οἷόν τε ὄν καὶ δυνατόν, εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν
 ὄφελος ἦν ταῦτα οὖν, ὦ Σώκρατες, ὅρα, μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ
 αἰσχρῷ ἢ σοὶ τε καὶ ἡμῖν. ἀλλὰ βουλεύου, μᾶλλον δὲ οὐδὲ
 βουλεύσασθαι ἔτι ὦρα, ἀλλὰ βεβουλεῦσθαι. μία δὲ βουλή
 τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτός πάντα ταῦτα δεῖ πεπραῆχθαι. εἰ δέ τι
 περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἷόν τε, ἀλλὰ παντὶ
 τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποιεῖ.

6. ΣΩ. ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ
 μετὰ τίνος ὀρθότητος εἶη· εἰ δὲ μή, ὅσω μείζων, τοσούτῳ χα-
 λεπωτέρα. σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς, εἴτε ταῦτα πρακτέον
 εἴτε μή. ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος
 τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὅς ἂν μοι λο-
 γιζομένῳ βέλτιστος φαίνεται. τοὺς δὲ λόγους, οὓς ἐν τῷ ἐμ-
 προσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδὴ μοι ἤδε ἡ
 τύχη γέγονεν, ἀλλὰ σχεδὸν τι ὅμοιοι φαίνονται μοι καὶ τοὺς
 αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ, οὓς περ καὶ πρότερον ὦν ἐὰν μὴ
 βελτίῳ ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι, ὅτι οὐ μὴ σοι
 ξυγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἢ τῶν πολλῶν
 δύναμις ὡς περ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται, δεσμούς καὶ θα-
 νάτους ἐπιπέμπουσα καὶ χρημάτων ἀφαιρέσασθαι, πῶς οὖν ἂν
 μετριώτατα σκοποῖμεθα αὐτά ; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λό-

γον ἀναλάβοιμεν, ὃν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν, πότερον κα-
 λῶς ἐλέγετο ἐκάστοτε ἢ οὐ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσ-
 ἔχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὐ ἢ, πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν,
 καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο, ὅτι ἄλλως
 ἔνεκα λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς ;
 ἐπιθυμῶ δ' ἐγὼ ἐπισκέψασθαι, ὦ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ,
 εἴ τι μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδὴ ὧδε ἔχω, ἢ ὁ αὐτός,
 καὶ ἐάσομεν χαίρειν ἢ πεισόμεθα αὐτῶ. ἐλέγετο δέ πως, ὡς
 ἐγῶμαι, ἐκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγεται, ὡς περ νῦν
 δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι τῶν δοξῶν, ἅς οἱ ἀνθρωποὶ δοξάζουσι,
 δεοὶ τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μὴ τοῦτο πρὸς
 θεῶν, ὦ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοι λέγεσθαι ; σὺ γάρ, ὅσα
 γε τὰνθρώπεια, ἐκτὸς εἴ τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ
 οὐκ ἂν σε παρακροῦθι ἢ παροῦσα ξυμπορά ; σκόπει δὴ οὐχ
 ἱκανῶς δοκεῖ σοι λέγεσθαι, ὅτι οὐ πάσας χρῆ τὰς δόξας τῶν
 ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ' οὐ ; οὐδὲ πάντων
 ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν δ' οὐ ; τί φῆς ; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται

KP. Καλῶς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς μὴ ;

KP. Ναί.

ΣΩ. Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν
 ἀφρόνων ;

KP. Πῶς δ' οὐ ;

7. ΣΩ. Φέρε δὴ, πῶς αὖ τὰ τοιαῦτα ἐλέγετο ; γυμναζόμενος
 ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνω καὶ
 ψόγω καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἐνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς
 ἂν τυγχάνη ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὢν ;

KP. Ἐνὸς μόνου.

ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρῆ τοῦ ψόγου καὶ ἀσπάζεσθαι
 τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἐνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν

ΚΡ. Δῆλα δῆ.

ΣΩ. Ταύτη ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδε-
στέον καὶ ποτέον, ἢ ἂν τῷ ἐνὶ δοκῇ, τῷ ἐπιστάτῃ καὶ τῷ
ἐπαίοντι μᾶλλον ἢ ἢ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις.

ΚΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἶεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἐνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν
δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν λό-
γους καὶ μηδὲν ἐπαίωντων, ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται ;

ΚΡ. Πῶς γὰρ οὐ ~~καυσινα~~

ΣΩ. Τί δ' ἔστι τὸ κακὸν τοῦτο ; καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί
τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος ;

ΚΡ. Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσι.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τᾶλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως,
ἵνα μὴ πάντα διώμεν, καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδί-
κων καὶ αἰσχυρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν
νῦν ἡ βουλή ἡμῖν ἔστι, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς
ἐπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτὴν ἢ τῇ τοῦ ἐνός, εἴ τις ἔστιν
ἐπαίων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμ-
παντας τοὺς ἄλλους ; ὥ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν
ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο,
τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο. ἢ οὐδὲν ἔστι τοῦτο ;

ΚΡ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

8. ΣΩ. Φέρε δῆ, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνό-
μενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διαλέσωμεν πει-
θόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαίωντων δόξῃ, ἄρα βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν
διεφθαρμένου αὐτοῦ ; ἔστι δέ που τοῦτο τὸ σῶμα ἢ οὐχί ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν μετὰ μοχθηροῦ καὶ διε-
φθαρμένου σώματος ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρ' ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ὃ τὸ ἀδικιον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν ; ἢ φαυλότερον ἡγοῦμεθα τοῦ σώματος ἐκείνου, ὅ τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἢ τε ἀδικία καὶ ἢ δικαιοσύνη ἐστίν ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ τιμιώτερον ;

ΚΡ. Πολύ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὃ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ τι ὁ ἐπαῖτων περὶ δικαίων καὶ ἀδικίων, ὃ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὥστε πρῶτον μὲν ταύτῃ οὐκ ὀρθῶς εἰσηγεῖ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων· ἀλλὰ μὲν δὴ, φαίη γ' ἂν τις, οἷοί τέ εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτιννύναι.

ΚΡ. Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα· φαίη γὰρ ἂν, ὃ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ', ὃ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος, ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὅμοιος εἶναι τῷ καὶ πρότερον· καὶ τόνδε αὖ σκοπεῖ, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὐ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

ΚΡ. Ἄλλὰ μένει.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταῦτόν ἐστι, μένει ἢ οὐ μένει ;

ΚΡ. Μένει.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειραῖσθαι ἐξιέναι μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐάν μὲν φαίνηται δίκαιον, πειρώμεθα, εἰ δὲ μὴ, ἐῷμεν· ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περὶ τε ἀναλώσεως χρημάτων καὶ δόξης καὶ παίδων τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὃ Κρίτων, σκέμματα ἢ τῶν ῥαδίως ἀπο-

κτινύνοντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἂν, εἰ οἰοί τ' ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῶι τούτων τῶν πολλῶν. ἡμῖν δ' ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτόον ἢ ἡ ὅπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελοῦντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες· κἂν φαινώμεθα ἄδικοι αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐδέη ὑπολογίζεσθαι οὐτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ὀτιοῦν πάσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν. *Αν*

ΚΡ. Καλῶς μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ὅρα δέ, τί δρῶμεν.

ΣΩ. Σκοπῶμεν, ὦ γαθέ, κοινῇ καὶ εἴ περ ἔχεις ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καὶ σοὶ πείσομαι· εἰ δὲ μὴ, παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρὴ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι· ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσαι σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχήν, ἐάν σοι ἰκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἂν μάλιστα οἴη.

ΚΡ. Ἀλλὰ πειράσομαι.)

10. ΣΩ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμέν ^{ὅτι} ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι, ἢ ^{ἀπὸ} τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, ^{ὅτι} τινι δὲ οὐ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὠμολογήθη; — ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο — ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσί, καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοῖδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῆ διαλεγόμενοι ἐλάθομεν/ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὥσπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν, εἴτε φαῖν οἱ πολλοὶ εἴτε μὴ, καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν εἴτε καὶ πραότερα, ὅμως τὸ ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ

κακὸν καὶ αἰσχροὺν τυγχάνει/ ὃν παντὶ τρόπῳ ; φαμέν ἢ οὐ ;

ΚΡ. Φαμέν.

ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴ-
ονται, ἐπειδὴ γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Τί δὲ δῆ ; κακουργεῖν δεῖ, ὡς Κρίτων, ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐ δεῖ δήπου, ὡς Σώκρατες.

ΣΩ. Τί δέ ; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολ-
λοὶ φασι, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Τὸ γὰρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν
οὐδὲν διαφέρει.

ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

* ΣΩ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα
ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὅτιοῦν πάσχη ὑπ' αὐτῶν. καὶ ἄρα, ὡς
Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παραδόξαν βιολο-
γῆς οἶδα γὰρ, ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει. οἷς
οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή,
ἀλλὰ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὀρθῶντας τὰ ἀλ-
λήλων βουλευμάτων. σκόπει δὴ οὖν καὶ σὺ εὖ μάλα, πρότερον
κοινωνεῖς καὶ ξυνδοκεῖ σοὶ καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμε-
νοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ
ἀνταδικεῖν οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντα κα-
κῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς ; ἐμοὶ μὲν γὰρ
καὶ πάλαι οὕτω καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ, σοὶ δὲ εἴ πῃ ἄλλη δέδο-
κται, λέγε καὶ διδάσκει. εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ
τοῦτο ἄκουε.

ΚΡ. Ἄλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι ἀλλὰ λέγε.

ΣΩ. Λέγω δὴ αὐτὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ πό-

τερον ἅ ἂν τις ὁμολογήσῃ τῷ, δίκαια ὄντα, ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον ;

ΚΡ. Ποιητέον.

11. ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει ἀπίοντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν πόλιν πότερον κακῶς τινὰς ποιούμεν, καὶ ταῦτα οὐς ἤμιστα δεῖ, ἢ οὐ ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὁμολογήσαμεν δικάσις οὖσιν ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς· τοῦ γὰρ ἐναῶ.

* ΣΩ. Ἄλλ' ὥδε σκόπει· εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· « εἴτε πέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν ; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὃ ἐπιχειρεῖς, διανοεῖ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ ζύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος ; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἐκεῖ ἐτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ἣ αἱ γεγόμεναι δίκαι μὴδὲν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίγνονται καὶ διαφθείρονται ; » τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ; πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, ὅτι ἡδίκη γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις/καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν ; ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν ;

ΚΡ. Ταῦτα νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.

12. ΣΩ. Τί οὖν, ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι· « ὦ Σώκρατες, ἢ καὶ ταῦτα ὁμολογήτο ἡμῖν τε καὶ σοὶ ἢ ἀμμένειν ταῖς δίκαις, αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζῃ ; » εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζομεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι « ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ

ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. φέρε γάρ, τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ
 τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι ; οὐ πρῶτον μὲν σε
 ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἐλάβανε τὴν μητέρα σου
 ὁ πατήρ καὶ ἐφύτευσέ σε ; φράσον οὖν τούτοις ἡμῶν, τοῖς
 νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους, μέμφει τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχου-
 σιν ; » « οὐ μέμφομαι », φαίην ἄν. « ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν
 τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν, ἐν ᾗ καὶ σὺ ἐπαι-
 δεύθης ; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγ-
 μένοι νόμοι παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῶ σε ἐν μουσικῇ
 καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν ; » « καλῶς », φαίην ἄν. « Εἶεν.
 ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχουσιν ἄν
 εἰπεῖν πρῶτον μὲν, ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ
 δοῦλος αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι ; καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει,
 ἄρ' ἐξ ἴσου οἶεῖ εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν καὶ ἅτ' ἄν ἡ-
 μεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, καὶ σοὶ ταῦτα ἀντιποιεῖν οἶεῖ δί-
 καιον εἶναι ; ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοὶ τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν
 τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸν δεσπότην, εἰ σοὶ ὦν ἐτύγχανεν, ὥστε
 ἄπερ πάσχουσιν, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν, οὔτε κακῶς ἀκούοντα
 ἀντιλέγειν οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν οὔτε ἄλλα τοιαῦτα
 πολλά ; πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται
 σοι, ὥστε, ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον
 ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ αὖ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πα-
 τρίδα, καθ' ὅσον δύνασαι, ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ
 φήσεις ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν, ὁ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρε-
 τῆς ἐπιμελόμενος ; ἢ οὕτως εἰ σοφός, ὥστε λεληθέ σε, ὅτι
 μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων
 τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον
 καὶ ἐν μείζονι μοίρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις
 τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπεικῆναι καὶ
 θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν
 ἢ ποιεῖν, ἢ ἄν κελεύῃ, καὶ πάσχειν, ἐάν τι προστάτῃ παθεῖν

ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγη τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον οὐδὲ ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις καὶ ἡ πατρίς, ἢ πείθειν αὐτήν, ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε βιάζεσθαι δὲ οὐχὶ ὅσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἤττον τὴν πατρίδα ; » τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων ; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους ἢ οὐ ;

ΚΡ. Ἐμοίγε δοκεῖ.

13. ΣΩ. « Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες », φαῖεν ἂν ἴσως οἱ νόμοι, « εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾶν, ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς. ἡμεῖς γὰρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἶαί τε ἡμεῖς καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις, ὅμως προαγορευόμεν τῷ ἐξουσίαν πεποιτηκέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμασθῆ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ὧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὐτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδῶν ἐστίν· οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τέ τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι, εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἔλθῶν, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχοντα τὰ αὐτοῦ, ὅς δ' ἂν ὑμῶν παραμείνῃ, ὁρῶν δὲν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δικὰς δικάζομεν, καὶ τᾶλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἤδη φασὲν τοῦτον ὁμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν, ἃ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν, ποιῆσειν ταῦτα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον τριχῆ φασὲν ἀδικεῖν, ὅτι τε γεννηταῖς οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι, καὶ ὅτι ὁμολογησας ἡμῖν πείθεσθαι οὔτε πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιούμεν, προτιθέντων ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν,

ἂ ἄν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἀφιέντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ.»

14. « Ταύταις δὴ φαιμεν καὶ σέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰτίαις ἐνέ-
 ξεσθαι, εἴπερ ποιήσεις ἃ ἐπινοεῖς; καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναίων
 σέ, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα ». εἰ οὖν ἐγὼ εἶπομι· « διὰ τί δὴ ; »
 ἴσως ἂν μου δικαίως καθάπτοντο λέγοντες, ὅτι ἐν τοῖς μάλ-
 ιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὠμολογηκῶς τυγχάνω ταύτην
 τὴν ὁμολογίαν φαῖεν γὰρ ἂν, ὅτι « ὦ Σώκρατες, μεγάλη ἡμῖν
 τούτων τεκμήριά ἐστιν, ὅτι σοι καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ
 πόλις· οὐ γὰρ ἂν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἀπάντων δια-
 φερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις, εἰ μὴ σοι διαφερόντως ἠρεσκε,
 καὶ οὐτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτε' ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ
 ἄπαξ εἰς Ἴσθμόν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμῶσε, εἰ μὴ ποι στρατευ-
 σόμενος, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε, ὥσπερ οἱ
 ἄλλοι ἄνθρωποι, ἔτι ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδὲ ἄλλων
 νόμων ἔλαβεν εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμεῖς σοι ἰκανοὶ ἦμεν καὶ ἡ ἡμε-
 τέρα πόλις οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ἠροῦ καὶ ὠμαλόγεις καθ' ἡμᾶς
 πολιτεύεσθαι, τὰ τε ἄλλα καὶ παιδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς
 ἀρεσκουσὴ σοι τῆς πόλεως, ἐτι τοῖνον ἐν τῇ αὐτῇ δίκη ἐξῆν
 σοι φυγῆς τιμησασθαι, εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης/τῆς
 πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἐκούσης ποιῆσαι. σὺ δὲ τότε μὲν
 ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν, εἰ δέου τεθάναι σε, ἀλλὰ
 ἠροῦ, ὡς ἐφῆσθα, πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον, νῦν δὲ οὔτε ἐκείνους
 τοὺς λόγους αἰσχύνει, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπει, ἐπιχει-
 ρῶν διαφθεῖραι, πράττεις τε ἄπερ ἂν δοῦλος φαυλότατος
 πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ζυνθήκας τε καὶ
 τὰς ὁμολογίας, καθ' ἃς ἡμῖν ζυνέθου πολιτεύεσθαι. πρῶτον
 μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριται, εἰ ἀληθῆ λέγομεν φά-
 σκοντές σε ὠμολογηκέναι πολιτεύεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργω, ἀλλ'

οὐ λόγῳ, ἢ οὐκ ἀληθῆ ». τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων ;
ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν ;

ΚΡ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες. [4v]

ΣΩ. « Ἄλλο τι οὖν », ἂν φαίεν, « ἢ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις, οὐχ' ὑπὸ ἀνάγκης ὁμολογήσας οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλευσασθῆναι, ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα, ἐν οἷς ἐξῆν ἀπιέναι, εἰ μὴ ἡρέσκομεν ἡμεῖς μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι εἶναι. σὺ δὲ οὔτε Λακεδαίμονα προηροῦ οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἐκάστοτε φῆς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν, ἀλλὰ ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χωλοὶ τε καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι· οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἡρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δῆλον ὅτι· τίτι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων ; νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμένεις τοῖς ὁμολογημένοις ; ἐὰν ἡμῖν γε πειθῆ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσει ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών ». *

15. « Σκόπει γὰρ δὴ, ταῦτα παραβάς καὶ ἐξαμαρτάνων τι τούτων τί ἀγαθὸν ἐργάσει σαυτὸν ἢ τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς σαυτοῦ ; ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύουσὶ γέ σου οἱ ἐπιτηδείοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδὸν τι δῆλόν· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε ἢ Μεγαράδε — εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφοτέραι — πολέμιος ἤξεις, ὦ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ, καὶ, ὅσοι περ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων, ὑποβλέφονται σε διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν νόμων καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν, ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάζειν· ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεὺς ἐστὶ, σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι. πότερον οὖν φεύξει τὰς τε εὐνομουμένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν *

τούς κοσμιωτάτους ; καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἄρα ἀξιόν σοι ζῆν
 ἔσται ; ἢ πλησιάζεις τούτοις καὶ ἀνασχυντήσεις διαλεγόμε-
 νος ; — τίνας λόγους, ὦ Σώκρατες, ἢ οὐσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ
 ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἀξίον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ
 νόμιμα καὶ οἱ νόμοι ; καὶ οὐκ οἶει ἀσχημον ὄν φανεῖσθαι τὸ
 τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα ; οἶεσθαί γε χρὴ. ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων
 τῶν τόπων ἀπαρεῖς, ἤξεις δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους
 τοὺς Κρίτωνος· ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία,
 καὶ ἴσως ἂν ἡδέως σου ἀκούοιεν, ὡς γελοίως ἐκ τοῦ δεσμο-
 τηρίου ἀπεδίδρασκες σκευὴν τέ τινα περιθήμενος, ἢ δι-
 φθέραν λαβών, ἢ ἄλλα, οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ
 ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σκυτοῦ μεταλλάξας· ὅτι
 δὲ γέρον ἀνὴρ σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς
 τὸ εἰκός, ἐτόλμησας οὕτως αἰσχροῶς ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους
 τοὺς μεγίστους παραβάς, οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ ; ἴσως, ἂν μὴ τινα
 λυπῆς ; εἰ δὲ μή, ἀκούσει, ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνάξια
 σκυτοῦ· ὑπερχόμενος δὴ βιώσει πάντας ἀνθρώπους καὶ δου-
 λεύων — τί ποιῶν ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλία, ὥσπερ ἐπὶ
 δεῖπνον ἀποδεδημηκῶς εἰς Θετταλίαν ; λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ
 περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποῦ ἡμῖν ἔσονται ;
 ἀλλὰ δὴ τῶν παιδῶν ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς
 καὶ παιδεύσῃς ; τί δέ ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις
 τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτο σοῦ ἀπο-
 λούσωσιν ; ἢ τοῦτο μὲν οὐ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι σοῦ ζῶντος
 βέλτιον θρέψονται καὶ παιδεύσονται, μὴ ζυγόντος σοῦ αὐτοῖς ;
 οἱ γὰρ ἐπιτηδεῖοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. πότερον ἂν
 εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς, ἐπιμελήσονται, ἂν δὲ εἰς Ἄδου
 ἀποδημήσῃς, οὐχὶ ἐπιμελήσονται ; εἴπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν
 ἐστὶ τῶν σοι φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι, οἶεσθαί γε χρὴ.

* 16. « Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τρο-

φεῦσι μήτε παῖδας περι πλείονος ποιοῦ μήτε τὸ ζῆν μήτε ἄλλο
 μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς Ἄδου ἐλθὼν ἔχῃς πάντα
 ταῦτα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν· οὔτε γὰρ ἐνθάδε
 σοι φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι οὐδὲ δικαιοτέρον
 οὐδὲ ὀσιώτερον, οὐδὲ ἄλλω τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφι-
 κομένω ἄμεινον εἶναι. ἀλλὰ νῦν μὲν ἡδικοημένος ἄπει, ἐὰν
 ἀπίης, οὐχ ὑφ' ἡμῶν τῶν νόμων, ἀλλὰ ὑπ' ἀνθρώπων· ἐὰν
 δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχυρῶς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουρ-
 γήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνηθίας τὰς πρὸς
 ἡμᾶς παραβάς καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους, οὐς ἡμιστὰ
 ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τε
 σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ οἱ ἐν
 Ἄδου νόμοι οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέξονται, εἰδότες, ὅτι καὶ
 ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ μή σε πείσῃ
 Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει μᾶλλον ἢ ἡμεῖς ».

17. Ταῦτα, ὦ φίλε ἐταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι, ὅτι ἐγὼ δο-
 κῶ ἀκοῦειν, ὡσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν
 ἀκοῦειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἡ ἡχὴ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ
 καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκοῦειν· ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα
 γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐὰν λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην
 ἐρεῖς. ὅμως μέντοι εἴ τι οἶει πλέον ποιήσῃς, λέγε.

ΚΡ. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.

ΣΩ. Ἐὰ τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτη,
 ἐπειδὴ ταύτη ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΩΝΑ

1. **τηνικάδε** = τοιαύτην ὥραν, τόσον πρωτῆ. — **ἔτι** = πλέον. — **πάνυ μὲν οὖν** = καὶ πολὺ μάλιστα, βεβαιότατα. — **πηνίκα μάλιστα** = ποία ὥρα περίπου. — **ἄρθρος**· ἐκαλεῖτο ἄρθρος ὁ χρόνος ὁ μετὰ τὸ μεσονύκτιον μέχρι τῆς αὐγῆς. — **βαθύς** λέγεται ὁ ἄρθρος, ὁ ὁποῖος ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὰ ἐξημερώματα, ἢ βαθειὰ αὐγή, ὅπως λέγομεν σήμερον. — **θαυμάζω** = ἀπορῶ. — **ὅπως ἠθέλησε**· ἀπορεῖ ὁ Σωκράτης πῶς ἐπετρέπη ἢ εἰσοδος εἰς τὸν Κρίτωνα, διότι τὸ δεσμοτῆριον δὲν ἤνοιγε πρωτῆ. — **ὑπακούω**· ἐπὶ θυρωροῦ = ἀποκρίνομαι εἰς τὸ κτύπημα καὶ ἀνοίγω τὴν θύραν. — **ξυνήθης** = σχετικὸς, γνωστός. — **διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν**· ὁ Κρίτων πολλάκις ἐπεσκέφθη τὸ δεσμοτῆριον κατὰ τὰ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰρημένα (σ. 67). — **καί τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ**· ὁ πρῶτος καὶ συνδέει τὸ **συνήθης ἐστὶ καὶ εὐεργέτηται**, ὁ δεύτερος εἶναι ἐπιδοτικὸς = οὐ μόνον συνήθης ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτηται = προσέτι καί... — **ἄρτι** = ταύτην τὴν στιγμήν. — **ἐπιεικῶς πάλοι** = ἀρκετὰ πρὸ πολλοῦ, ἔχω κάμποσιν ὥραν ποὺ ἤλθην. — **εἶτα**· ἐπὶ ἐρωτήσεως δηλοῖ ἀπορίαν καὶ θαυμασμόν = καὶ ὕστερα. — **ἐπεγεῖρω** = ἐξυπνίζω (διὰ τινὰ σκοπόν). — **οὐδ' αὐτὸς** = οὐδ' ἐγὼ αὐτός. — **οὐ μὰ τὸν Δία... οὐδ' ἂν αὐτὸς ἦθελον...** = ὄχι μὰ τὸν Δία, οὐδ' ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τόσιν ἀγρυπνίαν καὶ λύπην - εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι -, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ τὴν μεταδώσω καὶ εἰς σέ. — **αἰσθάνομαι** = βλέπω. — **ὡς**· εἰδικός. — **δὴ** = ἤδη. — **τρόπος** = τάξις, τὴν ὁποίαν τηρεῖ κανεὶς εἰς τὸν βίον του, χαρακτήρ. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Σ. ἦτο εὐθυμός. — **ὡς ῥαδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις**· ἐπεξήγησις εἰς τὴν γεν. τοῦ τρόπου. — **πλημμελὲς** = ἀνάρμοστον. — **ἀγανακτεῖν**· ὑποκ. τινὰ ἢ ἐμέ. — **τηλικούτον ὄντα**· ὁ Σωκράτης ἦτο τότε 70 ἐτῶν. — **ἀλίσκομαι** = περιπίπτω. — **οὐδέν**· ἐπίρρ. = οὐδόλω. — **ἐπιλύεται ἡ ἡλικία** = ἐμποδίζει ἡ ἡλικία. — **τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν**· εἶναι τὸ συμπέρασμα τοῦ ἐπιλύεται = ὥστε νὰ μὴ ἀγανακτοῦν. — **τύχη**· μέση λέξις σημαίνουσα εὐτυ-

χίαν και δυστυχίαν. — ἔστι ταῦτα· ἐνν. ἀληθῆ. — ἀλλὰ τί δὴ... ἀφῖ-
 ξαι· ἐπανάρχεται εἰς τὰ προηγούμενα = ἀλλὰ (διὰ τὸ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ
 προκείμενον) διατὶ τέλος πάντων ἔχεις ἔλθει. — χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν·
 συνωνυμία. — χαλεπὸς = δυσάρεστος. — φέρων· ἐνν. ἀφῖγμαί. — ἐπι-
 τῆδειοι = φίλοι· ἀλλαχού λέγονται ἑταῖροι, γνώριμοι, συνόντες. —
 ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι· τὸ πλήρες = ἐν τοῖς φέρουσι
 βαρέως ἐγὼ βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι. — τίνα ταύτην· δηλ. φέ-
 ρεις· τὸ πλήρες· τίς ἐστὶν αὕτη ἡ ἀγγελία, ἣν φέρεις. — τὸ πλοῖον·
 ἡ Δηλιάς ναῦς, ἡ ὅποια ἐπέλετο κατ' ἔτος εἰς Δῆλον μετὰ τῶν ἐπι-
 σήμων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως, τῶν Δηλιαστών. — οὐ τοι = ὄχι βέ-
 βαια. — δὴ = ἦδη. — (δοκεῖ) μὲν = (δοκεῖ) μὴν = ἀσφαλῶς. — ἐξ
 ὧν = ἐκ τούτων ἄ... — ἦκοντες ἀπὸ Σουνίου· εἰς τὴν εὐλίμενον
 παραλίαν τοῦ Σουνίου εἶχε καταπλεύσει τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου, ἐμποδι-
 ζόμενον ὑπὸ τῶν ἀνέμων νὰ κατευθυνθῆ εἰς Πειραιᾶ.

2. τύχη ἀγαθῆ = ἡ ὥρα ἡ καλή. — ταύτη· ἐπίρρ. = οὕτως. —
 γὰρ = βεβαίως. — που = ἂν δὲν ἀπατώμαι. — γέ τοι δὴ = βεβαίως. —
 οἱ τούτων κύριοι· δηλ. οἱ ἔνδεκα (ἴδε Ἀπολ. κεφ. 27). — τῆς
 ἐπιούσης ἡμέρας· ἐννοεῖ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Κρί-
 των εἶπε δις τῆμερον. Ἐπειδὴ ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν διελέγοντο,
 ἦτο ὀρθρος βαθὺς καὶ δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη ἡ ἡμέρα, ὁ Σωκράτης
 ὀρθῶς τὴν ὠνόμασεν ἐπιούσαν. — τῆς ἐτέρας· ἦτοι τὴν ἐπομένην. —
 ταύτης τῆς νυκτός· γενικὴ τοῦ χρόνου. — κινδυνεύεις· μετ' ἀπα-
 ρεμφάτου = φαίνεται. — ἐν καιρῷ τινι· τὸ τινι πρὸς ἐπίτασιν = εἰς
 πολὺ κατάλληλον ὥραν. — καλῆ - εὐειδής· τὸ πρῶτον γενικώτερον
 (= μὲ ὠραῖον παρουσιαστικόν) τοῦ δευτέρου, τὸ ὅποῖον λέγεται ἐπὶ
 τοῦ προσώπου μόνον. — λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα· ὡς παρ' ἡμῖν τὸ
 λευκὸν θεωρεῖται χροῶμα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς χαρᾶς δηλωτικόν, οὕτω
 καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ λευκὸν ἦτο σύμβολον ἀγνότητος καὶ ἀγιό-
 τητος. — καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ἡ μὲν κλῆσις ἦτο τὸ «ὦ Σώκρα-
 τες», ὁ δὲ λόγος ὁ παρατιθέμενος ὁμηρικὸς στίχος «ἤματι κλπ.» —
 ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἴκοιο· ὁ στίχος οὗτος ἔχει
 ληφθῆ ἐκ τῆς Ἰλιάδος (I 363), ὅπου ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπειλεῖ, ὅτι θὰ
 ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Τροίας. Εὐστόχως δὲ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὰς
 λέξεις τοῦ Ἀχιλλεύου, μέλλοντος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, περὶ
 τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅστις πρόκειται ν' ἀποδημήσῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν,

ἢ ὅποια εἶναι ἡ ἀληθινὴ πατρίς. — **Φθίην ἐρίβωλον**· αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως, τιθεμένη παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἄνευ προθέσεως. — **ἐρίβωλος** καὶ **ἐριβῶλαξ** = εὐφορος. — **ἄτοπον** = παράδοξον. — **ἐναργής** = φανερός. — **μὲν οὖν** = καὶ ὅμως, ἀλλ' ὅπωςδήποτε.

3. λίαν γε (ἐναργές) = καὶ πολὺ μάλιστα. — **ὦ δαιμόνιε**· ἐπὶ προσφωνήσεων φιλικῶν = θαυμάσιε. — **ἔτι καὶ νῦν πείθου**· ἐξ αὐτοῦ φαίνεται, ὅτι ὁ Κρίτων κατέβαλε καὶ πρότερον προσπαθείας νὰ πείσῃ τὸν Σωκράτη, ἀλλ' αὐταὶ ἀπέβησαν ἄκαρποι. — **χωρὶς μὲν σοῦ ἔστερησθαι** = πρὸς τὸ ἔστερησθαι σοῦ. — **ἀμελῆσαι**· ἔνν. τούτου. — **δόξα** = γνώμη. — **ἡμῶν προθυμουμένων**· ἔνν. ἐξάγειν = **εἰ καὶ ἡμεῖς ἡμεν πρόθυμοι**· ἔννοεῖ ὁ Κρίτων καὶ τοὺς συμμαθητάς του Σιμμίαν καὶ Κέβητα, ἴσως καὶ ἄλλους. — **ὦ μακάριε Κρίτων**· φιλόφρων προσφώνησις = καλέ μου Κρίτων, καλότυχε... — **οἱ ἐπιεικέστατοι** = οἱ χρηστότατοι (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πολλοὺς, τὸν ὄχλον). — **ἡγήσονται... οὕτω πεπραῆχθαι, ὥσπερ ἂνπραχθῆ** = θὰ ἀποδώσουν εἰς τὴν πράξιν μας τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτηρισμόν. Ἡ ἔννοια τῶν λόγων εἶναι, ὅτι ἡ γνώμη τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων θὰ εἶναι πάντοτε σύμφωνος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἦτοι καὶ αὐτοὶ θὰ θεωρήσουν μὲν, ὅτι ἐπράχθησαν καλῶς, ἂν πράγματι ἐπράχθησαν καλῶς, τοῦναντίον δὲ θὰ θεωρήσουν, ὅτι ἐπράχθησαν αἰσχρῶς, ἂν πράγματι ἐπράχθησαν αἰσχρῶς. — **αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνὶ** = ἡ ἰδική σου περίπτωσις τώρα πιστοποιεῖ. — **ἐν αὐτοῖς** = ἐνώπιον αὐτῶν. — **εἰ γὰρ ὠφελον ... οἰοί τε εἶναι** = μακάρι νὰ ἤμποροῦσαν. — **νῦν δὲ οὐδέτερα οἰοί τε**· ἔνν. εἰσὶν ἐξεργάζεσθαι. — **οὔτε γὰρ φρόνιμον** κλπ· ὁ Σωκράτης ἐθεώρει ὡς μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν τὴν φρόνησιν, τῶν δὲ κακῶν τὴν ἀφροσύνην· ἐκ τούτων δὲ οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο δύνανται οἱ πολλοί· ὁ δὲ θάνατος, τὸν ὅποιον ἔχουν τὴν δύναμιν οὗτοι νὰ ἐπιβάλλουν, δὲν εἶναι κατ' αὐτὸν μέγα κακόν.

4. προμηθέομαι· μετὰ γενικῆς ἢ αἰτιατικῆς = λαμβάνω πρόνοιαν, ἐνδιαφέρομαι. — **οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχουσιν**· πᾶς πολίτης Ἀθηναῖος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἰσαγάγῃ εἰς δίκην πάντα ἄλλον πολίτην ἐπὶ δημοσίῳ ἐγκλήματι. Ἐπειδὴ δὲ λόγῳ τῆς πληθώρας τῶν δικαστῶν ἦτο δύσκολος ὁ διαφωτισμός των περὶ τῆς ἀθρότης ἢ ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ τὸ πλεῖστον ἐξηρτάτο

ἀπὸ τὴν ῥητορικὴν δεινότητα τοῦ κατηγοροῦ, οὐδεὶς ἦτο ἀσφαλής, οὐδ' ὁ ἀθώοτατος, ὅτι θὰ διέφρευγε τὴν καταδίκην. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐδημιουργήθη εἰς τὰς Ἀθήνας πλῆθος συκοφαντῶν, οἱ ὅποιοι ἐξεβίαζον τοὺς εὐπορωτέρους πολίτας, ἀπειλοῦντες, ὅτι θὰ τοὺς εἰσαγάγουν εἰς δίκην ἐπὶ ἀνυπάρκτω ἐγγλήματι· διὸ οἱ πολῖται ἐξηγόραζον τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειάν των παρὰ τῶν συκοφαντῶν τούτων ἀντι χρημάτων. — ἐκκλέπτω = κρυφίως ἐξάγω, φυγαδεύω. — οὐσία = περιουσία. — ἄλλο τι παθεῖν· δηλ. φυλάκισιν, ἐξορίαν, θάνατον. — ἕασον αὐτὸ χαίρειν· δηλ. τὸ φοβεῖσθαι = ἄφησέ το νὰ πάῃ εἰς τὸ καλὸ, μὴ τὸ βάζης καθόλου εἰς τὸ μυαλό σου. — ἡμεῖς δίκαιοί ἐσμεν· ἡ προσωπικὴ σύνταξις ἀντὶ τῆς ἀπροσώπου = δίκαιόν ἐστὶν ἡμᾶς σώσαντας... — καὶ ταῦτα... καὶ ἄλλα πολλά· διὰ μὲν τοῦ ταῦτα ὑποδηλοῦνται τὰ χρήματα, διὰ δὲ τοῦ ἄλλα πολλά τὰ ἄλλα καλύμματα, τὰ ὅποια ὁ Σωκράτης ἐξέθεσεν εἰς τὴν Ἀπολογία. — ὡς εὐτελεῖς = πόσον μικροπρεπεῖς. — ἐπ' αὐτοὺς = πρὸς τὸ διαφθεῖραι αὐτοὺς = διὰ νὰ βουλλώσωμεν τὸ στόμα των. — ξένοι οὔτοι· τὸ οὔτοι ὡσεὶ νὰ ἦσαν παρόντες καὶ τοὺς ἐδείκνυε = νά... — ἐπ' αὐτὸ τοῦτο· ἐπὶ τό: ἐξαγαγεῖν σε ἐνθένδε. — Σιμμίας καὶ Κέβης· ἀμφοτέρωι ἦσαν Θηβαῖοι φίλοι καὶ ἀκροαταὶ τοῦ Σωκράτους. — μήτε ἀποκάμης σαυτὸν σώσαι· τὸ ἀποκάμνω ὡς καὶ παρ' ἡμῖν = ἀπὸ κόπον παύω νὰ κάμνω τι = διαστάζω. — ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ· ἴδε Ἀπολογ. κεφ. 27. — δυσχερές μοι γίγνεται τι = μὲ δυσκολεύει τι. — ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις... ὃ τι χρῶο σαυτῷ· εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ ἀνωτέρω ὃ ἔλεγες... = ὅτι δὲν θὰ ἤξευρες, τί νὰ κάμης τὴν ἑαυτὸν σου, τί νὰ γίνης. — ἀγαπῶ τινα = περιβάλλω τινὰ μὲ σεβασμόν. — ξένοι· οὕτω καλοῦνται φίλοι ἀλλοδαποί, τῶν ὁποίων καθήκον ἦτο νὰ ξενίζωσι τὸν ξένον των ἐπιδημοῦντα εἰς τὴν χώραν των, νὰ τὸν βοηθοῦν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν υποθέσεων του καὶ νὰ προστατεύουν αὐτὸν ἀπὸ ἀδικίας ἢ ὕβρεως.

5. οὐδὲ δίκαιον... σαυτὸν προδοῦναι· ἡ σύνταξις: δοκεῖς μοι οὐδὲ δίκαιον πρᾶγμα ἐπιχειρεῖν σαυτὸν προδοῦναι. — προδίδωμι ἑμαυτὸν = παραδίδω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν ἀπώλειαν, εἰς θανάτωσιν. — ἐξὸν σωθῆναι = εἰ καὶ ἔξεστί σοι σωθῆναι. — διαφθεῖρω = ἐξοντώνω. — τοὺς υἱεῖς· ἴδε Ἀπολογ. κεφ. 23. — οἰχήσει καταλιπῶν = θὰ τοὺς ἀφήσῃ καὶ θὰ φύγῃς παράκαιρα. — τὸ

σὸν μέρος = ὅσον ξαρτᾶται ἀπὸ σέ. — **ὅ τι ἂν τύχῳσι, τοῦτο πράξουσι** = θὰ εὐρίσκωνται εἰς κατάστασιν, τὴν ὅποιαν θὰ τοὺς παρασκευάζῃ ἢ τύχῃ = θὰ ἀκολουθήσουν τὴν φορὰν τῆς τύχης· τὸ **πράξουσι**. ἂν καὶ εἶναι μεταβατικόν, ἐνταῦθα λαμβάνεται ἀμεταβ. (= θὰ εὐρίσκωνται εἰς τοιαύτην κατάστασιν). — **περὶ τοὺς ὄρφανούς**· ἦτοι οἱ παῖδες τοῦ μετὰ τὸν θάνατόν του θὰ ἐγκατελείποντο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ περιήρχοντο εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, δεδομένου ὅτι ἡ περιουσία, τὴν ὅποιαν θὰ ἐκληροδότει εἰς αὐτοὺς ὁ Σ., ἦτο ἀσήμαντος (πόση ;). — **ῥαθυμότατα** = ἀναπαυτικώτατα. — **ταῦτα αἰρεῖσθαι**· τὸ ὑποκ. τινά. — **ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σέ** = ὅλη ἢ ἀφορῶσά σε ὑπόθεσις (δηλ. τὰ κατωτέρω : ἡ εἴσοδος τῆς δίκης, ἡ διεξαγωγή της καὶ τὸ τέλος). — **ὡς εἰσῆλθεν** = ὅτι... — **ὡς ἐγένετο** = ὅπως... — **ὁ ἀγὼν τῆς δίκης** = ἡ διεξαγωγή τῆς δίκης. — **καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί... δοκεῖν** = καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο δά, δηλ. τὸ νὰ ἔχῃ τὴν ἐντύπωσιν ὁ κόσμος. — **ὡσπερ κατάγγελως τῆς πράξεως** = τὸ κορυφωμα τρόπον τινά τῆς γελοιοποιήσεως τοῦ ὅλου δράματος. — **κακία** = ἀμέλεια, κακορριζικία. — **διαπεφευγέναι**· ὑποκείμεν. **τὴν σωτηρίαν σου**. — **εἶτι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν** = ἂν ἀξίζαμεν κάτι. — **ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρᾷ ἦ** = ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι κακά, προσάπτουν καὶ ὀνειδος, ἡθικὴν ἐκπτώσιν. — **μία δὲ βουλή** (ἔστω)· ἔνν. **ποιεῖν ἃ ἐγὼ λέγω**. — **οὐκέτι οἶόν τε**· πάντα ταῦτα πράττεσθαι.

6. ἡ προθυμία σου = ὁ πρὸς σωτηρίαν μου ζῆλος σου. — **ἀξία** ἔνν. ἐστί. — **εἰ δὲ μή...**· ἔνν. εἴη ἡ προθυμία σου μετὰ τινος ὀρθότητος, τοσοῦτῳ χαλεπωτέρα (ἐστίν), ὅσῳ μείζων (ἐστίν). — **χαλεπὸς** = ὁ δυσσοικονόμετος, ὁ δυσκόλως ἱκανοποιούμενος. — **τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ** = ἐκ τῶν τριῶν στοιχείων τοῦ ψυχικοῦ μου βίου νὰ μὴ ὑπακούω εἰς κανὲν ἄλλο παρὰ εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Τὰ **ἐμὰ** εἶναι τὰ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἐγὼ μου· δὲν περιλαμβάνεται δὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὰ τρία μέρη εἰς τὰ ὅποια συνήθως διηρεῖτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Λέγει λοιπόν, ὅτι πείθεται εἰς τὸ λογιστικὸν μόνον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ. — **ἐκβάλλω** = ἀπορρίπτω, στέλλω περιπάτον, ὅπως λέγομεν σήμερον. — **τύχη**· κεφ. 1. — **οὐ μὴ ξυχωρήσω**· μέλλ. = δὲν θὰ πεισθῶ, δὲν θὰ ἐνδώσω. — **οὐδ' ἂν πλείω...** **ἡμᾶς μορμολύττηται**· τὸ πλείω σύστοιχος αἰτ., τὸ δὲ ἡμᾶς ἀντικείμε-

νον. — **μορμολύττομαι**· αποθ. = έκφροβῶ διὰ τῆς έκφωνήσεως **Μορμῶ**· ἡ δὲ Μορμῶ ἦτο μυθικὸν τέρας, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ γραῖαι καὶ μητέρες ἐτρόμαζαν τὰ παιδιὰ. — **ἐπιπέμπω** = ἐπισείω. — **μετριώτατα** = ὀρθότατα. **ἀναλαμβάνω** = ἀναθεωρῶ τι καταλειφθὲν πρότερον· ἐδῶ τὸ καταλειφθὲν εἶναι τὰ συμπεράσματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέληγον κατὰ τὰς συζητήσεις των πρὸ τῆς συμφορᾶς, ἀνάληψις δὲ ἡ ἀνασκόπησις αὐτῶν, ἂν ἦσαν ὀρθὰ ἢ ὄχι. — **ὅτι ἄλλως ἔνεκα λόγου** = ὅτι μάτην, τοῦ κάκου, διὰ νὰ γίνεταί συζήτησις. Τὸ ἔνεκα λόγου εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ μάτην, ἡ δὲ φράσις « ὁ λόγος ἐγένετο ἔνεκα λόγου » εἶναι λογοπαίγνιον γινόμενον ἐκ τῆς διττῆς σημασίας τῆς λέξεως λόγος. — **ὡς ἀληθῶς** = τῇ ἀληθείᾳ, πράγματι — **ἐπισκοπέομαι** = ἐξετάζω. — **ὦδε ἔχω**· ἀνωτέρω **ἦδε ἡ τύχη γέγονε** = ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρίσκομαι. — **ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν** = ὑπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐφαντάζοντο, ὅτι λέγουν τι ἄξιον λόγου. — **ὄσα γε τάνθρώπεια** = καθ' ὅσον δύναται τις νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα συνήθως εἰς τοὺς ἀνθρώπους (κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ὕγιης συνήθως δὲν ἀποθνήσκει τὴν ἐπομένην.) — **οὐκ ἂν σε παρακρούοι** = δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σὲ παρασύρῃ εἰς παραλογισμούς. — **δόξα** = δοξασία.

7. φέρε δὴ = ἔλα τώρα. — **τὰ τοιαῦτα**· δηλ.· τὰ ἐπόμενα. — **γυμναζόμενος**· ἐπεξήγησις. — **τοῦτο πράττων** = ἔχων τοῦτο ὡς κύριον ἔργον. — **ιατρός**· ὅστις καθώριζε τοὺς ὄρους τῆς διαίτης καὶ τῆς ὕγιεινῆς τῶν γυμναζομένων. — **παιδοτρίβης**· διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε τοὺς νέους τὴν τέχνην τοῦ ἀγωνίζεσθαι καὶ ἄλλα ὅμοια· οὗτος ὄφειλε νὰ γνωρίζῃ ἀκόμη, τί ἕκαστος ἔπρεπε νὰ πράττῃ καὶ εἰς τί νὰ ἀσκήτῃ ἀναλόγως τῆς ὕγειας καὶ τῶν δυνάμεών του. — **ἐπιστάτης** = ὁ ὀρισμένος νὰ ἐπιστατῇ ἐπὶ τινος ἔργου, ὁ ἐπιμελητής. — **ἐπαῖω** = εἶμαι βαθὺς γνώστης. — **ἔστι ταῦτα**· ἐνν. ἀληθῆ. — **εἶεν**· ἐπίρρ. = ἄς εἶναι, ἕως ἐδῶ καλά. — **ἀτιμάζω** = περιφρονῶ. — **πῶς γὰρ οὐ**· δηλ. πείσεται κακόν. — **ποῖ τείνει** = ποῦ ἄγει (εἰς φθορὰν ἢ εἰς ὄλεθρον), ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ. — **καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος**· δηλ. τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν (ἀναφέρεται). — **δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσιν**· εἶναι ἡ ἀπόκρισις εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἀνωτέρω συνθέτου ἐρωτήματος. — **οὕτως**· ἐνν. ἔχει. — **διέρχομαι** = ἀναφέρω λεπτομερῶς. — **ῶ** = τούτῳ γάρ· **ἐγένετο...ἀπώλλυτο**· ὁ λέγων μεταθέτει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ παρελθόν

καὶ θεωρεῖ τὸ συζητούμενον ἐν τῷ παρόντι ζήτημα ὡς γνώμην πρότερον ἐπιδοκιμασθεῖσαν. Δύναται δὲ νὰ συμπληρωθῇ τὸ ἔλκρον ὡς ἐξῆς: ὁ τῷ μὲν δικαίῳ εὐρίσκετο βέλτιον γιγνόμενον, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπολλύμενον.

8. τὸ ὑγιεινόν... τὸ νοσῶδες· ἀντὶ τῶν ἀφηρημένων (πρβλ. καὶ κατωτέρω « τὸ ἄδικον... τὸ δίκαιον »). — **που** = ἂν δὲν ἀπατῶμαι. — **μοχθηρὸς** = ἐλεεινός, ἄθλιος. — **διεφθαρμένος** = ἐξηγητημένος. — **λωβάομαι** = βλάπτω. **δόνιημι** = ὠφελεῶ. — **φραῦλος** = πρόστυχος, μικρὰς ἀξίας. — **ὅ,τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων** = ὅ,τι δῆποτε εἶναι τοῦτο ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας, ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ζωῆς μας· εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ψυχὴ. — **περὶ ὃ ἦ τε... ἐστὶ** = μετὰ τὸ ὅποσον ἔχει σχέσιν. — **οὐδαμῶς** = κατ' οὐδένα τρόπον (νομίζομεν αὐτὸ εὐτελέστερον). — **τίμιος** = πολῦτιμος. — **πολύ γε**· ἐνν. τιμιώτερον. — **ᾧ βέλτιστε** = φίλτατέ μου. — **ἡμᾶς** = περὶ ἡμῶν. — **ὁ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια**· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς πολλοὺς = ὁ εἷς καὶ μάλιστα αὐτὴ ἡ ἀλήθεια· ἡ λέξις ἀλήθεια ἔχει ἐδῶ τὴν μεταφυσικὴν σημασίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας φέρεται συνήθως παρὰ Πλάτωνι· σημαίνει δηλ. τὴν καθαυτὸ πραγματικότητα, τὸν θεόν. — **ταύτη** = κατὰ τοῦτο, ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ. — **εἰσηγοῦμαι** = προτείνω. — **ἀλλὰ μὲν δὴ... οἷοί τε εἰσιν**· εἶναι ἐπαναλήψις τοῦ λόγου τοῦ Κρίτωνος (ἴδ. ἀνωτέρω κεφ. 3) περὶ τῆς δυνάμεως τῶν πολλῶν. — **ἀποκτίννυμι** = ἀποκτείνω. — **οὗτος ὁ λόγος**· δηλ. ὅσα εἴπομεν τώρα συζητοῦντες περὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης εἶναι ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἄλλοτε εἴπομεν. — **ἀλλὰ μένει** = μάλιστα ἔχει ἀκόμη ἰσχύν· ὁ ἀλλὰ ἐν τῷ διαλόγῳ ἔχει συνήθως παραχωρητικὴν ἔννοιαν.

9. ἐκ τῶν ὁμολογουμένων = σύμφωνα πρὸς ὅσα ὁμολογήσαμεν. — **ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις** = αἱ σκέψεις δέ, ἄς σὺ λέγεις. — **μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα σκέμματα ἦ**· κατὰ παράλειψιν τοῦ ῥήματος ὅρα. — **ὡς ἀληθῶς** = ἀληθέστατα, εἰς τὴν πραγματικότητα. — **σκέμμα** = σκέψις. — **ῥαδίως** = ἐπιπολαίως, μετὰ ἑλαφρὰν τὴν καρδίαν. — **καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἂν = καὶ τούτων, οἱ ἀνεβιώσκοντο γ' ἂν.** — **ἀναβιώσκομαι** = ἀναζῶ· ἐδῶ μεταβ. = ἐπαναφέρω εἰς τὴν ζωὴν. — **οὐδενὶ ξὺν νῶ** = σὺν οὐδενὶ νῶ = **ῥαδίως**. — **ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ** = ὁ ὀρθὸς λόγος οὕτως ἐπιβάλλει· ὅτι δηλ. τὸ εὖ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, τοῦτο δὲ ὅτι ταῦτόν τῳ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. — **μὴ οὐδὲν**

ἄλλο σκεπτέον ἦ· ὡς ἀνωτέρω παρελείφθη τὸ ρῆμα ὄρα. — καὶ αὐτοὶ = καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ (δηλ. ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι). — ἐξάγοντες = συνεργοῦντες εἰς τὴν ἐξαγωγήν, φυγάδουσίν μου. — ἐξαγόμενοι ἀντὶ ἐξαγόμενος, διότι μόνος ἐξαγόμενος θὰ ἦτο ὁ Σωκράτης. — κἀν φαινόμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι = καὶ ἐὰν φαινόμεθα, ὅτι αὐτὰ, ἃ ἐργαζόμεθα, εἰσὶν ἄδικα. — μὴ οὐ δέη ὑπολογίζεσθαι· = κατὰ παράλειψιν, ὡς ἀνωτέρω, τοῦ ρήματος ὄρα = (πρέσχε), μήπως δὲν πρέπει νὰ λογαριάζωμεν. — τί δρῶμεν = τί χρὴ δρᾶν. — πη = εἰς κανὲν σημείον τοῦ λόγου μου. — ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσαι σε πράττειν ταῦτα, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος· ὑποκ. τοῦ πράττειν ἐγὼ = διότι ἐγὼ μεγάλην σημασίαν ἀποδίδω εἰς τὸ νὰ σὲ πείσω νὰ πράττω ταῦτα (νὰ σεβασθῶ δηλ. τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου) καὶ ὄχι παρὰ τὴν θέλησίν σου (νὰ τὰ πράττω). — σοι = κατὰ τὴν κρίσιν σου. — ἦ = ὅπως. — μάλιστα = ἀκριβῶς.

10. ἐκκεχυμένα ἐῖσι = ἐκκέχυνται τῆς μνήμης = ἔχουν λησμονηθῆ. — ἄρα = ὡς φαίνεται. — ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες = δὲν ἐνοήσαμεν, ὅτι δὲν διαφέρομεν καθόλου ἀπὸ παιδιὰ (τὰ ὅποια ὅ,τι δέχονται τὴν μίαν στιγμὴν ἀρνοῦνται τὴν ἄλλην). — παντὸς μᾶλλον = περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, ἀναντιρρήτως. — ἡμῖν = ὑφ' ἡμῶν. — ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται· οἱ παλαιοὶ εἶχον τὴν γνώμην τοὺς μὲν φίλους εὖ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς κακῶς ποιεῖν, ἢ ἄλλως τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἀνιᾶν· μόνον ὁ Σωκράτης, πρωτοπόρος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τοῦ « ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν..., καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς », ἤχηθῃ εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ ὑψηλοῦ ἠθικοῦ διδάγματος « οὐ δεῖ ἀνταδικεῖν ἀδικούμενον ». — ἀντικακουργέω = ἀνταποδίδω τὸ κακόν. — καθομολογέω = παραδέχομαι. — δόξα = πεποιθήσις. — οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ· δηλ. μεταξὺ τῶν πρεσβυόντων τὸ « μὴ δεῖν μηδενὶ τρόπῳ μηδένα κακῶς ποιεῖν » καὶ τῶν ἀποδεχομένων τὸ « τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς ». — οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή = δὲν ὑπάρχει ὁμοφροσύνη, σύμπτωσις ἀντιλήψεων. — κοινωνεῖς· ἐν. τῆς βουλῆς = συμμερίζεσαι τὰς ἰδέας αὐτάς. — ξυνδοκεῖ σοι = συμφωνεῖς με τὰς ἰδέας αὐτάς. — τῆς ἀρχῆς = τῆς θεμελιώδους βάσεως τῆς συζητήσεως, δηλ. ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος κλπ. — εἰ πη ἄλλη δέδοκται = ἂν ἔχῃς ἄλλην τινὰ γνώμην.

— **δίκαια ὄντα**· συναπτέον πρὸς τὸ ποιητέον ὡς ἐξῆς : ἂ ἄν τις ὁμο-
λογήσῃ τῷ (= τινί), ἐπεὶ δίκαιά ἐστι, ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον ; —
ἐξαπατητέον· ἔνν. ἐν τούτοις.

11. ἐκ τούτων = συμφώνως πρὸς αὐτὰ (τὰ ὁμολογούμενα). —
ἄθρέω = βλέπω μετὰ προσοχῆς, προσέχω. — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλι-
στα. — **οὓς ἥμιστα δεῖ**· δηλ. τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα. — **ἀποδι-
δράσκειν**· ἐπιφέρει τὴν πρότασιν εἴθ' ὅπως δεῖ (= οἰαδήποτε ἄλλη
λέξει) κλπ., διὰ τὴν μετριάσῃ τὴν κακὴν ἔννοιαν τοῦ ἀποδιδράσκειν, τὸ
ὅποῖον ἐλέγετο ἐπὶ δούλων. — **ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ... ἐπιστάν-
τες ἔροινο**· αἱ μετοχαὶ δὲν συνδέονται, διότι τὸ ἐλθόντες διορίζει
χρονικῶς τὸ ἐπιστάντες· τὸ δὲ ἐπιστάντες τὸ ἔροινο. — **τὸ κοι-
νὸν** = τὸ δημόσιον. — **ἄλλο τι**· ἔνν. διανοεῖ. — **εἶναι τὴν πόλιν καὶ
μὴ ἀνατετράφθαι** = τὴν στέχη ὀρθία ἢ πόλις καὶ τὴν μὴ ἀνατραπῆ, τὴν
διατηρηθῆ καὶ τὴν μὴ διαλυθῆ. — **γενόμεναι δίκαι** = ἐκδικασθεῖσαι δί-
και, αἱ ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων. — **ἄλλως τε καὶ** = καὶ
μάλιστα... (μετὰ τινος εἰρωνείας διὰ τοὺς ῥήτορας). Εἰς τὰς Ἀθήνας,
ὅταν ἐπρόκειτο τὴν καταργηθῆ νόμος τις κατὰ πρότασιν πολίτου, ὠρί-
ζοντο ὑπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ῥήτορες συνήγοροι τοῦ νόμου, οἱ ὅποιοι
ἀγορεύοντες δημοσίᾳ ὑπεστήριζον αὐτὸν ἐνώπιον τῶν νομοθετῶν, ἀντι-
κρούοντες τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας τοῦ εἰσηγουμένου τὴν κατάργησιν
αὐτοῦ πολίτου. Κατὰ τὴν δίκην λοιπὸν αὐτὴν τοῦ ὑπάρχοντος νόμου εἶ-
ναι εὐνόητον, ὅτι ἀνεπτύσσετο πολλὴ ῥητορικὴ δεξιότης ἐξ ἀμφοτέ-
ρων τῶν μερίδων, τῆς κατηγορούσης καὶ τῆς ὑπεραπολογουμένης τοῦ νό-
μου. — **ἀπολλυμένου** = ὁ ὅποῖος κινδυνεύει τὴν καταλυθῆ. — **κυρία** =
ἔγκυρος. — **ὅτι ἡδίκη γὰρ ἡμᾶς**· βραχυλογία· τὸ πλήρες : ὅτι ἐπιχει-
ροῦμεν ἀπολέσαι τοὺς νόμους δικαίως· ἡδίκη γὰρ ἡμᾶς ἢ πόλις.

12. τί οὖν· ἔνν. ἐροῦμεν. — **ἦ**· ἐπίρρ. = ἀλήθεια ; — **ταῦτα**· ἀναφέ-
ρεται εἰς τὸ νόημα τῆς προτάσεως « ἡδίκη γάρ... »· δηλ. ἂν κρίνης τὴν
ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου δικαίαν, τὴν θεωρῆς ἔγκυρον καὶ σεβα-
στήν, εἰ δὲ μὴ ἄκυρον καὶ ἐπομένως ἀξίαν καταφρονήσεως. — **φέρε γάρ**·
ἔνν. εἶπέ = ἔλα λοιπὸν εἶπέ. — **ἐγκαλῶ τινί τι** = ἀποδίδω εἰς τινὰ κα-
τηγορίαν διὰ τι. — **καὶ δι' ἡμῶν**· ὁ καὶ ἐπεξηγηματικῶς. — **φυτεύω**·
ἢ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν φυτῶν = γεννῶ. — **τοῖς περὶ τοὺς γάμους** = οἱ
ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς τοὺς γάμους, κανονίζουν τὰ τῶν γάμων· οἱ νό-

μοι οὔτοι δὲν ἦσαν ὑποχρεωτικοί, ἀλλ' ἀπλῶς ἐρρυθμίζον τὰ τῶν γάμων, διὰ νὰ εἶναι ἔγκυροι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ἐπακόλουθα αὐτῶν. — **τροφήν καὶ παιδείαν** = τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνατροφὴν· οἱ νόμοι οὔτοι ἦσαν μὲν ὑποχρεωτικοί, εἶναι ὅμως προφανές, ὅτι οὐδεὶς ἐλεύθερος Ἀθηναῖος πολίτης ἐξετέλει τὰ πρὸς τὰ τέκνα του καθήκοντα ὑπὸ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐλευθέρως αὐτοῦ βουλήσεως. — **ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ**· διὰ τῆς πρώτης ἐδῆλουν οἱ ἀρχαῖοι ἰλόκληρον τὴν διανοητικὴν παιδείαν, διὰ τῆς δευτέρας δὲ τὴν σωματικὴν. — **εἶναί σοι τὸ δίκαιον ἐξ ἴσου** = ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου κατανεμημένον τὸ δίκαιον εἰς σέ... = ὅτι ἔχεις τὰ ἴδια δικαιώματα. — **ἄρα** = τάχα, ὡς φαίνεται. — **ἢ οὕτως εἰ σοφός** = ἢ τόση εἶναι ἡ σοφία του. — **ἐν μείζονι μοίρα** = ἐν μείζονι τιμῇ, εἰς θέσιν ἀνωτέραν. — **ὑπέικω** = ὑποτάσσομαι. — **χαλεπαίνω** = ὀργίζομαι. — **πείθειν πειρᾶσθαι πείθειν** (δηλ. νὰ μεταβάλλῃ ἀντιλήψεις). — **ἡσυχίαν ἄγω** = ἡσυχάζω. — **ἡσυχίαν ἄγοντα** = ἀδιαμαρτυρήτως. — **ἐάν τε τύπτεσθαι... ἐάν τε δεῖσθαι**· ἐπεξήγησις τοῦ **παθεῖν**. — **δέομαι - δοῦμαι** = ῥίπτομαι εἰς τὸ δεσμωτήριον. — **ἐάν τε ἄγῃ**· ἀναφέρεται εἰς τὸ κατωτέρω ποιητέον ταῦτα. — **ὑπεικτέον· ὑπέικω**, ὅπερ ἐνταῦθα = ἀποφεύγω τὴν στράτευσιν. — **ἀναχωρῶ** = ὀπισθοχωρῶ. — **ἦ τὸ δίκαιον πέφυκε** = ὅπως ἐπιβάλλει τὸ φυσικὸν δίκαιον. — **βιάζομαι** = μεταχειρίζομαι βίαια μέσα. — **ὄσιος** = ὁ σύμφωνος πρὸς τὸν θεῖον νόμον.

13. δρῶ τινά τι = κάμνω εἰς τινα κάτι (καλὸν ἢ κακόν, δίκαιον ἢ ἄδικον). — **τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι** = μὲ τὸ νὰ ἔχωμεν δώσει τὴν ἄδειαν. — **τῶν Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ**· συναπτέον πρὸς τὸ ἀνωτέρω **τῷ ἐξουσίαν**... — **ἐπειδὴν δοκιμασθῆ**· διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐγγραφῆ εἰς τὸ οἰκεῖον μητρώον ὁ Ἀθηναῖος ἔφηβος, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ δοκιμασθῆ· ἔπρεπε δηλ. νὰ ὑποβληθῶν εἰς ἔλεγχον τὰ οἰκογενειακὰ αὐτοῦ στοιχεῖα, ἵνα ἀποδειχθῆ, ἂν προήρχετο ἐκ γνησίων Ἀθηναίων πολιτῶν. — **ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν**· συναπτέον τῷ **ἐξεῖναι**... **ἀπιέναι**. — **καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων κλπ.**· εἶναι διασάφησις τοῦ **προαγορευόμεν ἐξεῖναι**, δηλ. δὲν προηγόρευε μὲν νόμος τάνωτέρω, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπηγόρευεν αὐτά, τ.ἔ. σιωπηρῶς ἐδίδετο ἡ ἄδεια νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πόλεως πᾶς μὴ ἐπιδοκιμάζων τοὺς νόμους αὐτῆς. — **ὠμολογηκέναι ἔργῳ**· προσετέθη τὸ **ἔργῳ**, ἐπειδὴ συνήθως αἱ ὁμολογίαι γίνονται διὰ λόγου, ἐνῶ ἐδῶ

ἡ παραμονὴ εἰς τὴν πόλιν ἀποτελεῖ ἔμπρακτον ὁμολογίαν, ὅτι ἀρέσκουσιν εἰς αὐτὸν οἱ νόμοι. — **τριχῆ** = κατὰ τρεῖς τρόπους. — **γεννητῆς** = γεννήτωρ. — **προτιθέντων**· ἔνν. ἀλρεσιν τοῦ πείθειν ἢ πείθεσθαι· ἡ μετοχὴ ἐναντιωματικὴ.

14. ἐνέξεσθαι· μετὰ παθ. σημασίας. — **ἐνέχομαι τινι** = καθίσταμαι ἔνοχος εἰς τι. — **οὐχ ἦμιστα** = μάλιστα. — **ἐν τοῖς μάλιστα** = ἐν τοῖς μάλιστα ἐνεξομένοις σὺ μάλιστα ἐνέξει = ἰδιαιτάτα. — **διατὶ δὴ**· ἔννοεῖται : ἐν τοῖς μάλιστα ἐμέ. — **δὴ** = τάχα. — **καθάπτομαι τινος** = προσβάλλω τινά. — **τῶν ἄλλων... διαφερόντως** = διαφόρως τῶν ἄλλων, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους. — **ὅτι μὴ** = εἰ μὴ. — **ἐπὶ θεωρίαν** = θεασόμενος τοὺς ἀγῶνας· ἔννοεῖ τοὺς ἀγῶνας τοὺς τελουμένους κυρίως κατὰ τὰς τέσσαρας μεγάλας πανελληνίους ἑορτὰς τῶν Ὀλυμπίων, Πυθίων, Ἰσθμίων, Νεμείων. — **εἰ μὴ ποι στρατευόμενος**· ἴδε Ἀπολ. κεφ. 17. — **εἰδέναί** = ὥστε νὰ γνωρίσης. — **πολιτεύομαι**· ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ πολιτεύω = ζῶ ὡς πολίτης. — **ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι** = εἶχες τὸ δικαίωμα νὰ ὀρίσης διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ὡς τιμωρίαν τὴν ἐξορίαν (ἴδε Ἀπολ. κεφ. 27). — **ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν** = ἐκαμάρωνες προσποιούμενος, ὅτι δὲν ἠγανάκτεις. — **ἐντρέπομαι τινος** = φροντίζω περὶ τινος. — **συντίθεμαι** = συμφωνῶ. — **ἄλλο τι**· ἔνν. ποιεῖς. — **Λακεδαίμονα... Κρήτην**· ἦσαν καὶ αἱ δύο δωρικαὶ χῶραι ἔχουσαι τὸ αὐτὸ πολίτευμα καὶ τὰ αὐτὰ ἦθη. Ταύτας προέβαλλε συχνὰ ὁ Σωκρ. ὡς ὑποδείγματα εὐνομουμένων πόλεων. — (ἄς) **δὴ** = ὡς γνωστόν. — **ἐλάττω** = ἐλάττους ἀποδημίας. — **ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ᾧ Σώκратες**· ἔνν. ἐμμενεῖς.

15. οἱ ἐπιτήδειοι· οἱ ὁποῖοι ἐσχέφθησαν νὰ φυγαδεύσουν αὐτὸν ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου. — **καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν** = καὶ θὰ ἐνισχύσης ὑπὲρ τῶν δικαστῶν (= πρὸς ἐξίλωσιν τῶν δικαστῶν) τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ πιστεύουν, ὅτι ὀρθῶς ἐδίκασαν τὴν δίκην. — (**σφόδρα**) **που** = κατὰ τὴν γνώμην μου. — **τίνας λόγους, ᾧ Σώκратες**· ἐρωτοῦν πάλιν οἱ νόμοι, ὡς νὰ ἔδωκεν ὁ Σωκράτης καταφατικὴν ἀπόκρισιν. — **ἀσχημον**· οὐδ. τοῦ ἐπιθ. ἀσχημων = ἀπρεπής. **τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα**· περίφρασις = ἡ πρᾶξις, ἡ διαγωγὴ τοῦ Σωκράτους. — **ἀπαίρω** = ξεσηκώνομαι, ἀναχωρῶ. — **ἐκεῖ γὰρ πλείστη ἀταξία**· οἱ Θεσσαλοὶ ἦσαν περιβόητοι ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ ἀπιστίᾳ (πρβλ. τὸ

τοῦ Δημοσθ. Α' Ὀλυνθ., § 22), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀκολασίᾳ. — **σκευὴν περιτίθεμαι** = ἐνδύομαι φόρεμα. — **διφθέρα**· εἶδος ἱματίου ἐκ δερμάτων ζώων. — **ἐνσκευάζομαι** = ἐνδύομαι, ἀλλάσσω φόρεμα. — **σχῆμα** = τὸ ἐξωτερικόν. — **μεταλλάσσω** = μεταβάλλω. — **ὑπέρχομαί τινα** = κολακεύω τινά. — **δουλεύω** = φέρομαι δουλικῶς. — **τί ποιῶν**· ἐνν. βιώσει ἐν Θεσσαλίᾳ. — **ἢ εὐωχούμενος**· οἱ Θεσσαλοὶ ἐφημίζοντο ὡς πολυφάγοι· ὁ Σωκράτης ἐπομένως διὰ τὸ μὴ τοὺς δυσαρρεστῆ καὶ νὰ εἶναι ἀνεκτός, ὥφειλε νὰ τοὺς μιμηθῆ συζητῶν μετ' αὐτῶν περὶ δείπνου μᾶλλον παρὰ περὶ ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς. — **τοῦ ἡμῖν ἔσονται** = τί θὰ γίνουσι, παρακαλοῦμεν; — **ἢ τοῦτο μὲν οὐ**· ἐνν. πείσονται. — **αὐτοῦ** = ἐνταῦθα. — **εἴπερ γέ τι ὄφελος** = ἂν ἀξίζουσι τίποτε. — **οἴεσθαι γε χρὴ**· ἐνν. ἐπιμελήσεσθαι.

16. ἵνα εἰς Ἄδου ἔλθῶν· ὅ,τι ἐνταῦθα ἐκρίθη ὡς δίκαιον καὶ ἄδικον, καὶ ἐκεῖ ὁμοίως θὰ κριθῆ, δηλ. τὸ ἀνταδικεῖν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς θεωρεῖται ἄδικον καὶ εἰς τὸν Ἄδην ὁμοίως θὰ χαρακτηρίζεται. — **τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν**· Ἀπολ. κεφ. 32. — **ἐνθάδε** = ἐν τῇ γῆ, ἐν τῷ παρόντι βίῳ. — **σοι**· ἢ δοτ. συναπτεῖα τῷ ἄμεινον κλπ. καὶ οὐχὶ τῷ φρίνεται. — **ἄμεινον**· τοῦ ἐγκαταμεῖναι καὶ ἀποθανεῖν.

17. **κορυβαντιῶντες**· οἱ Κορύβαντες ἦσαν ἱερεῖς τῆς θεᾶς Κυβέλης τῆς μητρὸς τῶν θεῶν, ἣ ὅποια ἦτο θεοποιηθεῖσα γῆ. Ἐλατρεύετο δὲ αὕτη εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅποθεν ἡ λατρεία τῆς διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Κορύβαντες λοιπὸν οὗτοι ἐτέλουν τὰ τῆς λατρείας τῆς θεᾶς χορεύοντες μακρινῶς, ὡς οἱ δερβίσαι τῶν μωαμεθανῶν, ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν αὐλῶν καὶ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων καὶ ἐκβάλλοντες ἀγρίας κραυγὰς καὶ ποικιλοτρόπως παραφερόμενοι. Οἱ ἦχοι οὗτοι καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως παρέμενον καὶ ἐβόμβουν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰ ὄτια τῶν, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀκούσουν ἄλλο τι. — **ἡχῆ** = ἡχώ. — **ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα** = κατὰ τὴν γνώμην τοῦλάχιστον, τὴν ὅποιαν ἔχω τώρα. — **πλέον ποιῶ** = νατορθῶνω. — **καὶ πράττωμεν ταύτη** = καὶ ἄς κάμωμεν ἔτσι, ἄς ἀκολουθήσωμεν αὐτὴν τὴν γραμμὴν. — **ὕφηγοῦμαι** = ὑποδεικνύω.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ι. ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.....	σελ.	3 - 64
1. Είσαγωγή.....	»	5 - 8
2. Κείμενον.....	»	9 - 40
3. Έρμηνευτικά σημειώσεις.....	»	41 - 64
ΙΙ. ΚΡΙΤΩΝ.....	»	65 - 98
1. Είσαγωγή.....	»	67
2. Κείμενον.....	»	69 - 85
3. Έρμηνευτικά σημειώσεις.....	»	87 - 98

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον, εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐντίτυπον σφερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψύτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946 Α 108).

024000028041

ΕΚΔΟΣΙΣ Θ', 1956 (VIII) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 25.000

Ἐκδόσεις - Βιβλιοθεσία Π. ΓΑΡΜΠΗ - Ψαρομηλίγκου 22

1500/77

~~1500/77~~
1500/77

10